

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

29728

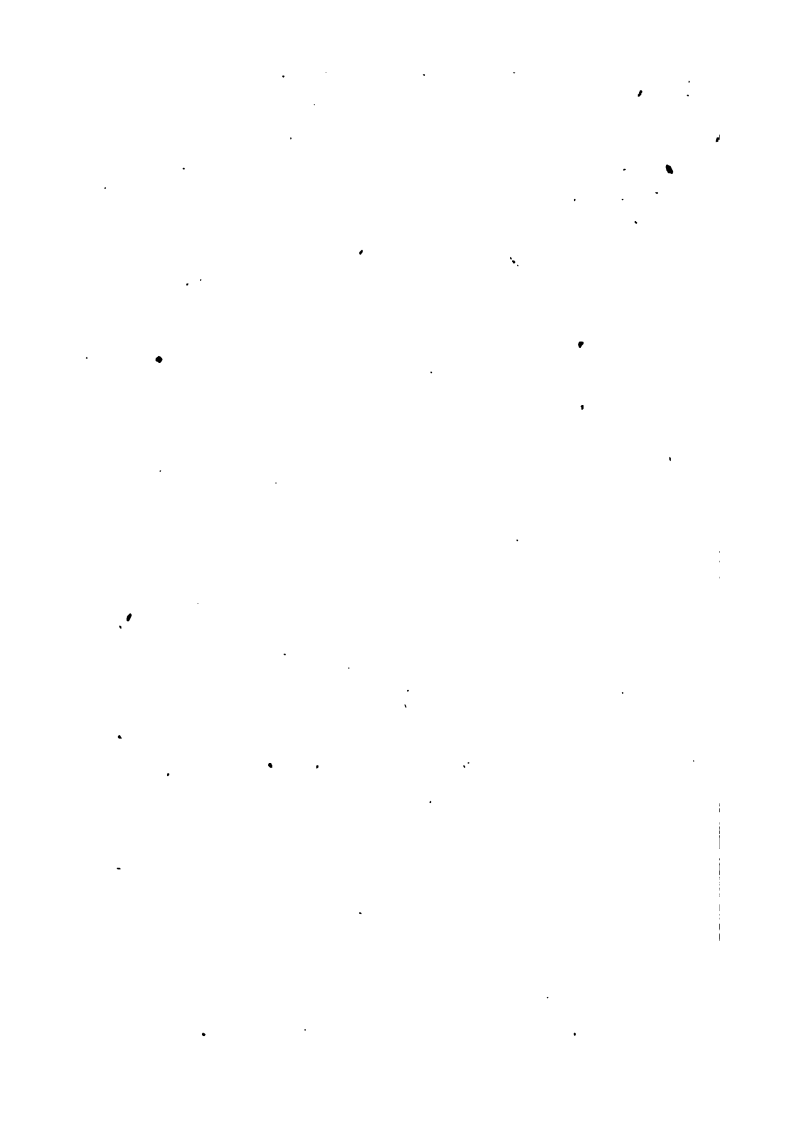
f. 7

Magdalen Hall.

29728

f. 7

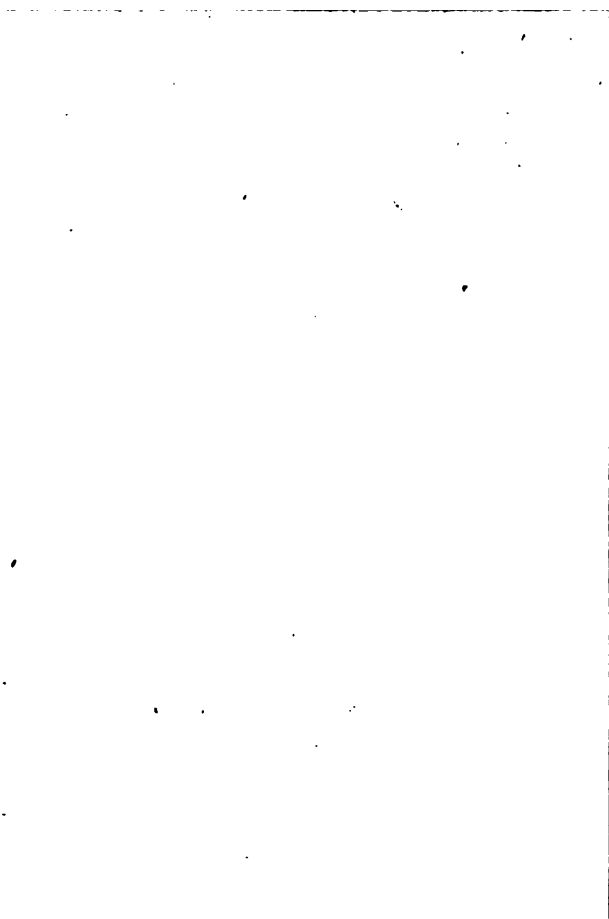

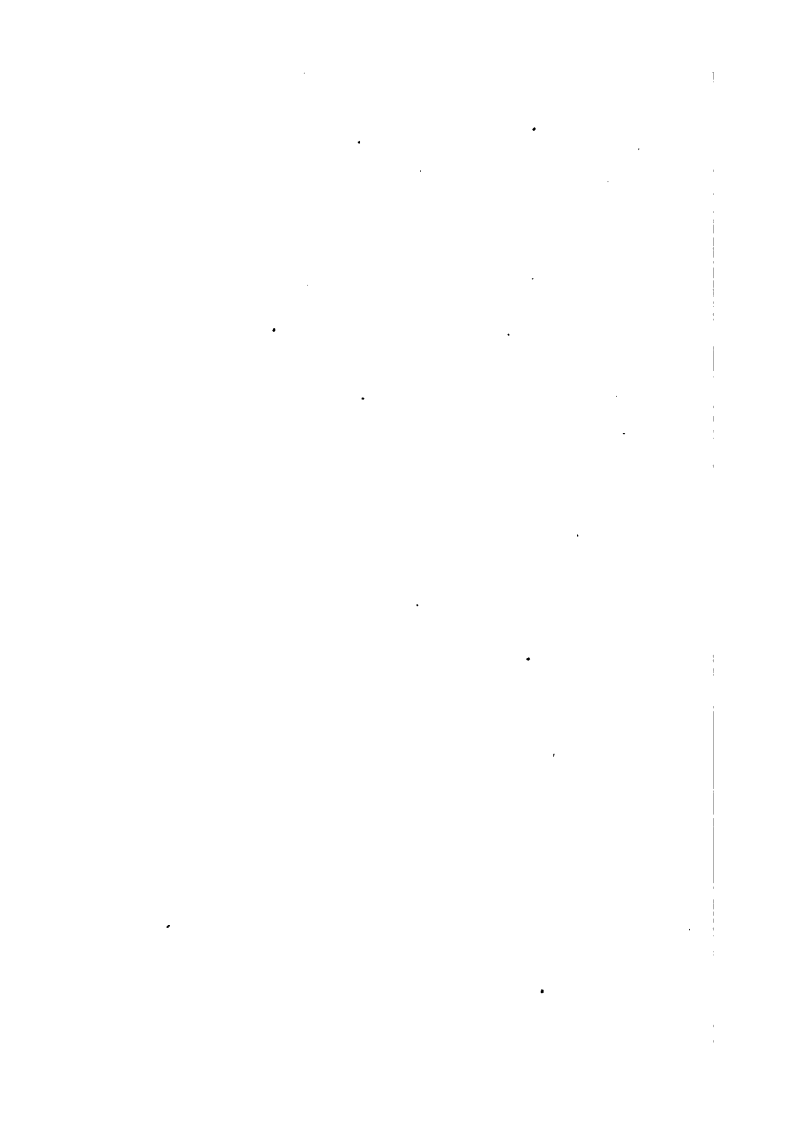
Magdalen Hall.

29728

f. 7

A. PERSII FLACCI
ET
D. IUNII IUVENALIS
SATIRAE.

AD
OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
ACCURATE EDITAE.

EDITIO STEREOTYPA.

LIPSIAE
SUNTIBUS ET TYPIS CAR. TAUCHNITII.
1829.

Tabellenpreis 3 Groschen.

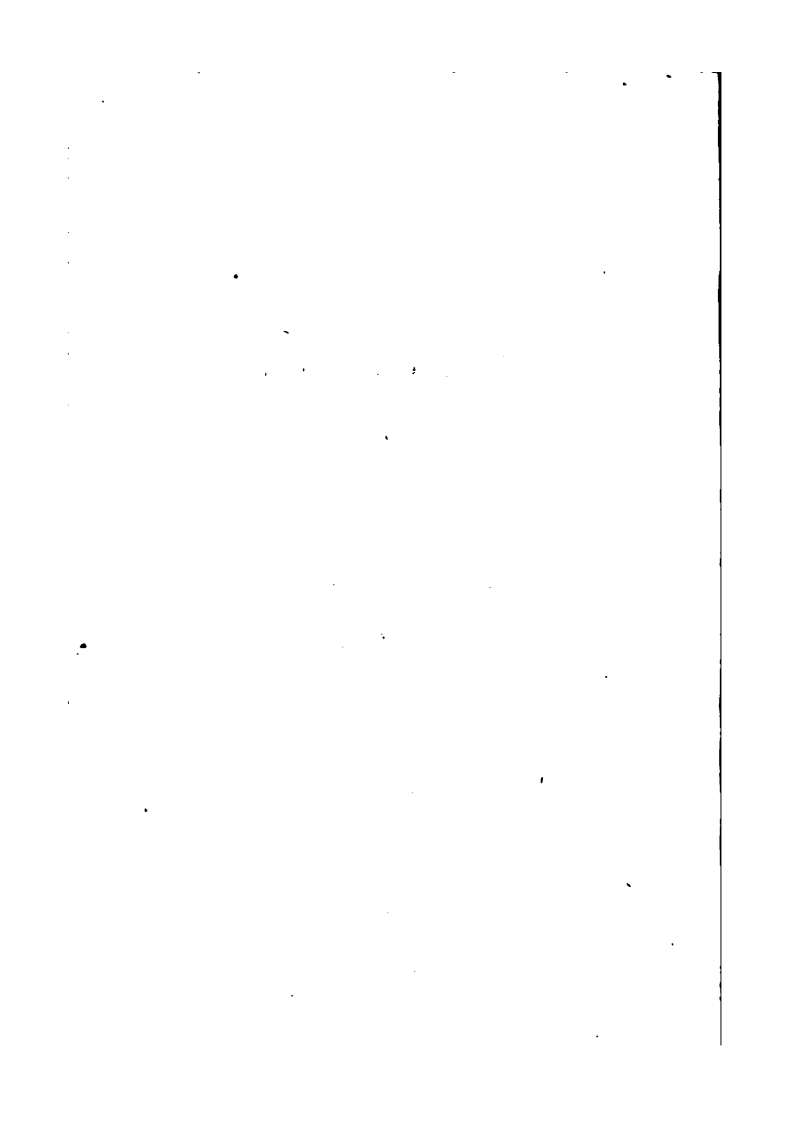
A. PERSII FLACCI

SATIRAE VI

AD

OPTIMORVM LIBRORVM FIDEM

ACCVRATE EDITAE.

A. PERSII FLACCI

V I T A

QVAE VVLGO TRIBVITVR SVETONIO.

A. Persius Flaccus natus est pridie nonas Decembres, Fabio Persico, L. Vitellio coss.¹⁾ Decessit viii kalendas Decembres, P. Mario, L. Asinio Gallo coss.²⁾

Natus in Etruria Volaterris, eques Romanus, sanguine et affinitate primi ordinis viris coniunctus, decessit ad octavum milliarium via Appia, in praediis suis. Pater eius Flaccus pupillum reliquit moriens, annorum fere sex. Fulvia Sisennia mater nupsit postea Fusio, equiti Romano: et eum quoque extulit intra paucos annos. Studuit Flaccus usque ad annum xii Volaterris: inde Romae apud grammaticum Remmum Palaemonem, et apud rhetorem Virginium Flavum. Quum esset annorum xvi, amicitia coepit uti Annaei Cornuti, ita ut ab eo nusquam discederet: a quo inductus aliquatenus in philosophiam est. Sed mox ut a schola et magistris diverterat, lecto libro Lucilii decimo, vehementer Satiras componere studuit: cuius libri principium imitatus est, sibi primo, mox omnibus detrectaturus, cum tanta recentium poetarum et oratorum insectatione, ut etiam Neronem culpaverit. Cuius versus in Neronem quum ita se haberet: *Auriculas asini Mida rex habet*: in hunc modum a Cornuto, ipso nondum mortuo, est emendatus: *Auriculas asini quis non habet?* ne hoc Nero in se dictum arbitraretur. Amicos habuit a prima adolescentia Caesium Bassum, poetam, et Calpurnium Suram, qui eo vivo iuvenis decessit. Coluit ut patrem Servilium Nonianum. Per Cornutum cognovit Annaeum

1) A. ab V. C. 787, a C. N. 34, d. 4 Dec. 2) A. ab V. C. 815, a C. N. 62, d. 24 Nov.

Eleuet, accedas, examenque inprobum in illâ
Castiges trutinâ, nec te quaesiveris extrâ.
Nam Romae est quis non — ? — At si fas dicere! —
Sed fas

Tunc, quum ad canitiem et nostrum istud vivere triste
Adspexi, ac nucibus facimus quaecumque relictis,
Quum sapimus patruos: tunc, tunc, ignoscite. —
Nolo. —

Quid faciam? — Sed sum petulanti splene cachiunno. —
Scribimus, inclusus numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animae praelargus an-
helet,

Scilicet haec populo, pexusque togâque recenti,
Et natalitiâ tandem cum sardonyche albus,
Sede legens celsâ, liquidò quum plasmate guttur
Mobile colluerit, patranti fractus ocellò.
Heic neque more probò videas neque voce serenâ
Ingentes trepidare Titos, quum carmina lumbum
Intrant, et tremulò scalpuntur ubi intima versu.
Tun vetule auriculis alienis colligis escas,
Anriculls, quibus et dicas cûte perditus: ohe! — ? —
Quid didicisse, nisi hoc fermentum et quae semel
intus

Innata est, ruptò iecore exierit caprificus? —
En pallor seniumque! — o mores! usque adeone
Scire tuum nihil est, nisi, te scire hoc, sciat alter? —
At pulchrum est, digitò monstrari, et dicier, hic
est!

Ten cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilò pendas? — Ecce inter pocula quaerunt
Romulidae saturi, quid dia poemata narrent.
Heic aliquis, cui circum humeros hyacinthina laena est,
Rancidulum quiddam balbâ de mare locutus,
Phyllidas, Hypsipylas, vatum et plorabile si quid,
Eliquat, et tenero supplantat verba palato.
Assensere viri. — Nunc non cinis ille poetae

Felix ? Non levior cippus nunc imprimit ossa ? —
Laudant convivae. — Nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumultò fortunatàque favillà
Nascentur violae ? — *Rides*, ait, *et nimis uncis*
Naribus indulges. An erit, qui velle recuset
Os populi meruisse, et, cedrò digna locutus,
Linquere nec scombros metuentia carmina nos
thus ? —

Quisquis es, o modo quem ex adversò dicere feci,
Non ego, quum scribo, si forte quid aptius exit, —
Quando haec rara avis est, — si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est.
Sed recti finemque extremumque esse recuso
Euge tuum et belle. Nam belle hoc excute totum:
Quid non intus habet ? non heic est Ilias Acci
Ebria veratrò ? non si qua elegidia crudi
Dictarunt proceres ? non quidquid denique lectis
Scribitur in citreis ? — Calidum scis ponere sumen:
Scis comitem horridulum tritâ donare lacernâ:
Et, „ Verum,“ inquis, „ amo: verum mihi dicito de
me.“ —?

Qui pote ? — vis dicam ? „ nugaris, quum tibi, calve,
Pinguis aqualiculus propensò sesquipede exstet.“ —
O Iane, a tergò quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec linguae, quantum sitiât canis Appula, tantum!
Vos o patricius sanguis, quos vivere fas est
Occipiti caecò, posticae occurrite sannae! —

Quis populi sermo est ? — quis enim ? nisi carmina
molli

Nunc demum numerò fluere, ut per laeve severos
Effundat iunctura ungues. „ Scit tendere versum
Non secus, ac si oculò rubricam dirigat unò.
Sive opus in mores, in luxum, an prandia regum
Dicere, res grandes nostro dat Musa poetae.“ —
Eccè modo heroas sensus asferre videmus .

Nugari solitos Graece, nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturnum laudare, ubi corbes,
Et focus, et porci, et fumosa Palilia foenò:
Unde Rempus, sulcòque terens dentalia, Quincti,
Quum trepida ante boves dictatorem induit uxor,
Et tua aratra domum lictor tulit. — Euge poeta! —

Est nunc, Briseïs quem venosus liber Atti,
Sunt, quos Pacuviusque et verrucosa moretur
Antiopa, aerumnis cor luctificabile fulta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Quum videas, quaerisne, unde haec sartago loquendi
Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quò
Trossulus exultat tibi per subsellia laevis? —

Nilne pudet, capiti non posse pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, decenter?
„Fur es,“ ait Pedio. — Pedius quid? — Crimina rasis
Librat in antithetis. Doctas posuisse figuras
Laudatur. — „Bellum hoc!“ — Bellum est? an Ro-
mule ceves?

Meni moveat? quippe et, cantet si naufragus, assem
Protulerim? — Cantas, quum fractà te in trabe pictum
Ex humerò portes? — Verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvasse querelà. —

Sed numeris decor est et iunctura addita crudis.
Claudere sic didixit versum: Berecynthius Atys,
Et: qui caeruleum dirimebat Nerea delphin,
Sic: costam longo subduximus Apennino. —
Arma virum! Nonne hoc spumosum et cortice pingui,
Ut ramale vetus vegrandi subere coctum? —
Quidnam igitur tenerum, et laxè cervice legendum
est?

Torva Mimalloneis inplerunt cornua bombis:
Et raptum vitulo caput ablatura superbo
Bassaris, et lyncem Maenas flexura corymbis
Euion ingeminat: reparabilis adsonat Echo. — ? —
Haec fierent, si testiculi vena ulla paterni

Viveret in nobis? summâ delumbe saliva
Hoc natat in labris, et in udò est Maenas et Atya,
Nec pluteum caedit, nec demorsos sapit unguis. —

*Sed quid opus, teneras mordaci radere verò
Auriculas? vide sis, ne maiorum tibi forte
Limina frigescent: sonat heic de nare canina
Litera.* — Per me equidem sint omnia protinus alba,
Nil moror. Euge! omnes etenim bene mirae eritis res. —
Hoc iuvat. *Heic*, inquis, *veto quisquam faxit ole-*
tum! —

Pinge duos angues: pueri, sacer est locus: extra
Meiite! — Discedo. —

Secnit Lucilius Urbem,
Te Lupe, te Muti, et genuinum fregit in illis.
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, et admissus circum praecordia ludit,
Callidus, excussò populum suspendere nasò.
Men mutire nefas? — nec clam, nec cum scrobe? —

Nusquam. —

Heic tamen infodiam: „Vidi, vidi ipse, libelle,
Auriculas asini Mida rex habet.“ — Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum, tam nil, nullà tibi vendo
Iliade. — Audaci quicunque afflate Cratinò,
Iratum Eupolidem praegrandi cum sene palles,
Adspice et haec, si forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporatà lector mihi ferveat aure:
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere gestit
Sordidus, et lusco qui possit dicere: lusce!
Sese aliquem credens, Italò quod honore supinus
Frerit heminas Areti aedilis iniquas:
Nec qui abacò numeros et sectò in pulvere metas
Scit risisse vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Callirhoen do.

SATIRA SECVNDA.

AD PLOTIVM MACRINVM.

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillò,
Qui tibi labentes apponit candidus annos.
Funde merum Genio. Non tu prece poscis emaci,
Quae nisi seductis nequeas committere divis.
At bona pars procerum tacitâ libabit acerrâ.
Haud cuivis promptum est, murmurque humilesque
susurros

Tollere de templis, et apertò vivere votò.
Mens bona, fama, fides! haec clare, et ut audiat
hospes:

Illa sibi introrsum et sub linguâ immurmurat: *O si
Ebullit patruî praeclarum funus! et, O si
Sub rastrò crepet argenti mihi seria, dextrò
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus heres
Impello, expungam! namque est scabiosus, et acris
Bile tumet. — Nerio iam tertia ducitur uxor!*
Haec sancte ut poscas, Tiberinò in gurgite mergis
Mane caput bis terque, et noctem flumine purgas. —
Heus age, responde: — minimum est, quod scire la-
boro, —

De Iove quid sentis? estne ut praeponere cures
Hunc cuiquam? — *cuinam?* — vis Staio? — an scilicet
haeres,

Quis potior iudex, puerisve quis aptior orbis? —
Hoc igitur, quò tu Iovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio — „pro Iupiter! o bone, “ clamet,
„Iupiter! “ — at sese non clamet Iupiter ipse?
Ignovisse putas, quia, quum tonat, ocius illex

Sulfure discutitur sacrò, quam tuque domusque?
An quia non fibris ovium Ergennaque inbente
Triste iaces lucis evitandumque bidental,
Idcirco stolidam praebet tibi vellere barbam
Iupiter? — aut quidnam est, quâ tu mercede deorum
Emeris auriculas? — pulmone et lactibus unctis? —

Ecce avia, aut metuens divum matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque atque uda labella
Infami digito et lustralibus ante salivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, et spem macram supplice voto
Nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in aedes.
Hunc optent generum rex et regina! puellae
Hunc rapiant! quidquid calcaverit hic, rosa fiat!
Ast ego nutrici non mando vota: negato
Iupiter haec illi, quamvis te albata rogarit.

Poscis opem nervis corpusque fidele senectae. —
Esto, age! — sed pingues patinae tucetaque crassa
Annuere his Superos vetuere, Iovemque morantur. —

Rem struere exoptas caesò hove, Mercuriumque
Accersis fibrâ: *Da fortunare penates!*
Da pecus, et gregibus fetum! — quò, pessime, pacto,
Tot tibi quum in flammis iunicum omenta liquescant?
Attamen hic extis et opimò vincere fertò
Intendit: — *iam crescit ager, iam crescit ovile,*
Iam dabitur: iam iam! — donec deceptus et exspes
Nequidquam fundò suspiret nummus in imò. —

Si tibi crateras argenti incusaque pingui
Anro dona feram, sudes, et pectore laevò
Exentiat guttas laetari praetrepidum cor.
Hinc illud subiit, aurò sacras quod ovatò
Perducis facies. *Nam fratres inter aënos,*
Somnia pituitâ qui purgatissima mittunt,
Praecipui sunt, sitque illis aurea barba. —

Aurum vasa Numae Saturniaque impulit aera,
Vestalesque urnas et Tuscum fictile mutat.

O curvae in terris animae, et caelestium inanes!
Quid iuvat, hos templis nostros immittere mores,
Et bona dis ex hac sceleratâ ducere pulpâ?
Haec sibi corruptô casiam dissolvit olivô:
Haec Calabrum coxit vitiâtô murice vellus:
Haec baccam conchae rasisse, et stringere venas
Ferventis massae crudô de pulvere iussit.
Peccat et haec, peccat: vitiô tamen utitur. At vos
Dicite, pontifices, in sacrô quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donatae a virgine puppae. —
Quin damus id Superis, de magnâ quod dare lance
Non possit magni Messalae lippa propago:
Compositum ius fasque animo, sanctosque recessus
Mentis, et incoctum generosum pectus honestò.
Haec cedo ut admoveam templis, et farre litabo.

SATIRA TERTIA.

„Nempe hoc adsidue? iam clarum mane fenestras
Intrat, et angustas extendit lumine rimas.
Sertimus, indomitum quod despumare Falernum
Sufficiat, quintâ dum lineâ tangitur umbrâ.
En quid agis? siccas insana canicula messes
Iam dudum coquit, et patulâ pecus omne sub uluô
est.“

Unus ait comitam. — *Verumne? itane? ocius adsu
Huc aliquis! — nemon? —* Turgescit vitrea bilis.
Finditur: Arcadiae pecuaria rudere dicas. —

Iam liber et bicolor positus membrana capillis,
Inque manus chartae nodosaeque venit arundo.
Tunc queritur, crassus calamô quod pendeat humor;

Nigra quod infusâ vanescat sepia lymphâ;
Dilutas queritur gemit quod fistula guttas. —
O miser inque dies ultrâ miser! huccine rerum
Venimus? at cur non potius, teneroque palumbo
Et similis regum pueris, pappare minutum
Poscis, et iratus mammae lallare recusas? —

An tali studeam calamô? — Cui verba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur: effluvis amens.
Contemnere: sonat vitium percussa, maligne
Respondet viridi non cocta fidelia limô.
Udum et molle lutum es, nunc nunc properandus, et

acri

Fingendus sine fine rotâ. — Sed rure paternô
Est tibi far modicum, purum et sine labe salinum, —
Quid metuas? — cultrixque foci secura patella.
Hoc satis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Tuscô ramum millesime ducis,
Censoremque tuum vel quod trabeate salutas?
Ad populum phaleras. Ego te intus et in cute novi.
Non pudet ad morem discincti vivere Nattae?
Sed stupet hic vitiô, et fibris increvit opimum
Pingue: caret culpâ: nescit, quid perdat: et altô
Demersus, summâ rursus non bullit in undâ.

Magne pater divum, saevos punire tyrannos
Haud aliâ ratione velis, quum dira libido
Moverit ingenium, ferventi tincta venenô,
Virtutem ut videant, intabescantque relictâ. —
Anne magis Siculi gemuerunt aera iuveni,
Aut magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter cervices terruit, *imus*,
Imus praecipites, quam si sibi dicat, et intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat uxor. — ? —

Saepe oculos, memini, tangebam parvus olivô,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Discere, ab insano multum laudanda magistro,
Quinae pater adductis sudans audiret amicis.

Iure etenim id summum, quid dexter senio ferret,
Scire erat in votò: damnosa canicula quantum
Raderet: angustae collò non fallier orcae:
Neu quis callidior buxum torquere flagellò. —

Haud tibi inexpertum est, curvos deprendere mores,
Quaeque docet sapiens braccatis illita Medis
Porticus, insomnis quibus et detonsa iuventus
Invigilat, siliquis et grandi pasta polentà.
Et tibi quae Samios diduxit litera ramos,
Surgentem dextrò monstravit limite callem.
Sertis adhuc? lassumque caput compage solutà
Oscitat hesternum, dissutis undique malis?
Est aliquid quò tendis, et in quod dirigis arcum?
An passim sequeris corvos testàque lutòque,
Securus quò pes ferat, atque ex tempore vivis? —

Helleborum frustra, quum iam cutis aegra tumebit,
Poscentes videas. Venienti occurrite morbo,
Et quid opus, Cratero magnos promittere montes?
Discite et, o miseri, causas cognoscite rerum!
Quid sumus, et quidnam victuri gignimur? ordo
Quis datus, aut metae quam mollis flexus, et unde?
Quis modus argento? quid fas optare? quid asper
Utile numus habet? patriae carisque propinquis
Quantum elargiri deceat? quem te deus esse
Iussit, et humanà quà parte locatus es in re
Disce, neque invideas, quod multa fidelia putes
In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris,
Et piper, et pernae, Marsi monumenta clientis,
Maenaque quod primà nondum defecerit orca. —

Heic aliquis de gente hircosà centurionum
Dicat: *Quod sapio, satis est mihi: non ego curo
Esse, quod Arcesilas aerumnosique Solones,
Obstipò capite, et figentes lumina terram,
Murmura quum secum et rabiosa silentia rodunt,
Atque exporrectò trutinantur verba labellò,
degroti veteris meditantes somnia: gigni*

De nihilò nihil, in nihilum nil posse reverti.
*Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat, hoc
 est? —*

His populus ridet: multumque torosa iuventus
 Ingeminat tremulos nasò crispante cachinnos. —
*Inspice: nescio quid trepidat mihi pectus, et
 aegris*

Faucibus exsuperat gravis halitus; inspicie sodes:
 Qui dicit medico, iussus requiescere, postquam
 Tertia compositas vidit nox currere venas,
 De maiore domò modice sitiente lagenà
 Lenia loturo sibi Surrentina rogarit. —
 „Heus bone, tu palles. “ — *Nihil est.* — „Videas ta-
 men istud,
 Quidquid id est: surgit tacite tibi lutea pellis. “ —
At tu deterius palles: ne sis mihi tutor:
Iam pridem hunc sepeli: tu restas. — „Perge, tace-
 bo. “ —

Turgidus hic epulis atque albò ventre lavatur,
 Gutturè sulfureas lente exhalante mephites.
 Sed tremor inter yina subit, calidumque trientem
 Excudit e manibus: dentes crepuere relecti:
 Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris. —
 Illic tuba, candelae: tandemque beatulus altò
 Compositus lectò, crassisque lutatis amomis,
 In portam rigidos calces extendit: at illum
 Hesterni capite indutò subiere Quirites. —
 „Tange miser venas, et pone in pectore dextram! “ —
Nil calet heic. — „Summosque pedes adtinge manus-
 que. “ —

Non frigent. — Visa est si forte pecunia, sive
 Candida vicini subrisit molle puella,
 Cor tibi rite salit? — Positum est argente catinò
 Durum olus, et populi cribrò discussa fariua:
 Tentemus fauces. Tenerò latet ulcus in ore
 utre, quod hanc deceat plebeia radere betà.
 PENS. B

Alges, quum excussit membris timor albus aristas:
Nunc face suppositâ fervescit sanguis, et irâ
Scintillant oculi: dicisque facisque, quod ipse
Non sani esse hominis non sanus iuret Orestes. —

SATIRA QUARTA.

„Rem populi tractas? “ — barbatum hoc crede ma-
gistrum

Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutae: —
„Quò fretus? dic, o magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium et rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda tacendaeque calles.
Ergo ubi commotâ fervet plebecula bile,
Fert animus calidae fecisse silentia turbae
Maiestate manus. Quid deinde loquere? — *Quirites,*
Hoc, puto, non iustum est: illud male: rectius
istud. —

Scis etenim iustum geminâ suspendere lance
Ancipitis librae: rectum discernis, ubi inter
Curva subit, vel quum fallit pede regula varò:
Et potis es nigrum vitio praefigere Theta. — —
Quin tu igitur summâ nequidquam pelle decorus,
Ante diem blando caudam iactare popello
Desinis, Anticyras melior sorbere meracas. —
Quae tibi summa boui est? Unctâ vixisse patellâ
Semper, et adsiduò curata cuticula sole? —
Exspecta! haud aliud respondeat haec anus. — 1
nunc! “ —

Dinomaches ego sum. — „Suffla. “ — *Sum candi-*
dus. — „Esto.

Dum ne deterius sapiat pannucia Baucis,
Quum bene discincto cantaverit ocima vernae. —

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo!

Sed praecedenti spectatur mantica tergò.

Quaesieris, „ Nostin Vectidi praedia? “ — *Cuius?* —

„ Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret. “ —

Hunc ais, hunc, dis iratis geniòque sinistro,

Qui, quandoque iugum pertusa ad compita figit,

Seriolae veterem metuens deradere limum,

Ingemit, Hoc bene sit! tunicatum cum sale mordens

Caepe, et, farratà pueris plaudentibus olla,

Pannosam faecem morientis sorbet aceti. — ? —

At si unctus cesses, et figas in cute solem,

Est prope te ignotus, cubitò qui tangat, et acre

Despuat in mores: penemque arcanaque lumbi

Runcantem, populo marcentes pandere vulvas:

Tu, quum in maxillis balanatum gausape pectus,

Inguinibus quare detonsus gurgulio exstat?

Quinque palaestritae licet haec plantaria vellant,

Elixasque nates labefactent forcipe aduncà,

Non tamen ista filix ullò mansuescit aratrò. —

Caedimus, inque vicem praebemus crura s: ittiis.

Vivitur hoc pacto: sic novimus. — Ilia subter

Caecum vulnus habes; sed latò balteus aurò

Protegit. — Ut mavis, da verba, et decipe nervos,

Si potes. — *Egregium quum me vicinia dicat,*

Non credam? — Visò si palles, inprobe, nummò;

Si facis, in penem quidquid tibi venit amarum;

Si puteal multà cantus vibice flagellas:

Nequidquam populo bibulas donaveris aures.

Respue, quod non es: tollat sua munera cerdo.

Tecum habita: noris, quam sit tibi curta supellex!

SATIRA QVINTA.

AD ANNAEVM CORNVTVM.

Vatibus hic mos est, centum sibi poscere voces,
Centum ora, et linguas optare in carmina centum,
Fabula seu moesto ponatur hianda tragoedo,
Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.

*Quorsum haec? aut quantas robusti carminis
offas*

*Ingeris, ut par sit centenó gutture niti?
Grande locuturi nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestae
Fervebit, saepe insulso coenanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum massa caminó,
Folle premis ventos; nec clausó murmure raucus
Nescio quid tecum grave cornicaris inepte;
Nec scloppó tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togae sequeris, iunctura callidus acri,
Ore teres modicó, pallentes radere mores
Doctus et ingenuó culpam defigere ludó.
Hinc trahe, quae dicas, mensasque relinque
Mycenis*

Cum capite et pedibus, plebeiaque prandia noris. —

Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur. Tibi nunc, hortante Camená,
Excutienda damus praecordia: quantaque nostrae
Pars tua sit, Cornute, animae, tibi, dulcis amice,
Ostendisse iuvat. Pulsa, dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, et pictae tectoria linguae.
Hic ego centenas ausim deposcere voces,

Ut, quantum mihi te sinusò in pectore fixi,
Voce traham purà, totumque hoc verba resignent,
Quod latet arcanà non enarrabile fibrà.

Quum primum pavidò custos mihi purpura cessit,
Bullaque succinctis laribus donata pependit;
Quum blandi comites, totàque inpune Suburrà
Permisit sparsisse oculos iam candidus umbo;
Quumque iter ambiguum est, et vitæ nescius error
Diducit trepidas ramosa in compita mentes:
Me tibi supposui. Teneros tu suscipis annos
Socraticò, Cornute, sinu. Tunc fallere sollers
Adposita intortos extendit regula mores,
Et premitur ratione animus vincique laborat,
Artificemque tuò ducit sub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini consumere soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Unum opus et requiem pariter disponimus ambo,
Atque verecundà laxamus seria mensà.
Non equidem hoc dubites, amborum foedere certò
Consentire dies, et ab unò sidere duci.
Nostra vel aequali suspendit tempora Librà
Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
Dividit in Geminos concordia fata duorum,
Saturnumque gravem nostrò love frangimus unà.
Nescio, quid? certe est, quod me tibi temperat,
astrum. —

Mille hominum species, et rerum discolor usus.
Velle suum cuique est, nec votò vivitur unò.
Mercibus hic lalis mutat sub sole recenti
Rugosum piper et pallentis grana cumini:
Hic satur inriguò mavult turgescere somnò:
Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In Venerem est putris. Sed quum lapidosa chiragra
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi:
Tunc crassos transisse dies, lucemque palnstrem,
Et sibi iam seri vitam ingemuere relictam.

At te nocturnis iuvat impallescere chartis.
Cultor enim iuvenum purgatas inseris aures
Fruge Cleanthæ. Petite hinc iuvenesque senesque
Finem animo certum, miserisque viatica canis. —
Cras hoc fiet. — Idem cras fiet. — *Quid, quasi ma-*
gnum?

Nempe diem donas. — Sed quum lux altera venit,
Iam cras hesternum consumsimus. Ecce aliud cras
Egerit hos annos, et semper paullum erit ultrà.
Nam quamvis prope te, quamvis temone sub unò
Vertentem sese, frustra sectabere canthum,
Quum rota posterior curras et in axe secundò. —

Libertate opus est, non hac, quam, ut quisque, Veluâ
Publius emernit: scabiosum tesserula far
Possidet. Heu steriles veri, quibus una Quiritem
Vertigo facit! hic Dama est non tressis agaso,
Vappa et lippus, et in tenui farragine mendax:
Verterit hunc dominus, momentò turbinis exit
Marcus Dama. — Papae! — Marcò spondente recusas
Credere tu nummos? — Marcò sub iudice palles? —
Marcus dixit. — Ita est. — *Adsigna, Marce, tabel-*
las. —

Haec mera libertas: hanc nobis pilea donant.
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet ut voluit? licet ut volo vivere: non sim
Liberior Brutò? — „Mendose colligis,“ inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus acetò.
„Hoc — reliquum accipio — licet ut volo vivere,
tolle.“ —

Vindictâ postquam meus a praetore recessi,
Cur mihi non liceat, iussit quodcumque voluntas
Exceptò, si quid Masuri rubrica vetavit?

Disce! — sed ira cadat nasò rugosaeque sanua,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello. —
Non praetoris erat, stultis dare tenuia rerum
Officia, atque usum rapidae permittere vitae. —

Sambucam citius caloni aptaveris alto. —
Stat contra ratio, et secretam gaunit in aurem.
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendò.
Publica lex hominum naturaque continet hoc fas,
Ut teneat vetitos inscitia debilis actus.
Diluis helleborum, certò compescere punctò
Nescius examen. Vetat hoc natura medendi. —
Navim si poscat sibi peronatus arator
Inciferi rudis, exclamet Medicerta perisse
Frontem de rebus. — Tibi rectò vivere talò
Ars dedit? et veri speciem dignoscere calles,
Ne qua subaeratò mendosum tinniat iurò?
Quaeque sequenda forent, quaeque evitanda viciissim,
Illa prius cretà, mox haec carbone notasti?
Es modicus voti? pressò lare? dulcis amicis?
Iam nunc adstringas, iam nunc granaria laxes?
Inque lutò fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere salivam Mercurialem?

Haec mea sunt, teneo: quum vere dixeris, esto
Liberque ac sapiens, praetoribus ac Iove dextrò.
Sin tu, quum fueris nostrae paullo ante farinae,
Pelliculam veterem retines, et fronte politus
Astutam vapidò servas sub pectore vulpem:
Quae dederam supra, repeto, funemque reduco.
Nil tibi concessit ratio: digitum exsere: peccas.
Et quid tam parvum est? — sed nullò thure litabis,
Haereat in stultis brevis ut semuncia recti.
Haec miscere nefas: nec, quum sis caetera fossor,
Tris tantum ad numeros satyri moveare Bathylli.
Liber ego. — Unde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat? —
„ I puer, et strigiles Crispini ad balnea defer. “ —
Si increpuit: „ cessas nugator? “ servitium acre
Te nihil inpellit: nec quidquam extrinsecus intrat,
Quod nervos agitet. Sed si intus et in iecore acgrò
Nascantur domini: quin tu inpunitior exis,

Atque hic, quem ad strigiles scutica et metus egit herilis! —

Mane piger stertis: — „ Surge, “ inquit avaritia: „ eia Surge! “ Negas. Instat, „ surge! “ inquit. — *Non queo.* — „ Surge! “ —

Et quid agam? — „ Rogitas? saperdas advehe Pontò, Castoreum, stuppas, ebenum, thus, lubrica Coa.

Tolle recens primus piper e sitiente camelò.

Verte aliquid, iura. “ — *Sed Iupiter audiet.* — „ Eheu

Baro, regustatum digitò terebrare salinum

Contentus perages, si vivere cum Iove tendis. “ —

Iam pueris pellem succinctus et oenophorum aptas:

Ocius ad navem! — Nihil obstat, quin trabe vastà

Aegaeum rapias, nisi sollers luxuria ante

Seductum moneat: „ Quò deinde insane ruis? quò?

Quid tibi vis? calidò sub pectore mascula bilis

Intumuit, quam non exstinxerit urna cicuta.

Tun mare transsiliis? tibi tortà caunabe sulto,

Coena sit in transtrò? Veientanumque rubellum

Exhalet, vapidà laesum pice, sessilis obba?

Quid petis? ut numi, quos heic quincunce modestò

Nutricras, pergant avidos sudare deunces?

Indulge genio: carpamus dulcia: nostrum est,

Quod vivis: cinis et manes et fabula fies:

Vive memor leti: fugit hora: hoc, quod loquor, inde est. “ —

En quid agis? duplici in diversum scinderis hamò:

Hunc cecine, an hunc sequeris? subeas alternus oportet

Ancipiti obsequiò dominos; alternus oberres.

Nec tu, quum obstiteris semel, instantique negaris

Parere imperio: *rupi iam vincula!* dicas.

Nam et luctata canis nodum abripit: attamen illi,

Quum fugit, a collò trahitur pars longa catenae. —

Dave, citò, hoc credas iubeo, finire dolores

Praeteritos meditor. — Crudum Chaecestratus nunquam

Abrodens ait haec. — *An siccis dedecus obstem
Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
Iimen ad obscoenum frangam, dum Chrysidis udas
Ebrius ante fores extinctâ cum face canto?*

„Euge, puer, sapias: dis depellentibus agnam
Percute.“ — *Sed censen plorabit, Dave, relicta?—*

„Nugaris: soleâ puer obiurgabere rubrâ.

Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses.

Nunc ferus et violens: at, si vocet, haud mora, dicas:
*Quidnam igitur faciam? nec nunc, quum accersor,
et ultrô*

Supplicet, adcedam? — “ — si totus et integer illinc

Exieras, nec nunc. — Hic, hic, quem quaerimus, hic est:

Non in festucâ, lictor quam iactat ineptus.

Ius habet ille sui palpo, quem ducit hiantem

Cretata ambitio? vigila, et ciceringere large

Rixanti populo, nostra ut Floralia possint

Aprici meminisse senes. Quid pulchrius? — At quum

Herodis venere dies, unctâque fenestrâ

Dispositae pinguem nebulam vomnere lucernae,

Portantes violas, rubrumque amplexa catinum

Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vinô:

Labra moves tacitus, recentitaque sabbata palles,

Tunc nigri lemures, ovôque pericula ruptô:

Tunc grandes Galli, et cum sistrô lusca sacerdos,

Incussere deos infantem corpora, si non

Praedictum ter mane capnt gustaveris alli.

Dixeris haec inter varicosos centuriones

Continuô crassum ridet Vulfenius ingens,

Et centum Graecos curtô centusse licetur.

SATIRA SEXTA.

AD CAESIVM BASSVM.

Admovit iam bruma foco te, Basse, Sabino?
Iamne lyra et tetricò vivunt tibi pectine chordae?
Mire opifex, numeris veterum primordia vocum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinae:
Mox invenes agitare iocos, et pollice honestò
Egregius luisse senes. — Mibi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatque meum mare, quà latus ingens
Dant scopuli, et multà litus se valle receptat.
Lunai portum, est operae, cognoscite, cives.
Cor iubet hoc Ennì, postquam destertuit esse
Maeonides, Quintus pavone ex Pythagoreò.
Heic ego securus vulgi, et quid praeparet Auster
Infelix pecori: securus et angulus ille
Vicini nostrò quia pinguior. Etsi adso omnes
Ditescant orti peioribus, usque recusem
Curvus ob id minui seniò, aut coenare sine unctò,
Et signum in vapidà nasò tetigisse lagenà. —

Discrepet his alius. Geminos, horoscope, varò
Producis geniò. — Solis natalibus est qui
Tingat olus siccum murià vafer in calice emtā,
Ipse sacrum irrorans patinae piper. — Hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. — Utar ego, utar;
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem sollers turdarum nosse salivam.
Messe tenuis proprià vive, et granaria, fas est,
Emole. Quid metuis? — Occa, et seges altera in her-
bà est. —

Ast vocat officium: trabe ruptà Bruttia saxa

Prendit amicus inops, remque omnem surdaque vota
 Condidit Ioniò: iacet ipse in litore, et unâ
 Ingentes de puppe dei, iamque obvia mergis
 Costa ratis lacerat. — Nunc et de cespite vivò
 Frange aliquid: largire inopi, ne pictus oberret
 Caerulea in tabulâ. — Sed coenam funeris heres
 Negliget iratus, quod rem cartaveris: urnae
 Ossa inodora dabit, seu spirent cinnama surdum,
 Seu cerasò peccent casiae, nescire paratus.
 „Tune bona incolumis minuas? “ — Et Bestius urget
 Doctores Graios: *Ita fit, postquam sapere urbi*
Cum pipere et palmis venit nostrum hoc maris ex-
pers:

Foenisecae crassò vitiarunt unguine pultes. —
 Haec cinere ulterior metuas? — at tu, meus heres
 Quisquis eris, paullum a turbâ seductior audi:
 „O bone, num ignoras? missa est a Caesare laurus
 Insignem ob cladem Germanae pubis, et aris
 Frigidus excutitur cinis: ac iam postibus arma,
 Iam chlamydes regum, iam lutea gausapa captis,
 Essadaque, ingentesque locat Caesonia Rhénos.
 Dis igitur genioque ducis centum paria, ob res
 Egregie gestas, induco. — Quis vetat? aude!
 Vae, nisi connives! — oleum artocreasque popello
 Largior. Au prohibes? — dic clare! — *Non adeo,*
inquis. —

Exossatus ager iuxta est. Age, si mihi nulla
 Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
 Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
 Deque aviâ nihilum superest: accedo Bovillas
 Clivumque ad Virbi: praesto est mihi Manius heres. “ —
Progenies terrae? — „Quaere ex me, quis mihi
 quartus
 Sit pater: haud prompte, dicam tamen. Adde etiam
 unum,
 Unum etiam: terrae est iam filius. Et mihi ritu

Manius hic generis prope maior avunculus exit. —

Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis?

Suum tibi Mercurius: venio deus huc ego, ut ille

Pingitur. An renuis? vin tu gaudere relictis? —

Deest aliquid summae. — „Minui mihi: sed tibi totum est,

Quidquid id est. Ubi sit, fuge quaerere, quod mihi quondam

Legarat Stadius, neu dicta repone paterna:

Foenoris accedat merces: hinc exime sumptus. “ —

Quid reliquum est? — „Reliquum? nunc nunc impensius unge,

Unge puer caules. Mihi festâ luce coquatur

Urtica, et fissâ fumosum sincipit aure,

Ut tuus iste nepos olim, satur anseris extis,

Quum morosa vagò singultiat inguine vena,

Patriciae imuneiat vulvae? mihi trama figurae

Sit reliqua: ast illi tremat omentò popa venter? “ — —

Vende animam lucro: mercare, atque excute sollers

Omne latus mundi, ne sit praestantior alter

Cappadocas rigidâ pingues plausiase catastâ.

Rem duplica. — *Feci: iam triplex, iam mihi quartò,*

Iam decies redit in rugam. Depinge, ubi sistam. —

Inventus, Chrysippe, tui finitor acervi! —

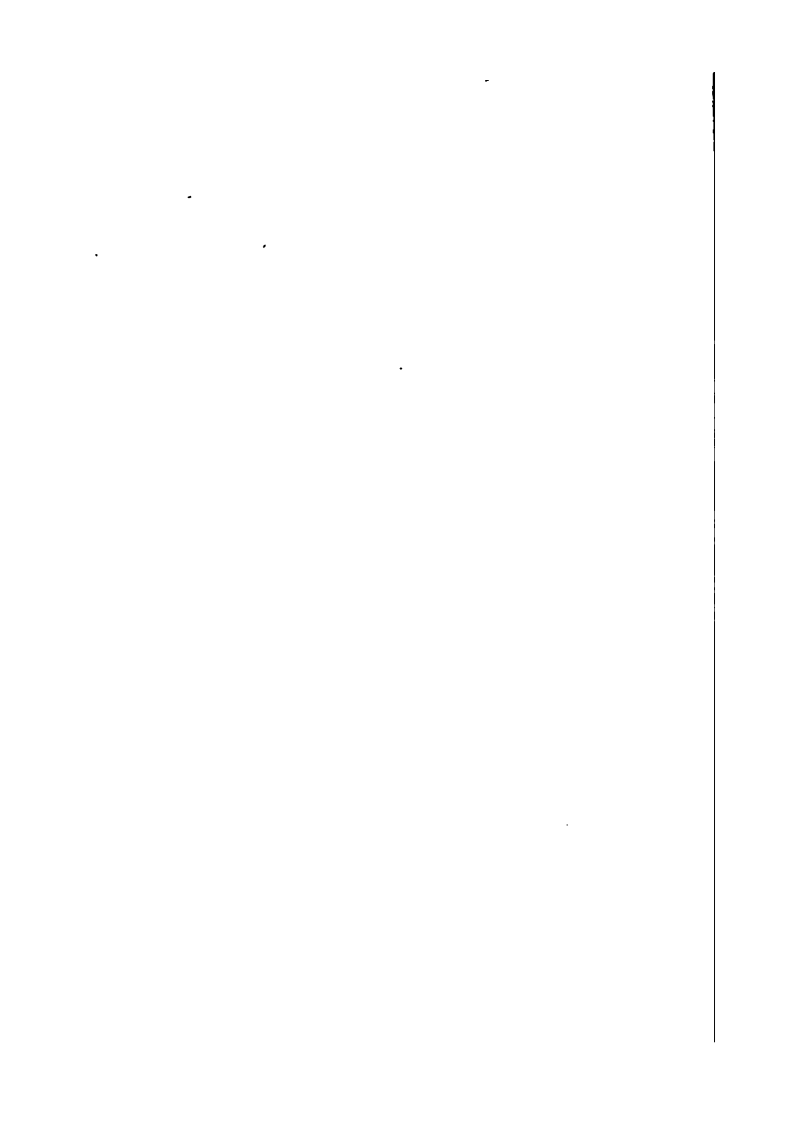
D. IVNII IVVENALIS

SATIRAE XVI

AD

OPTIMORVM LIBRORVM FIDEM

ACCVRATE EDITAE.

D. IVNII IVVENALIS

V I T A

QVAE VVLGO TRIBVITVR SVETONIO.

Iunius Iuvenalis, libertini locupletis, incertum filius, an alumnus, ad mediam fere aetatem declamavit, animi magis causa, quam quod scholae se aut foro praepararet. Deinde paucorum versuum Satira non absurde composita in Paridem pantomimum poetamque eius semestribus militiis tumentem, hoc genus scripturae industrie excoluit. Et tamen bene diu ne modico quidem auditorio quidquam committere est ausus. Mox magna frequentia magnoque successu his ac ter auditus est, ut ea quoque, quae prima fecerat, inferciret novis scriptis:

Quod non dant procures, dabit histrio. tu Camerinos

Et Barea, tu nobilium magna atria curas.

Praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos.

Erat tum in deliciis aulae histrio: multiique fautorum eius quotidie provehebantur. Venit ergo Iuvenalis in suspicionem, quasi tempora figurate notasset, ac statim per honorem militiae, quamquam octogenarius, Urbe submotus missusque ad praefecturam cohortis, in extrema Aegypti parte tendentis. Id supplicii genus placuit, ut levi atque ioculari delicto par esset. Verum intra brevissimum tempus angore et taedio periit.

D. IVNII IVVENALIS
AQUINATIS
S A T I R A R V M
LIBER PRIMVS.

S A T I R A I.

ARGVMENTVM.

In prima huius Satirae parte v. 1 — 18. lepidas poeta tradit causas, quibus adductus animus ad carmina scribenda et post longam demum moram evulganda appulerit: se enim, recitationibus crebris et importunis multorum poetarum, qui eiusdem fere argumenti carmina composuerint iisdemque adumbraverint coloribus, tamdiu ac toties et tantopere offensus atque vexatum, sibi temperare non potuisse, quo minus ipse etiam aliquid scriberet recitaretque, quo saltem iis, quibus non sine ingenti taedio aures praeberit, reponeret, rependeret, pari referret, h. e. idem legendi audiendique fastidium crearet, ne patientiam suam hi impie insultasse videri possent; (v. 1 — 14.) utque aliquam certe scribendi facultatem sibi compararet, scholus dicit Grammaticorum Rhetorumque a se fuisse frequentatus; nihil autem referre, utrum aliorum ver-

*sificatorum, quorum tantus sit numerus, ut ubique
iis occurrat, an sua manu pereat charta. (v. 15—18.)
In altera Satirae parte v. 19—150, rationes affert,
quare, capto carminum scribendorum consilio, ad
satiras potius, quam ad alia poematum genera, ani-
mum converterit: tot enim et tanta Romae nunc vi-
gere vitia ac scelera, ut in hoc campo facile suppe-
ditet omnis dicendi apparatus, et difficile sit, sati-
ram non scribere, utque, si natura neget, faciat indi-
gnatio versum, qualemcumque possit; (v. 30. 79.)
multo quoque magis expedire, haec hominum vitia
notari, quam exponi mythos et argumenta, iam
tractata a tot poetis et omnibus nota. (v. 52 seq.)
Praeterea summam proponit omnium, quae in sati-
ris suis persequi apud animum constituerit quae-
que hoc poeseos genus complectatur. (v. 81—86.)
In fine demum carminis animo secum reputans ac
dolens, priscam loquendi scribendique libertatem
poetis praecisam esse et homines, qui multum au-
toritate et Imperatorum gratia valeant, nedum
ipsos Caesares, non sine salutis vitaeque periculo
vivos carpi posse, se in sola mortuorum, utpote qui
non amplius mordeant, facta et mores invecturum
esse profitetur. (v. 150—171.)*

Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam,
Vexatus toties ranci Theseide Codri?

Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,
Hic elegos? impune diem consumserit ingens
Telephus, aut summi plena iam margine libri
Scriptus et in tergo nec dum finitus Orestes?

Nota magis nulli domus est sua, quam mihi Iucis
Martis et Aeoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani. Quid agant venti, quas torqueat umbras
Aeacus, unde alius furtivae devehat aurum

IUVEN.

C

Pelliculae, quantas iaculetur Monychus ornos,
Frontonis platani convulsaeque marmora claimant
Semper et assiduo ruptae lectore columnae.
Exspectes eadem a summo minimoque poeta!
Et nos ergo manum ferulae subduximus, et nos
Consilium dedimus Sullae, privatus ut altum
Dormiret. Stulta est clementia, quum tot ubique
Vatibus occurras, periturae parcere chartae.

Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Aurunca flexit alumnus,
Si vacat et placidi rationem admittitis, edam.
Quum tener uxorem ducat spado, Maevia Tuscum
Figat aprum et nuda teneat venabula mamma;
Patricios omnes opibus quum provocet unus,
Quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat;
Quum pars Niliacae plebis, quum verna Canopi
Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,
Ventilet aestivum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat maioris pondera gemmae:
Difficile est, Satiram non scribere. Nam quis iniquae
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se,
Causidici nova quum veniat lectica Mathonis
Plena ipso? post hunc magni delator amici
Et cito rapturus de nobilitate comesa,
Quod superest, quem Massa tinet, quem munere palpat
Carus et a trepido Thymele submissa Latino?
Quum te submoveant, qui testamenta merentur
Noctibus, in coelum quos evehit optima summi
Nunc via processus, vetulae vesica beatæ?
Unciolam Proculius habet, sed Gillo deuncem,
Partes quisque suas ad mensuram inguinis heres.
Accipiat sane mercedem sanguinis et sic
Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.

Quid referam, quanta siccum iecur ardeat ira,
Quum populum gregibus comitum premit hic spoliato;

Pupilli prostantis? et hic damnatus inani
Iudicio (quid enim salvis infamia nummis?)
Exsul ab octava Marius bibit et fruitur Dis
Iratiss; at tu victrix provincia ploras?

Haec ego non credam Venusina digna lucerna?
Haec ego non agitem? Sed quid magis Heracles
Aut Diomedea aut mugitum Labyrinthi
Et mare percussum pueri fabrumque volentem?
Quum leno accipiat moechi bona, si capiendi
Ius nullum uxori, doctus spectare lacunar,
Doctus et ad calicem vigilantem stertere naso;
Quum fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donavit praesepibus et caret omni
Maiorum censu, dum pervolat axe citato
Flaminiam; (puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatae quum se iactaret amicae)
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrivio? quum iam sexta cervice feratur
Hinc atque inde patens ac nuda paene cathedra
Et multum referens de Maecenate supino
Signator, falso qui se lautum atque beatum
Exiguas tabulis et gemma fecerat uda?
Occurrit matrona potens, quae, molle Calenum
Porrectura, viro miscet sitiens rubetam
Instituitque rudes melior Locusta propinquas
Per famam et populum nigros efferre maritos.

Ande aliquid brevibus Gyaris et oarcere dignum,
Si vis esse aliquis: probitas laudatur et alget.
Criminibus debent hortos, praetoria, mensas,
Argentum vetus et stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor avarae,
Quem sponsae turpes et praetextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualemcumque potest, quales ego vel Cluviennus.
Ex quo Deucalion, nimbis tollentibus aequor,
Navigio montem ascendit sortesque poposcit,

Paulatimque anima calnerunt mollia saxa
Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas,
Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando
Maior avaritiae patuit sinus? alia quando
Hos animos? Neque enim loculis comitantibus itur
Ad casum tabulae, posita sed luditur arca.
Proelia quanta illic dispensatore videbis
Armigero! Simplexne furor, sestertia centum
Perdere et horrenti tunicam non reddere servo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula septem
Secreto coenavit avus? Nunc sportula primo
Limine parva sedet, turbae rapienda togatae.
Ille tamen faciem prius inspicit et trepidat, ne
Suppositus venias ac falso nomine poseas.
Agnitus accipies. Iubet a praecone vocari
Ipsos Troiugenas: nam vexant limen et ipsi
Nobiscum. Da Praetori, da deinde Tribuni!
Sed libertinus prior est. Prior, inquit, ego adsum.
Cur timeam dubitemve locum defendere, quamvis
Natus ad Euphraten, molles quod in aure fenestrae
Arguerint, licet ipse negem? Sed quinque tabernae
Quadringenta parant. Quid confert purpura maior
Optandum, si Laurenti custodit in agro
Conductas Corvinus oves? Ego possideo plus
Pallante et Licinia. Expectent ergo tribuni;
Vincant divitiae: sacro nec cedat honori,
Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis;
Quandoquidem inter nos sanctissima Divitiarum
Maiestas: etsi funesta Pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras.
Ut colitur Pax atque Fides, Victoria, Virtus,
Quaeque salutato crepitat Concordia nido.
Sed quum summus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat;

Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc est
Et panis fumusque domi? Densissima centum
Quadrantes lectica petit, sequiturque maritum
Languida vel praegnans et circumducitur uxor.
Hic petit absenti, nota iam callidus arte,
Ostendens vacuum et clausam pro coniuge sellam.
Galla mea est, inquit. Citius dimitte. Moraris?
Profer Galla caput. Noli vexare, quiescit.

Ipsae dies pulcro distinguitur ordine rerum:
Sportula, deinde forum iurisque peritus Apollo
Atque triumphales, inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Aegyptius atque Arabarches,
Cuius ad effigiem non tantum meiere fas est.
Vestibulis abeunt veteres lassique clientes
Votaeque deponunt, quamquam longissima coenae
Spes homini. Caules miseris atque ignis emendus.
Optima silvarum interea pelagique vorabit
Rex horum vacuisque toris tantum ipse iacebit.
Nam de tot pulcris et latis orbibus et tam
Antiquis una comedunt patrimonia mensa.
Nullus iam parasitus erit! Sed quis ferat istas
Luxuriae sordes? Quanta est gula, quae sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!
Poena tamen praesens, quum tu deponis amictus
Turgidus et crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitae mortes atque intestata senectus.
It nova nec tristis per cunctas fabula coenas:
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.

Nil erit ulterius, quod nostris moribus addat
Posteritas: eadem cupient facientque minores.
Omne in praecipiti vitium stetit. Utere velis;
Totos pande sinus. Dicis hic forsitan, unde
Ingenium par materiae? unde illa priorum
Scribendi, quodcumque animo flagrante liberet,
Simplicitas, cuius non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoscat Mucius, an non?

Pone Tigellinum: taeda lucebis in illa,
 Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant,
 Et latum media sulcum diducis arena.
 Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
 Pensilibus plumis atque illinc despiciat nos?
 Quum veniet contra, digito compesce labellum.
 Accusator erit, qui verbum dixerit, hic est.
 Securus licet Aeneam Rutulumque ferocem
 Committas: nulli gravis est percussus Achilles
 Aut multum quaesitus Hylas urnamque sequutus.
 Ense velut stricto quoties Lucilius ardens
 Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est
 Criminibus; tacita sudant praecordia culpa.
 Inde irae et lacrumae. Tecum prius ergo voluta
 Haec animo ante tubas. Galeatum sero duelli
 Poenitet. Experiar, quid concedatur in illos,
 Quorum Flaminia tegitur cinis atque Latina.

SATIRA II.

ARGUMENTVM.

Magna nunc Romae est pessimorum multitudo hominum, qui, vultu et sermone speciem sapientiae ac virtutis prae se ferentes, vitia, quibus ipsi indulgent quam maxime, verbis poenisque castigant, tristes in publico, domi obscoeni. v. 1 — 28. Neque id mirum: nam perniciosum huius simulationis exemplum Princeps et Censor severus, tragico nuper pollutus adulterio, edidit, quod certatim imitantur senatores ac nobiles, qui muliebria tam facientes quam patientes et sericis perlucidisque vestibus induti molliem tamen acrius increpant. 29 — 78. Horum contagio cuiusque mox ordinis et sexus homines trahet, (78 — 81.) ipsi vero paulatim, ut vulgo fit, ab illa turpitudine ad maiorem delabentur, et in consortium foedorum muliebrium-

que recipientur virorum, qui, sexum, habitum, ornatum, vultum, vocis exilitatem incessumque seminarum mentientes, sacra Bonae Deae celebrunt, et, Othonis Imperatoris exemplo, in ipsis castris vel speculis utuntur, vel faciem linunt pane madido. 82 — 114. Non desunt etiam, heu nefas! viri, iique summo loco nati, ac sacerdotes, qui data dote viris nubunt nihilque magis dolent, quam quod nequeunt parere. 115 — 142. Quod tamen omnium turpissimum est ac portento simile, viros, genere et nobilitate huius civitatis facile principes, non pudet gladiatorum et vel retiariorum, qui nuda facie pugnant, partes agere. 143 — 148. Quae monstra hominum, si vera essent, quae de Manibus et inferis poetae fabulantur, adspicere olim in Orco horrent Curii, Fabricii alique spectatae virtutis viri. 149 — 158. Quid enim prodest, imperium nostrum orbis terrarum terminis definiri, si barbaros populos, quos vicimus arvis, etiam vitiis superamus, et peregrini, qui ad nos commearunt, mox perditos induunt mores nostros atque in patriam suam referunt? 159 — 170.

Ultra Sauromatas fugere hinc libet et glaciale
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios simulant et Bacchanalia vivunt.
Indocti primum; quamquam plena omnia gypso
Chrysippi invenias. Nam perfectissimus horum est,
Si quis Aristotelem similem vel Pittacon emit
Et iubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
Fronti nulla fides. Quis enim non vicus abundat
Tristibus obsecoenis? Castigas turpia, quum sis
Inter Socraticos notissima fossa cinaedos.
Hispidam membra quidem et duram per brachia setas
Promittunt atrocem animum; sed podice levi

Caeduntur tumidae, medico ridente, mariscae.
 Rarus sermo illis et magna lubido tacendi
 Atque supercilio brevior coma. Verius ergo
 Et magis ingenue Peribornius. Hunc ego fatis
 Imputo, qui vultu morbum incessuque fatetur.
 Horum simplicitas miserabilis; his furor ipse
 Dat veniam: sed peiores, qui talia verbis
 Hercules invadunt et de virtute loquuti
 Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor?
 Infamis Varillus ait. Quo deterior te?
 Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.
 Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
 Quis coelum terris non misceat et mare coelo,
 Si fur displiceat Verri, homicida Miloni?
 Clodius accuset moechos, Catilina Cethegum?
 In tabulam Sullae si dicant discipuli tres?
 Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
 Concubitu, qui tunc leges revocabat amaras
 Omnibus atque ipsis Veneri Martique timendas,
 Quum tot abortivis secundam Iulia vulvam
 Solveret et patruo similes effunderet offas.
 Nonne igitur iure ac merito vitia ultima fictos
 Contemnunt Scauros et castigata remordent?
 Non tulit ex illis torvum Lauronia quemdam
 Clamantem toties: Ubi nunc lex Iulia? dormis?
 Ad quem subridens: Felicia tempora, quae te
 Moribus obponunt! Habeat iam Roma pudorem!
 Tertius e coelo cecidit Cato. Sed tamen unde
 Haec emis, hirsuto spirant opobalsama collo
 Quae tibi? Ne pudeat dominum monstrare tabernae.
 Quod si vexantur leges ac iura, citari
 Ante omnes debet Scatinia. Respice primum
 Et scrutare viros: faciunt hi plura; sed illos
 Defendit numerus iunctaeque umbone phalanges.
 Magna inter molles concordia. Non erit ullum
 Exemplum in nostro tam detestabile sexu.

Taedia non lambit Cluviam, nec Flora Catullam:
 Hispo subit iuvenes et morbo pallet utroque.
 Numquid nos agimus causas? civilia iura
 Novimus? aut ullo strepitu fora vestra movemus?
 Luctantur paucae; comedunt coliphia paucae.
 Vos lanam trahitis calathisque peracta refertis
 Vellera: vos tenui praegnantem stamine fustum
 Penelope melius, levius torquetis Arachne,
 Horrida quale facit residens in codice pellex.
 Notum est, cur solo tabulas impleverit Hister
 Liberto, dederit vivas cur multa puellae.
 Dives erit, magno quae dormit tertia lecto.
 Tu nube atque tace: donant arcana cylindros.
 De nobis post haec tristis sententia fertur:
 Dat veniam corvis, vexat censura columbas.

Fugerunt trepidi vera ac manifesta canentem
 Stoicidae. Quid enim falsi Lauronica? Sed quid
 Non facient alii, quum tu multicia sumas,
 Cretice, et hanc vestem populo mirante perores
 In Proculas et Pollitas? Est moecha Labulla.
 Damnetur, si vis, etiam Carfinia. Talem
 Non sumet damnata togam. Sed Iulius ardet;
 Aestuo. Nudus agas! Minus est insania turpis.
 En habitum, quo te leges ac iura ferentem
 Vulneribus crudis populus modo victor et illud
 Montanum positus audiret vulgus aratris.
 Quid non proclames, in corpore iudicis ista
 Si videas? Quare, an deceant multicia testem?
 Acer et indomitus libertatisque magister,
 Cretice, perluces. Dedit hanc contagio labem
 Et dabit in plures; sicut grex totus in agris
 Unius scabie cadit et porrigine porci,
 Uvaeque conspecta livorem ducit ab uva.

Foedius hoc aliquid quandoque audebis amictu
 Nemo repente venit turpissimus. Accipient te
 Paulatim, qui longa dormi redimicula sumunt

Frontibus et toto posuere monilia collo
Atque Bonam tenerae placant abdomine porcae
Et magno cratere Deam. Sed more sinistro
Exagitata procul non intrat femina limen.
Solis ara Deae maribus patet. Ite profanae!
Clamatur: nullo gemit hic tibia cornu.
Talia secreta coluerunt Orgia taeda
Cecropiam soliti Baptae lassare Cotytto.
Ille supercilium madida fuligine tactum
Obliqua producit acu pingitque tremantes
Adtollens oculos: vitreo bibit ille Priapo
Reticulumque comis auratum ingentibus implet,
Caerulea indutus scutulata aut galbana rasa
Et per Iunonem domini iurante ministro.
Ille tenet speculum, pathici gestamen Othonis,
Actoris Aurunci spoliū, quo se ille videbat
Armatum, quum iam tolli vexilla iuberet.
Res memoranda novis annalibus atque recenti
Historia speculum civilis sarcina belli.
Nimirum summi ducis est, occidere Galbam
Et curare cutem; summi constantia civis,
Bebriaci campo spoliū affectare Palati
Et pressum in faciem digitis extendere panem.
Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
Moesta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.
Hic nullus verbis pudor aut reverentia mensae.
Hic turpis Cybeles et fracta voce loquendi
Libertas et crine senex phanaticus albo
Sacrorum antistes, rarum ac memorabile magni
Gutturis exemplum conducendusque magister.
Quid tamen expectant, Phrygio quos tempus erat iam
More supervacuam cultris abrumpere carnem?
Quadringenta dedit Gracchus sestertia dotem
Cornicini, sive hic recto cantaverat aere.
Signatae tabulae: dictum Feliciter! Ingens
Coena sedet: gremio iacuit nova nupta mariti.

O proceres, censore opus est, an haruspice nobis?
 Scilicet horrescens maioraque monstra putares,
 Si mulier vitulum vel si bos ederet agnum?
 Segmenta et longos habitus et flammae sumit,
 Arcano qui sacra ferens nutantia loro
 Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis,
 Unde nefas tantum Latiis pastoribus? unde
 Haec tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
 Traditur ecce viro clarus genere atque opibus vir:
 Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
 Nec quereris patri? Vade ergo et cede severi
 Iugibus campi, quem negligis! Officium cras
 Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
 Quae causa officii? Quid quaeris? Nubit amicus,
 Nec multos adhibet. Liceat modo vivere; fient,
 Fient ista palam, cupient et in acta referri.
 Interea tormentum ingens nubentibus haeret,
 Quod nequeunt parere et partu retinere maritos.
 Sed melius, quod nil animis in corpora iuris
 Natura indulget. Steriles morientur, et illis
 Turgida non prodest condita pyxide Lyde,
 Nec prodest agili palmas praebere Luperco.

Vicit et hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
 Lustravitque fuga mediam gladiator arenam
 Et Capitolinis generosior et Marcellis
 Et Catulis Paullique minoribus et Fabiis et
 Omnibus ad podium spectantibus. His licet ipsum
 Admoveas, cuius tunc munere retia misit.

Esse aliquid Manes et subterranea regna
 Et contum et Stygio ranas in gurgite nigras
 Atque una transire vadum tot millia cymba,
 Nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lavantur.
 Sed tu vera puta. Curius quid sentit et ambo
 Scipiadae, quid Fabricius manesque Camilli,
 Quid Cremerae legio et Cannis consumpta inventus,
 Tot bellorum animae, quoties hinc talis ad illos

Umbra venit? Cuperent lustrari, si qua darentur
 Sulphura cum taedis et si foret humida laurus.
 Illuc heu! miseri traducimur. Arma quidem ultra
 Litora Iuvenae promovimus et modo captas
 Orcadas ac minima contentos nocte Britannos:
 Sed quae nunc populi sunt victoris in urbe,
 Non faciunt illi, quos vicimus. Et tamen unus
 Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
 Mollior ardenti sese indulsisse Tribuno.
 Adspice, quid faciant commercia! venerat obses.
 Hic sunt homines. Nam si mora longior Urbem
 Indulsit pueris, non umquam deerit amator:
 Mittentur bracae, cultelli, frena, flagellum.
 Sic praetextatos referunt Artaxata mores.

S A T I R A III.

ARGUMENTVM.

Umbricius haruspex, quem Cumas migraturum Iuvenalis ad Egeriae usque lucum comitatur, (v. 1 — 20.) veteri amico ibi discessus sui causas exponit, nimirum Romae 1) probos homines contemptu laborare, neque ad honestas artes exercendas praemiis invitari, sed iis potius ad incitas redigi, malos contra et viles gratia atque auctoritate apud omnes, etiam Principes, valere et pravis sordidisque artibus ad summos obrepere honores maximasque opes nancisci; (21 — 40.) 2) spectatissimos esse et felicissimos artis dissimulandi adulandique gnaros, Astrologos, filios, quibus mors parentum sit inoptatis, et adulterii, partialiorumque scelenum conscios; (41 — 57.) 3) gratiosissimos omnium minimeque ferendos esse peregrinos, qui e Syria aliisque Orientis regionibus Romam confluerint ac prorsus corruperint mores huius urbis, maxime Graecos, homines molles, libidinosos,

adulationis omniumque artium peritissimos, qui in divitum se insinuent familiaritatem et quorum ne philosophi quidem dubitent, falsis testimoniis alios ipsosque amicos ac discipulos circumvenire; (58—125.) 4) miserriam esse conditionem pauperis clientis, cui a ditioribus magistratibusque summis praeripiatur sportula, qua vitam sustentaverit; (126—130.) 5) servos ac libertinos ditiores esse ingenuis et honoratioribus; (131—136.) 6) ne homini quidem probissimo religiosissimoque fidem haberi, nisi idem sit locuples; (137—146.) 7) inopes atque tenues male vestitos omnibus ludibrio esse, loco ac sede honoratiori, quam olim occupaverint, a vilissimo quoque, modo dives ille sit, pelli, si filiam aliquis nuptiis ambiant, repudiari, non scribi heredes, a negotiis publicis removeri, neque facile ex egestate atque humili conditione emergere propter insana omnium rerum pretia; (147—170.) 8) ambitiosam esse paupertatem, neque pro re ac facultatibus pretiosiores sumi vestes, quam in plerisque contra Italiae oppidis, etsi Romanis ibi legibus moribusque vivatur, nemo ne togam quidem, nedum praetextam, induat, et festis quoque diebus ac publice omnes, summi pariter et infimi, nobiles et ignobiles, eodem habitu conspiciantur; (171—183.) 9) ab egenis clientibus non patronis tantum, sed servis quoque, ne aditu ad dominos eorum prohibeantur, quovis die festo aliquid muneri esse dandum; (183—189.) 10) neque interdum vitam periculo vacuam esse, neque noctu somnum capi propter assiduam aedificiorum prolapsionem frequentiaque incendia, et aedibus ardentibus pauperem, qui in summo habitet coenaculo, non curari bonisque, etsi paucis, tamen omnibus, amissis a nemine iuvari, ditioribus contra praesto esse qui subveniant; (190—222.) 11) tenebrosas aedes tanti

in unum conduci annum, quanti in aliis Italiae oppidis ematur domus cum agro hortoque; (223—231.) 12) plurimos pauperes mori morbo ex vigiliis contracto, quum in ea aedium parte habitent, quae vicis proxima sit et ubi continuo curruum, opificum iumentorumque strepitu somnus eorum interrumpatur; (232—238.) 13) divites lectica per urbem ferri et tuto in ea etiam legere ac dormire, inopes vero euntes vel a turba populi in vicis premi, conculcati et conculcari, vel adeo casu arborum saxorumve, plaustris impositorum, obtritos perire; (239—267.) 14) noctu summum esse periculum vel a testis iractis et ex alto coenaculo deiectis, (268—277.) vel a iuventute lasciva ac temulenta, quae nocturno tempore per urbem vagari atque invalidum quemque obviorum corripere, caedere vel ultro quoque, tamquam iniuria sibi facta sit, accusare soleat; (278—301.) 15) tantam esse multitudinem grassatorum latronumque, quae ex multis Italiae locis Romam, tamquam ferae et aves ad vivaria, confluxerint, ut vix suppetant catenae ac vincula ad eos, qui capti sint, constringendos. (302—314.) Hisce discessus causis memoratis Umbricius poetam valere iubet. 315—322.

Quamvis digressu veteris confusus amici,
 Laudo tamen, vacuis quod sedem figere Cumis
 Destinet atque unum civem donare Sibyllae.
 Ianua Baiarum est et gratum litus amoeni
 Secensus. Ego vel Prochyta praepono Suburae.
 Nam quid tam miserum, tam solum vidimus, ut non
 Deterius credas horrere incendia, lapsus
 Tectorum assiduos ac mille pericula saevae
 Urbis et Augusto recitantes mense poetas?
 Sed dum tota domus reda componitur una,

Substitit ad veteres arcus madidamque Capenam.
Hic, ubi nocturnae Numa constituebat amicae,
Nunc sacri fontis nemus et delubra locantur
Iudaeis, quorum cophinus foenumque supellex,
(Omnis enim populo mercedem pendere iussa est
Arbor et eiectis mendicat silva Camenis)
In vallem Egeriae descendimus et speluncas
Dissimiles veris. Quanto praestantius esset
Numen aquae, viridi si margine clauderet undas
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum?
Hic tunc Umbricius, Quando artibus, inquit, honestis
Nullus in Urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est, here quam fuit, atque eadem cres
Deteret exiguis aliquid: proponimus illuc
Ire, fatigatas ubi Daedalus exuit alas,
Dum nova canities, dum prima et recta senectus,
Dum superest Lachesi, quod torqueat, et pedibus me
Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.
Cedamus patria: vivant Artorius istic
Et Catulus: maneant, qui nigrum in candida vertunt,
Quis facile est aedem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluviam, portandum ad busta cadaver,
Et praebere caput domina venale sub hasta.
Quondam hi cornicines et municipalis arenae
Perpetui comites notaeque per oppida buccae
Munera nunc edunt et verso pollice vulgi
Quem libet occidunt populariter: inde reversi
Conducunt foricas; et cur non omnia? quum sint,
Quales ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna iocari.
Quid Romae faciam? Mentiri nescio: librum,
Si malus est, nequeo laudare et poscere: motus
Astrorum ignoro: funus promittere patri
Nec volo, nec possum: ranarum viscera numquam
Inspexi. Ferre ad nuptam, quae mittit adulter,
Quae mandat, norunt alii: me nemo ministro

Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tamquam
 Mancus et extinctae corpus non utile dextrae.
 Quis nunc diligitur, nisi conscius et cui fervens
 Aestuat occultis animus semperque tacendis?
 Nil tibi se debere putat, nil conferet umquam,
 Participem qui te secreti fecit honesti.
 Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
 Accusare potest. Tanti tibi non sit opaci
 Omnis arena Tagi quodque in mare volvitur aurum,
 Ut somno careas ponendaque praemia sumas
 Tristis et a magno semper timearis amico.

Quae nunc divitibus gens acceptissima nostris
 Et quos praecipue fugiam, properabo fateri,
 Nec pudor obstat. Non possum ferre, Quirites,
 Graecam urbem: quamvis quota portio faecis Achaei?
 Iam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes
 Et linguam et mores et cum tibicine chordas
 Obliquas nec non gentilia tympana secum
 Vexit et ad Circum iussas prostare puellas.
 Ite, quibus grata est picta lupa barbara mitra.
 Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
 Et ceromatico fert niceteria collo.
 Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relictas,
 Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus aut Alabandis,
 Esquilias dictumque petunt a vimine collem,
 Viscera magnarum domnum dominique futuri.
 Ingenium velox, audacia perdita, sermo
 Promptus et Isaeco torrentior. Ede, quid illum
 Esse putes? quem vis hominem, secum adtulit ad nos
 Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
 Augur, schoenobates, medicus, magus: omnia novit.
 Graeculus esuriens in coelum, iusseris, ibit.
 Ad summam, non Maurus erat neque Sarmata nec Thrax,
 Qui sumsit pennas, mediis sed natus Athenis.
 Horum ego non fugiam conchylia? Me prior ille
 Signabit? faltusque toro meliore recumbet

Advectus Romam, quo pruna et cottana vento?
 Usque adeo nihil est, quod nostra infantia coelum
 Hausit Aventinum baca nutrita Sabina?
 Quid, quod adulandi gens prudentissima laudat
 Sermonem indocti, faciem deformis amici,
 Et longum invalidi collum cervicibus aequat
 Hercules, Antaeum procul a tellure tenentis?
 Miratur vocem angustam, qua deterius nec
 Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
 Haec eadem licet et nobis laudare: sed illis
 Creditur. An melior, quum Thaida sustinet, aut quum
 Uxorem comoedus agit vel Dorida nullo
 Cultam palliolo? Mulier nempe ipsa videtur,
 Non persona loqui: vacua et plana omnia dicas
 Infra ventriculum et tenui distantia rima.
 Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
 Aut Stratocles aut cum molli Demetrius Haemo.
 Natio comoeda est. Rides? meliore cachinno
 Contentitur: flet, si lacrimas conspexit amici,
 Nec dolet: igniculum brumae si tempore poscas,
 Accipit endromiden: si dixeris, aestuo, sudat.
 Non sumus ergo pares: melior, qui semper et omni
 Nocte dieque potest, alienum sumere vultum,
 A facie iactare manus, laudare paratus,
 Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
 Si trulla inverso crepitum dedit aurea fufido.
 Praeterea sanctum nihil est et ab inguine tutum;
 Non matrona laris, non filia virgo, neque ipse
 Sponsus levis adhuc, non filius ante pudicus.
 Horum si nihil est, aviam resupinat amici.
 Scire volunt secreta domus atque inde timeri.
 Ex quoniam coepit Graecorum mentio, transi
 Gymnasia atque audi facinus maioris abellae.
 Stoicus occidit Beream, delator amicum
 Discipulumque senex; ripa nutritus in illa,
 Ad quam Gorgonei delapsa est pinna cavalli.

IUVEN.

D

Non est Romano cniquam locus hic, ubi regnat
Protogenes aliquis vel Diphilus aut Erimarchus,
Qui gentis vitio numquam partitur amicum,
Solutus habet. Nam quum facilem stillavit in aurem
Exiguum de naturae patriaeque veneno,
Limine submoveor: perierunt tempora longi
Servitii. Nusquam minor est iactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis hic meritum, si curet nocte togatus
Currere, quum Praetor lictorem impellat et ire
Praecipitem iubeat dudum vigilantibus orbis,
Ne prior Albinam et Modiam collega salutet?
Divitis hic servi claudit latus ingenuorum
Filius; alter enim, quantum in legione Tribuni
Accipiunt, donat Calvinae vel Catienae,
Ut semel atque iterum super illam palpitet: at tu,
Quum tibi vestiti facies scorti placet, haeres
Et dubitas alta Chionem deducere sella.
Da testem Romae tam sanctum, quam fuit hospes
Numinis Idaei: procedat vel Numa, vel qui
Servavit trepidam flagranti ex aede Minervam:
Protenus ad censum, de moribus ultima fiet
Quaestio. Quot pascit servos? quot possidet agri
Iugera? quam multa magnaue paropside coenat?
Quantum quisque sua nummorum servat in arca,
Tantum habet et fidei. Iures licet et Samothracum
Et nostrorum aras; contemnere fulmina pauper
Creditur atque Deos, Dis ignoscentibus ipsis.
Quid, quod materiam praebet causasque iocorum
Omnibus hic idem, si foeda et scissa lacerna,
Si toga sordidula est et rupta calcens alter
Pelle patet; vel si consuto vulnere crassum
Atque recens linum ostendit non una cicatrix?
Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quam quod ridiculos homines facit. Exeat, inquit,
Si pudor est, et de pulvino surgat equestri,

Cuius res legi non sufficit, et sedeant hic
 Lenonum pueri quocumque in fornice nati.
 Hic plaudat nitidi praeconis filius inter
 Pinnirapi cultos iuvenes iuvenesque lanistae.
 Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
 Quis gener hic placuit censu minor atque puellae
 Sarcinulis impar? quis pauper scribitur heres?
 Quando in consilio est Aedilibus? Agmine facto
 Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
 Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
 Res angusta domi; sed Romae durior illis
 Couatus: magno hospitium miserabile, magno
 Servorum ventres et frugi coenula magno.
 Fictilibus coenare pudet, quod turpe negavit
 Translatus subito ad Marsos mensamque Sabellam
 Contentusque illic veneto duroque culullo.

Pars magna Italiae est, si verum admittimus, in qua
 Nemo togam sumit, nisi mortuus. Ipsa dierum
 Festorum herboso colitur si quando theatro
 Maiestas tandemque redit ad pulpita notum
 Exodium, quum personae pallentis hiatum
 In gremio matris formidat rusticus infans;
 Aequales habitus illic similesque videbis
 Orchestram et populum: clari velamen honoris,
 Sufficiunt tunicae summis Aedilibus albae.
 Hic ultra vires habitus nitor: hic aliquid plus,
 Quam satis est, interdum aliena sumitur arca.
 Commune id vitium est. Hic vivimus ambitiosa
 Paupertate omnes. Quid te moror? Omnia Romae
 Cum pretio. Quid das, ut Cossum aliquando salutes?
 Ut te respiciat clauso Veiento labello?
 Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.
 Plena domus libis venalibus. Accipe et istud
 Fermentum tibi habe: praestare tributa clientes
 Cogimur et cultis augere peculia servis.
 Quis timet aut timuit gelida Praeneste ruinam,

Aut positis nemorosa inter iuga Volsiniis aut
 Simplicibus Gabiis aut proni Tiburis arce?
 Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
 Magna parte sui. Nam sic labentibus obstat
 Villicus et, veteris rimae quum textit hiatum,
 Securos pendente iubet dormire ruina.
 Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
 Nocte metus. Iam poscit aquam, iam frivola transfert
 Ucalegon; tabulata tibi iam tertia fumant:
 Tu nescis. Nam si gradibus trepidatur ab imis,
 Ultimus ardebit, quem tegula sola tuetur
 A pluvia, molles ubi reddunt ova columbae,
 Lectus erat Codro Procula minor, urceoli sex,
 Ornamentum abaci, nec non et parvulus infra
 Cantharus et recubans sub eodem marmore Chiron;
 Iamque vetus Graecos servabat cista libellos
 Et divina opici rodebant carmina mures.
 Nil habuit Codrus: quis enim negat? et tamen illud
 Perdidit infelix totum nihil: ultimus autem
 Aerumnae cumulus, quod nudum et frustra rogantem
 Nemo cibo, nemo hospitio tectoque iuvabit.
 Si magna Asturii cecidit domus: horrida mater,
 Pullati proceres, differt vadimonia Praetor.
 Tunc gemimus casus Urbis, tunc odimus ignem.
 Ardet adhuc, et iam occurrit, qui marmora donet,
 Conferat impensas. Hic nuda et candida signa,
 Hic aliquid praeclarum Euphranoris et Polycleti,
 Haec Asianorum vetera ornamenta Deorum,
 Hic libros dabit et forulos mediamque Minervam,
 Hic modium argenti. Meliora ac plura reponit
 Persicus orborum lautissimus et merito iam
 Suspectus, tamquam ipse suas incenderit aedes.
 Si potes avelli Circensibus, optima Sorae,
 Aut Fabrateriae domus, aut Frusinone paratur,
 Quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
 Hortulus hic puteusque brevis nec recte movendus

In tennes plantas facili diffunditur haustu.
Vive bidentis amans et culti villicus horti;
Unde epulum possis centum dare Pythagoreis.
Est aliquid, quocumque loco, quocumque recessu.
Unius sese dominum fecisse lacertae.

Plurimus hic aeger moritur vigilando: sed illum
Languorem peperit cibus imperfectus et haerens
Ardenti stomacho. Nam quae meritoria somnum
Admittunt? Magnis opibus dormitur in Urbe:
Inde caput morbi. Redarum transitus arcto
Vicorum in flexu et stantis convicia mandrae
Eripiunt somnum Druso vitulisque marinis.
Si vocat officium, turba cedente vehetur
Dives et ingenti curret super ora Liburno,
Atque obiter leget aut scribet vel dormiet intus;
Namque facit somnum clausa lectica fenestra.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obstat
Unda prior: magno populus premit agmine lumbos,
Qui sequitur. Ferit hic cubito, ferit assere duro
Alter; at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto; planta mox undique magna
Calcor, et in digito clavus mihi milius haeret.

Nonne vides, quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivae: sequitur sua quemque culina.
Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
Impositas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix et cursu ventilat ignem.
Scinduntur tunicae sarta: modo longa cornuscat
Sarraco veniente abies atque altera pinum
Plaustra vehunt, mutant altae populoque minantur.
Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat,
Axis et eversum fudit super agmina montem,
Quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa
Invenit? Obtritum vulgi perit omne cadaver
More animae. Domus interea secunda patellas
Iam lavat et bucca foculum excitat, et sonat unctis

Strigilibus et pleno componit lintea gutto.
Haec inter pueros varie properantur: at ille
Iam sedet in ripa tetrumque novicius horret
Porthmea, nec sperat coenosi gurgitis alnum
Infelix, nec habet, quem porrigat, ore trientem.

Respice nunc alia ac diversa pericula noctis:
Quod spatium tectis sublimibus, unde cerebrum
Testa ferit; quoties rimosa et curta fenestris
Vasa cadant; quanto percussum pondere signent
Et laedant silicem. Possis ignavus haberi
Et subiti casus improvidus, ad coenam si
Intestatus eas. Adeo tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te praetereunte, fenestrae.
Ergo optes votumque feras miserabile tecum,
Ut sint contentae patulas defundere pelves.

Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat poenas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidae, cubat in faciem, mox deinde supinus.
Ergo non aliter poterit dormire? Quibusdam
Somnum rixa facit: sed quamvis improbus annis
Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina laena
Vitari iubet et comitum longissimus ordo,
Multum praeterea flammarum et aenea lampas.
Me, quem luna solet deducere vel breve lumen
Candelae, cuius dispenso et tempero filum,
Contemnit. Miserae cognosce prooemia rixae,
Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
Stat contra starique iubet; parere necesse est.
Nam quid agas, quum te furiosus cogat et idem
Fortior? Unde venis? exclamat: cuius aceto,
Cuius conche tumes? quis tecum sectile porrum
Sutor et elixi vervecis labra comedit?
Nil mihi respondes? Aut dic, aut accipe calcem!
Edo, ubi consistas: in qua te quaero prosenchia?
Dicere si tentes aliquid tacitusve recedas,
Tantumdem est; feriunt pariter: vadimonia deinde

Irati faciunt. Libertas pauperis haec est:
Pulsatus rogat et pugnīs concisus adorat,
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.

Nec tamen haec tantum metuas: nam, qui spoliēt te,
Non deerit, clausis domibus postquam omnis ubique
Fixa catenatae siluit compago tabernae.

Interdum et ferro subitus grassator agit rem,
Armato quoties tutae custode tenentur

Et Pomtina palus et Gallinaria pinus.

Sic inde huc omnes, tamquam ad vivaria, currunt.

Qua fornace graves, qua non incūde catenae?

Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne

Vomer deficiat, ne marrae et sarcula desint.

Felices proavorum atavos, felicia dicas

Saecula, quae quondam sub regibus atque tribunis

Viderunt uno contentam carcere Romam.

His alias poteram et plures subnectere causas:

Sed iumenta vocant et sol inclinat: eundem est.

Nam mihi commota iam dudum mulio virga

Adnuit. Ergo vale nostri memor et, quoties te

Roma tuo refici properantem reddet Aquino,

Me quoque ad Helvinam Cererem vestramque Dianam

Convellē a Cumis. Satirarum ego, ni pudeat illas,

Adiutor gelidos veniam caligatus in agros.

S A T I R A I V.

ARGUMENTVM.

Iuvenalis iterum invehitur in Crispinum Aegyptium, qui a servo factus Eques Romanus libidinibus omnibusque vitiis se inquinabat et tanta disfluebat luxuria, ut nullum sex millibus HS. emisisset. v. 1 — 27. Inde occasionem sumit, Calvi Neronis h. e. Domitiani insectandi, et consilium patrum super rhombo, portentosae magnitudinis pisce, coquendo habitum lepide multisque salibus

admixtis describit. 28—149. *Piscis enim ille prope villam Albanam in mari Hadriatico captus erat et metu delatorum a piscatore dono datus tyranno, qui, quaecumque pretiosa, etiam in mari, invenirentur, tamquam res fisci, sibi vindicabat.* 34—71. *Sed deerat patina satis magna, ut integrum cape- ret piscem. Hinc ad Imperatorem vocantur Pa- tres foris stantes, qui, ne iusto longiore mora Cae- saris iram provocent, propere trepideque accur- runt, et de re gravissima sententiam dicere iuben- tur, utrum scilicet piscis ille integer coquendus sit et apponendus, an in partes concisus.* 72—112. *Eorum disertissimi sunt Catullus Messallinus, caecus, et Fabricius Veiento, prudens adulator.* 113—118. *Ille omnium maxime magnitudinem rhombi, quem ne videt quidem, miratur et praedi- cat.* 119—122. *Hic, numine quasi afflatus, ex eo, quod bellua sit peregrina et spinæ vel pinnae te- lorum instar in tergo horreant, felix omen belli cum rege aliquo gerendi clarique triumphi capit.* 123—129. *Quaestione deinde illa ab Imperatore proposita diuque disceptata, vincit tandem sen- tentia Montani, hominis ventriosi gulaeque deli- catae, qui integrum piscem coquendum patinamque magnitudine ei aequalem a figulis propere effin- gendam, hos vero in posterum comitatu Caesaris adiungendos censuerat.* 130—143. *Tum dimitti- tur Senatus, quem Imperator appropere iusserat, tamquam de re gravissima ad eum relaturus.* 144—149. *Quas nugae poeta dicit Principe quidem in- dignas esse et ridiculas, at magis tamen Domi- tiano condonandas fuisse, quam immanem cru- delitatem, qua factum sit, ut, quum ignava nobi- litate extincta in infimam saevierit plebem, iustam morte pependerit poenam.* 150—154.

Ecce iterum Crispinus, et est mihi saepe vocandus
Ad partes, monstrum nulla virtute redemptum
A vitis, aeger solaque libidine fortis :
Delicias viduae tantum aspernatur adulter.
Quid refert igitur, quantis iumenta fatiget
Porticibus ? quanta nemorum vectetur in umbra ?
Iugera quot vicina foro, quas emerit aedes ?
Nemo malus felix ; minime corruptor et idem
Incestus, cum quo nuper vittata iacebat
Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.
Sed nunc de factis levioribus : et tamen alter
Si fecisset idem, caderet sub iudice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio Seioque, decebat
Crispinum. Quid agas, quum dira et foedior omni
Crimine persona est ? Mullum sex millibus emit,
Aequantem sane paribus sestertia libris,
Ut perhibent, qui de magnis maiora loquuntur.
Consilium laudo artificia, si munere tanto
Praecipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
Est ratio ulterior, magnae si misit amicae,
Quae vehitur elauso latiss specularibus antro.
Nil tale exspectes : emit sibi. Multa videmus,
Quae miser et frugi non fecit Apicius. Hoc tu
Succinctus patria quondam, Crispine, papyro ?
Hoc pretio squamae ? Potuit fortasse minoris
Piscator, quam piscia, emi. Provincia tanti
Vendit agros ; sed maiores Appulia vendit.
Quales tunc epulas ipsam glutisse putemus
Endoperatorem, quum tot sestertia, partem
Exiguam et modicae sumtam de margine coenae,
Purpureus magni ructarit scurra Palati,
Iam princeps Equitum, magna qui voce solebat
Vendere nuncipes fricta de merce siliqua ?
Incipe, Calliope, licet et considerare : non est
Cantandum, res vera agitur. Narrate, puellae
Pierides : prosit mihi, vos dixisse puellas !

Quum iam semianimum laceraret Flavius orbem
Ultimus et calvo serviret Roma Neroni;
Incidit Adriaci spatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
Implevitque sinus: neque enim minor haeserat illis,
Quos operit glacies Maeotica ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad ostia Ponti
Desidia tardos et longo frigore pingues.
Destinat hoc monstrum cymbae linique magister
Pontifici summo. Quis enim proponere talem
Aut emere auderet, quum plena et litora multo
Delatore forent? Dispersi protenus algae
Inquisitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitivum dicere piscem
Depastumque diu vivaria Caesaris, inde
Elapsum veterem ad dominum debere reverti.
Si quid Palfurio, si credimus Armillato,
Quidquid conspicuum pulcrumque est aequore toto,
Res fisci est, ubicumque natat. Donabitur ergo,
Ne pereat. Iam letifero cedente pruinis
Auctumno, iam quartanam sperantibus aegris,
Stridebat deformis hyems praedamque recentem
Servabat: tamen hic properat, velut urgeat Anster.
Utque lacus suberant, ubi, quamquam diruta, servat
Ignem Troianum et Vestam colit Alba minorem,
Obstitit intranti miratrix turba parumper.
Ut cessit, facili patuerunt cardine valvae.
Exclusi spectant admissa opsonia Patres.
Itur ad Atridem. Tum Picens, Accipe, dixit,
Privatis maiora focis: genialis agatur
Iste dies, propere stomachum laxare saginis,
Et tua servatum consume in saecula rhombum.
Ipse capi voluit. quid apertius? et tamen illi
Surgebant cristae. Nihil est, quod credere de se
Non possit, quum laudatur Dis aequa potestas.
Sed decrat pisci patinae mensura. Vocantur

Ergo in consilium proceres, quos oderat ille;
In quorum facie miserae magnaeque sedebat
Pallor amicitiae. Primus, clamante Liburno,
Currite! iam sedit!, rapta properabat abolla
Pegasus, adtonitae positus modo villicus Urbi.
Anne aliud tunc Praefecti? quorum optimus atque
Interpres legum sanctissimus omnia quamquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Iustitia. Venit et Crispi iucunda senectus,
Cnius erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium. Maria ac terras populosque regenti
Quis comes utilior, si clade et peste sub illa
Saevitiam damnare et honestum afferre liceret
Consilium? Sed quid violentius aure tyranni,
Cum quo de pluviis aut aestibus aut nimbose
Vere loquuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur numquam direxit brachia contra
Torrentem, nec civis erat, qui libera posset
Verba animi proferre et vitam impendere vero.
Sic multas hyemes atque octogesima vidit
Solstitia, his armis illa quoque tutus in aula.
Proximus eiusdem properabat Acilius aevi
Cum iuvene, indigno, quem mors tam saeva maneret
Et Domini gladiis tam festinata: sed olim
Prodigio par est in nobilitate senectus;
Unde fit, ut malim fraterculus esse gigantis.
Profuit ergo nihil misero, quod cominus ursos
Figebat Numidas, Albana nudus arena
Venator. Quis enim iam non intelligat artes
Patricias? quis priscum illud miretur acumen,
Brute, tuum? Facile est barbato imponere regi.
Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
Rubrius, offensae veteris reus atque tacendae
Et tamen improbior satiram scribente cinaedo.
Montani quoque venter adest abdomine tardus,
Et matutino sudans Crispinus amomo,

Quantum vix redolent duo funera; saevior illo
 Pompeius tenui iugulos aperire susurro,
 Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
 Fuscus, marmorea meditatus proelia villa,
 Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
 Qui numquam visae flagrabat amore puellae,
 Grande et conspicuum nostro quoque tempore mon-
 strum!

Caecus adulator dirusque a ponte satelles,
 Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes
 Blandaue devexae iactaret basia redae.
 Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
 In laevam conversus; at illi dextra iacebat
 Belua. Sic pugnas Cilicia laudabat et ictus
 Et pagma et pueros inde ad velaria raptos.
 Non cedit Veiento, sed, ut fanaticus, oestro
 Percussus, Bellona, tuo divinat et, Ingens
 Omen habes, inquit, magni clarique triumphi:
 Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
 Excidet Arviragus: peregrina est belua: cernis
 Erectas in terga sudes? Hoc defuit unum
 Fabricio, patriam ut rhombi memoraret et annos.
 Quidnam igitur censes? conciditur? Absit ab illo
 Dedecus hoc, Montanus ait. Testa alta paretur,
 Quae tenui muro spatiosum colligat orbem.
 Debetur magnus patinae subitusque Prometheus.
 Argillam atque rotam citius properate; sed ex hoc
 Tempore iam, Caesar, figuli tua castra sequantur.
 Vicit digna viro sententia. Noverat ille
 Luxuriam imperii veterem noctesque Neronis
 Iam medias aliamque famem, quum pulmo Falcruo
 Arderet. Nulli maior fuit usus edendi
 Tempestate mea. Circeis nata forent, an
 Lucrinum ad saxum Rutupinove edita fundo
 Ostrea, callebat primo deprendere morsus;
 Et semel adspecti litus dicebat echini.

Surgitur et misso procures exire iubentur
 Consilio, quos Albanam dux magnus in arcem
 Traxerat adtonitos et festinare coactos,
 Tamquam de Cattis aliquid torvisque Sygambriis
 Dicturus, tamquam et diversis partibus orbis
 Anxia praecipiti venisset epistola pinna.

Atque utinam his potius nugis tota ille dedisset
 Tempora saevitiae, claras quibus abstulit Urbi
 Illustresque animas impune et vindice nullo!
 Sed perit, postquam cerdonibus esse timendus
 Coeperat. Hoc nocuit Lamiarum caede madenti.

S A T I R A V.

ARGUMENTVM.

Conditio parasitorum tam misera est et libero homine indigna, ut honestius sit mendicare, quam inopem illorum vitam colere. v. 1 — 11. Divites enim patroni, qui pauperes nonnumquam clientes ad coenam vocant, amplissimum ita illis praemium officiorum persolverisse putant; (12 — 23.) neque eadem iis, quae sibi, sed viliora vina, (24 — 37.) pocula, (38 — 50.) aquam, (51 — 52.) panem, (67 — 79.) pisces et oleum, (80 — 113.) aves et opsonia, (114 — 124.) fungos (146 — 148.) et poma (149 — 155.) apponi atque a vilioribus servis ministrari iubent. (52 — 66.) Praeterea pauperibus non licet inter coenandum libere loqui, neque pocula iis a superbo hospite propinantur. 125 — 134. Is enim non meritorum ac virtutum, sed opum rationem habet, et eosdem clientes summa complecteretur comitate summoque honore, si forte fortuna repente locupletarentur nullamque liberorum stirpem haberent. 132 — 145. Divites vero non tam male atque ignominiose accipiunt pauperes, ut parcant sumtui, sed ut eos ludificentur. 156 — 160. Qui

cumque igitur, si vel libertinus fuerit, nedum ingenuus, inani honoris specie ac spe bene coenandi ductus talem contumeliam bis patitur, dignus est, qui longe maiori afficiatur. 161 — 173.

Si te propositi nondum pudet atque eadem est mens,
 Ut bona summa putes, aliena vivere quadra;
 Si potes illa pati, quae nec Sarmentus iniquas
 Caesaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset:
 Quamvis iurato metuam tibi credere testi.
 Ventre nihil novi frugalius. Hoc tamen ipsum
 Defecisse puta, quod inani sufficit alvo:
 Nulla crepido vacat? nusquam pons et tegetis pars
 Dimidia brevior? Tantine iniuria coenae?
 Tam ieiuna fames, quum pol sit honestius, illie
 Et tremere et sordes farris mordere canini?

Primo fige loco, quod tu discumbere iussus
 Mercedem solidam veterum capis officiorum.
 Fructus amicitiae magnae cibus. Imputat hunc rex
 Et, quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos post
 Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
 Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto;
 Una simus, ait. Votorum summa! Quid ultra
 Quaeris? Habet Trebii, propter quod rumpere
 somnum

Debeat et ligulas dimittere, sollicitus, ne
 Tota salutatrix iam turba peregerit orbem.
 Sideribus dubiis aut illo tempore, quo se
 Frigida circumagunt pigri sarraca Bootae.
 Qualis coena tamen? Vinum, quod sucida nolit
 Lana pati: de conviva Corybanta videbis.
 Iurgia proludunt; sed mox et pocula torques
 Saucius et rubra deterges vulnera mappa,
 Inter vos quoties libertorumque cohortem
 Pugna Saguntina fervet commissa lagena.
 Ipse capillato diffusum consule potat

Calcatamque tenet bellis socialibus uvam,
Cardiaco numquam cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus aut de
Setinis, cuius patriam titulumque senectus
Delevit multa veteris fuligine testae;
Quale coronati Thrasea Helvidiusque bibeant
Brutorum et Cassi natalibus. Ipse capaces
Heliadum crustas et inaequales beryllo
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
Vel, si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas unguesque observet acutos.
Da veniam: praeclara illic laudatur iaspis.
Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginae fronte solebat
Ponere zelotypo iuvenis praelatus Iarbae.
Tu Beneventani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quatuor ac iam
Quassatum et rupto poscentem sulphura vitro.
Si stomachus domini fervet vinoque ciboque;
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.

Non eadem vobis poni modo vina querebar:
Vos aliam potatis aquam. Tibi pocula cursor
Gaetulus dabit aut nigri manus ossea Mauri
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivosae veheris dum per monumenta Latinae.
Flos Asiae ante ipsum, pretio maiore paratus,
Quam fuit et Tulli census pugnacis et Anci
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola. Quod quum ita sit, tu Gaetulum Ganymedem
Respice, quum sities. Nescit tot millibus emptus
Pauperibus miscere puer: sed forma, sed aetas
Digna supercilio. Quando ad te pervenit ille?
Quando vocatus adest calidae gelidaeque minister?
Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quodque aliquid poscas et quod se stante recumbas.
Maxima quaeque domus servis est plena superbis.

Ecce alius quanto porrexit murmurare panem
 Vix fractum, solidae iam inucida frusta farinae.
 Quae genuinum agitent, non admittentia morsum!
 Sed tener et niveus mollique siligine factus
 Servatur domino. Dextram cohibere memento.
 Salva sit artocopi reverentia. Finge tamen te
 Improbulum, superest illic, qui ponere cogat.
 Vis tu consuetis audax conviva canistris
 Impleri panisque tui novisse colorem?
 Scilicet hoc fuerat, propter quod, saepe relictæ
 Coniuge, per montem adversum gelidasque concurre
 Esquillas, fremeret saeva quum grandine vernus
 Iupiter et multo stillaret paenula nimbo!
 Adspice, quam longo distendat pectore lancem,
 Quae fertur domino, squilla et quibus undique septa
 Asparagis, qua despiciat convivæ cauda,
 Quum venit excelsi manibus sublata ministri.
 Sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo
 Ponitur, exigua feralis coena patella.
 Ipse Venafrano piscem perfundit: at hic, qui
 Pallidus affertur misero tibi caulis, olebit
 Laternam. Illud enim vestris datur alveolis, quod
 Cannæ Micipsarum prora subvexit acuta;
 Propter quod Romæ cum Bocchare nemo lavatur,
 Quod tutos etiam facit a serpentibus atris.
 Nullus erit domino, quem misit Corsica, vel quem
 Tauromenitanæ rupes, quando omne peractum est
 Et iam defecit nostram mare, dum gula saevit,
 Retibus adsiduus penitus scrutante mapello
 Proxima, nec patimur Tyrrenum crescere piscem.
 Instruit ergo focum provincia: sumitur illinc
 Quod captator erat Lenæ, Aurella vendat.
 Virroni mauraena datur, quæ maxima venit
 Gurgite de Siculo: nam, dum se continet Anster,
 Dum sedet et siccatur madidas in carcere pennas,
 Contemnant mediam temeraria lina Charybdim.

Vos anguilla manet longae cognata colubrae,
Aut glacie adpersus maculis Tiberinus et ipse
Vernula riparum pinguis torrente cloaca
Et solitus mediae cryptam penetrare Suburae.

Ipsi pauca velim, facilem si praebeat aurem.
Nemo petit, modicis quae mittebantur amicis
A Seneca, quae Piso bonus, quae Cotta solebat
Largiri; namque et titulis, et fascibus olim
Maior habebatur donandi gloria: solum
Poscimus, ut coenes civiliter. Hoc face et esto,
Eto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.

Anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par
Altilis et flavi dignus ferro Meleagri
Fumat aper: post hunc tradentur tubera, si ver
Tunc erit et facient optata tonitrua coenas
Maiores. Tibi habe frumentum, Alledius inquit,
O Libye; disiunge boves, dum tubera mittas!

Structorem interea, ne qua indignatio desit,
Saltantem spectes et chironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia: nec minimo sane discrimine refert,
Quo gestu lepores et quo gallina secetur.
Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponere foras, si quid tentaveris umquam
Hiscere, tamquam habeas tria nomina. Quando propina:
Virro tibi sumitque tuis contacta labellis
Pocula? quis vestrum temerarius usque adeo, quis
Perditus, ut dicat regi, Bibe? Plurima sunt, quae
Non audent homines pertusa dicere laena.

Quadringenta tibi si quis Deus aut similis Dis
Et melior fatis donaret; homuncio, quantus
Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
Da Trebio! Pone ad Trebium! Vis frater ab ipsis
Iiibus? O nummi, vobis hunc praestat honorem,
Vos estis fratres. Dominus tamen et domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aula

IUVEN.

E

Luserit Aeneas nec filia dulcior illo.
Iucundum et carum sterilis facit uxor amicum.
Sed tua nunc Mycale pariat licet et pueros tres
In gremium patris fundat simul : ipse loquaci
Gaudebit nido ; viridem thoraca iubebit
Afferri minimasque nuces assemque rogatum,
Ad mensam quoties parasitus venerit infans.

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino ; sed qualem Claudius edit
Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.

Virro sibi et reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari, quorum solo pascaris odore ;
Qualia perpetuus Phaeacum auctumnus habebat.
Credere quae possis subrepta sororibus Afris.
Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit,
Qui tegitur parma et galea metuensque flagelli
Discit ab hirsuta iaculum torquere capella.

Forsitan impensae Virronem parcere credas.
Hoc agit, ut doleas : nam quae comoedia, mimus
Quis melior plorante gula ? Ergo omnia fiunt,
Si nescis, ut per lacrimas effundere bilem
Cogaris pressoque diu stridere molari.
Tu tibi liber homo et regis conviva videris.
Captum te nidore suae putat ille culinae :
Nec male coniectat. Quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum
Vel nodus tantum et signum de paupere loro ?
Spes bene coenandi vos decipit. Ecce dabit iam
Semesum leporem atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos iam veniet minor althis. Inde parato
Intactoque omnes et stricto pane tacetis.
Ille sapit, qui te aio utitur. Omnia ferre
Si potes, et debes. Pulsandum vertice raso
Praebebis quandoque caput nec dura timebis
Flagra pati, his epulis et tali dignus amico.

~~~~~

D. IVNII IVVENALIS
AQVINATIS
S A T I R A R V M
LIBER SECVNDVS.

S A T I R A VI.

ARGVMENTVM.

Iuvenalis primum profitetur, se non satis mirari posse dementiam Ursidii Postumi, qui uxorem, eamque castam, circumspiciat, quum et pudicitiae vestigia inde a fine aetatis argenteae frustru quaerantur in toto terrarum orbe, (v. 1. — 29.) et vitam liberam voluptariamque agere, immo mori, multum praestet, quam servilo matrimonii iugum ferre, et Postumus ipse notissimus sit moechorum. (30 — 47.) Deinde amicum ab uxore ducenda dehortatur, eumque in finem vivis coloribus depingit atque ordine recenset omnia mulierum tunc temporis viventium vitia, et quidem 1. impudicitiam et libidinem effrenatam, cuius explendae causa nobilissimae etiam matronae, immo Augustae, vel cum histrionibus, citharoedis ac gladiatoribus concumbant patriamque relinquunt, vel in lupanaribus prostent, quod Hippiae ac Messalinae exemplis

probatur; (47 — 132.) — 2. insaniam ludorum spectandorum cupiditatem, qua captae histrioniam ipsae faciant; (67 — 70.) — 3. licentiam, quodcumque libeat, vel faciendi vel a marito exigendi, magna dote aut pulcritudine quasi entam; (136 — 160.) — 4. superbiam, maxime earum, quae nobilitate generis, castitate, forma, fecunditate aliisque naturae ac fortunae dotibus excellent, v. c. Corneliae matris Gracchorum, Niobes et al. (161 — 183.) — 5. affectationem Graecae linguae; (184 — 199.) — 6. pertinaciam durumque in maritos imperium; (202 — 223.) — 7. divortia crebra, quibus maritoc mutent; (224 — 230.) — 8. suspectam fidem aliosque pravos mores, vivente socru, quae iis imbuat filiam; (231 — 241.) — 9. cupiditatem litium, in quibus ipsae accusatorum patronorumque partes agant; (242 — 245.) — 10. impudentiam, quae nonnumquam tanta sit, ut ne in gymnasia quidem et arenam descendere vel ad palum exerceri erubescant; (246 — 267.) — 11. studium rixandi cum maritis et die et noctu; (268 — 270.) — 12. fictam tristitiam lacrimasque, quoties iubeant, manantes, quibus maritis exprobrent adulteria, ut sua celent; (271 — 278.) — 13. insignem audaciam, qua deprehensae in stupris se defendant; (279 — 285.) — 14. mollitiem et luxuriam, fontem reliquorum vitiorum; (286 — 300.) — 15. temulentiam, quaaugeatur libido et mulieres saepe ad omnem turpitudinem, vel ad aram Pudicitiae et in sacris, inpr. Bonae Deae, rapiantur; (300 — 345.) — 16. dolum, quo utantur in custodes sibi appositos, quos ipsae primos ad stupra sollicitent; (346 — 351.) — 17. ambitionem, quae nullam paupertatis rationem habeat; (352 — 365.) — 18. amorem, quo eunuchos amplectantur, ut indulgeant libidini, nec tamen concipiant; (366 — 378.) — 19. studium cantus ac

musicae artis, cui multae sint deditae; (379 — 397.) — 20. curiositatem credulitatemque; (398 — 412.) — 21. iracundiam atque crudelitatem; (413 — 418.) — 22. nocturnam lavationem cum multo strepitu et vomitionem ante coenam, vino largius sumto concitatum; (418 — 439.) — 23. affectationem sapientiae et eruditionis; (434 — 456.) — 24. nimum ornatum fastumque intolerabilem divitum feminarum; (457 — 460.) — 25. studium moechis, non maritis, placendi munditie ac nitore, quem pane siligineo, in lac asinum intincto, fucis unguentisque sibi concilient; (461 — 473.) — 26. saevitiam in servos servasque, in quas evomant iram, vel in maritos conceptam, vel eo incensam, quod ars ornatrix dare nequeat, quae denegaverit natura; (474 — 495.) — 27. nimiam decoris quaerendi nullamque rei familiaris et impensarum curam; (495 — 511.) — 28. stultam cuiuscumque generis superstitionem; (511 — 591.) — 29. improbitatem nobilium divitumque feminarum, quae vel partum medicamentis abigant, (592 — 597.) vel adulterinos pariant filios, (597 — 601.) vel denique nothos sive subditivos pro suis ac legitimis alant; (602 — 609.) — 30. usum incantationum ac philtorum, quibus nonnumquam maritos ad insaniam agant; (133 — 135. et 610 — 626.) — 31. quaestus cupiditatem, qua incensae privignos, immo (ut Pontia) suos filios maritosque, veneno vel ferro quoque necare conentur. (627 — 661.)

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
 In terjis visamque diu, quum frigida parvas
 Praeberet spelunca domos ignemque laremque
 Et pecus et dominos communi clauderet umbra;
 Silvestrem montana torum quum sterneret uxor

Frondebis et culmo vicinarumque ferarum
Pellibus, haud similis tibi, Cynthia, nec tibi, cuius
Turbavit nitidos extinctus passer ocellos,
Sed potanda ferens infantibus ubera magnis
Et saepe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe novo coeloque recenti
Vivebant homines, qui rupto robore nati
Compositive luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiae veteris vestigia forsan
Aut aliqua exstiterint et sub Iove; sed Iove nondum
Barbato, nondum Graecis iurare paratis
Per caput alterius, quum furem nemo timeret
Caulibus aut pomis et aperto viveret horto.
Paulatim deinde ad superos Astraea recessit
Hac comite atque duae pariter fugere sorores.
Antiquum et vetus est, alienum, Postume, lectum
Concutere atque sacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit aetas :
Viderunt primos argentea saecula moechos.

Conventum tamen et pactum et sponsalia nostra
Tempestate paras, iamque a tonsore magistro
Pectoris et digito pignus fortasse dedisti.
Certe sanus eras! Uxorem, Postume, ducis?
Dic, qua Tisiphone, quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam salvis tot restibus ullam?
Quum pateant altae caligantesque fenestrae?
Quum tibi vicinum se praebeat Aemilius pons?
Aut si de multis nullus placet exitus, illud
Nonne putas melius, quod tecum pusio dormit?
Pusio, qui noctu non litigat, exigit a te
Nulla iacens illic munuscula, nec queritur, quod
Et lateri parcas nec, quantum inssit, anheles.
Sed placet Ursidio lex Iulia: tollere dulcem
Cogitat heredem cariturus turture magno
Mullorumque iubis et captatore macello.
Quid fieri non posse putes, si iungitur ulla

Ursidio? si moechorum notissimus olim
 Stulta maritali iam porrigit ora capistro,
 Quem toties textit perituri cista Latini?
 Quid? quod et antiquis uxor de moribus illi
 Quaeritur. O, medici, mediam pertundite venam!
 Delicias hominis! Tarpeium limen adora
 Pronus et auratam Iunoni caede iuvencam,
 Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
 Paucae adeo Cereris vittas contingere dignae,
 Quarum non timeat pater oscula. Necte coronam
 Postibus et densos per limina tende corymbos.
 Unus Iberinae vir sufficit? Ocnius illud
 Extorquebis, ut haec oculo contenta sit uno.

Magna tamen fama est cuiusdam rure paterno
 Viventis. Vivat Gabiis, ut vixit in agro;
 Vivat Fidenis! Et agello cedo paterno.
 Quis tamen affirmat, nil actum in montibus aut in
 Speluncis? Adeo senuerunt Iupiter et Mars?

Porticibusne tibi monstratur femina voto
 Digna tuo? Cuneis an habent spectacula totis,
 Quod securus ames quodque inde excerpere possis?
 Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo,
 Tuccia vesicae non imperat; Appula gannit,
 Sicut in amplexu. Subitum et Miserabile, Longum
 Attendit Thymele; Thymele tunc rustica discit.
 Ast aliae, quoties aulaeque recondita cessant
 Et vacuo clausoque sonant fora sola theatro
 Atque a plebeiis longe Megalesia, tristes
 Personam thyrsumque tenent et subligar Acci.
 Urbicus exodio risum movet Atellanae
 Gestibus Autonoes: hunc diligit Aelia pauper.
 Solvitur his magno comoedi sibiula. Sunt, quae
 Chrysogonum cantare vetent. Hispulla tragoedo
 Gaudet. An exspectas, ut Quintilianus ametur?
 Accipis uxorem, de qua citharoedus Echion
 Aut Glaphyrus fiat pater Ambrosiusque choraulas.

Longa per angustos figamus pulpita vicos:
Ornentur postes et grandi ianua lauro,
Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.

Nupta Senatori comitata est Hippia Ludium
Ad Pharon et Nilum famosaque moenia Lagi,
Prodigia et mores Urbis damnaute Canopo.
Immemor illa domus et coniugis atque sororis
Nil patriae indulsit, plorantesque improba natos,
Utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
Sed quamquam in magnis opibus plumaque paterna
Et segmentatis dormisset parvula cunis,
Contempsit pelagus: famam contemserat olim,
Cuius apud molles minima est iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus lateque sonantem
Pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
Mutandum toties esset mare. Iusta pericli
Si ratio est et honesta; timent pavidoque gelantur
Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
Fortem animum praestant rebus, quas turpiter audent.
Si iubeat coniux, durum est conscendere navim;
Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aer.
Quae moechum sequitur, stomacho valet. Illa maritum
Convomit: haec inter nautas et prandet, et errat
Per puppem et duros gaudet tractare rudentes.
Qua tamen exarsit forma, qua capta iuventa est
Hippia? quid vidit, propter quod Ludia dici
Sustinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
Cooperat et secto requiem sperare lacerto.
Praeterea multa in facie deformia, sicut
Adtritus galea mediisque in naribus ingens
Gibbus et acre malum semper stillantis ocelli.
Sed gladiator erat: facit hoc illos Hyacinthos;
Hoc pueris patriaeque, hoc praetulit illa sorori
Atque viro. Ferrum est, quod amant. Hic Serginus idem
Accepta rude coepisset Veiento videri.

Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
Respice rivales Divorum; Claudius audi
Quae tulerit. Dormire virum quum senserat uxor,
Ausa Palatino tegetem praeferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius una,
Sed nigrum flavo crinem abscondente galero.
Intravit calidum veteri centone lupanar
Et cellam vacuum atque suam. Tunc nuda papillis
Constitit auratis, titulum mentita Lyciscae,
Ostenditque tuum, generose Britannice, ventrem.
Excepit blanda intrantes atque aera poposcit,
Et resupina iacens multorum absorbit ictus.
Mox, lenone suas iam dimittente puellas,
Tristis abit et, quod potuit, tamen ultima cellam
Clausit, adhuc ardens rigidae tentigine vulvae,
Et lassata viris nec dum satiata recessit,
Obscurisque genis turpis fumoque lucernae
Foeda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
Hippomanes carmenque loquar coctumque venenum
Privignoque datum? Faciunt graviora coactae
Imperio sexus minimumque libidine peccant.

Optima sed quare Cesennia teste marito?
Bis quingenta dedit; tanti vocat ille pudicam,
Nec Veneris pharetris macer est aut lampade fervet:
Inde facies ardent; veniunt a dote sagittae.
Libertas emitur: coram licet innuat atque
Rescribat, vidua est, locuples quae nupsit avaro.

Cur desiderio Bibulae Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugae subeant et se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes oculique minores;
Collige sarcinulas, dicet libertus, et exi:
Iam gravis es nobis et saepe emungeris, exi
Ocius et propera: sicco venit altera naso.
Interea calet et regnat posciturque maritum

Pastores et ovem Canusinam ulmosque Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omnes, ergastula tota
Quodque domi non est et habet vicinus, ematur.
Mense quidem brumae, quo iam mercator Iason
Clausus et armatis obstat casa candida nautis,
Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus.
Murrhina, deinde adamas notissimus et Beronices
In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
Barbarus incestae, dedit hunc Agrippa sorori,
Observant ubi festa mero pede sabbata reges
Et vetus indulget senibus clementia porcis.

Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, dives, secunda, vetustos
Porticibus disponat avos, intactor omni
Crinibus effusis bellum dirimente Sabina:
(Rara avis in terris nigroque simillima cycno)
Quis feret uxorem, cui constant omnia? Malo,
Malo Venusinam, quam te, Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus affers
Grande supercilium et numeras in dote triumphos.
Tolle tuum, precor, Hannibalem victumque Syphacem
In castris, et cum tota Carthagine migra.

Parce, precor, Paeon, et tu, Dea, pone sagittas;
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem!
Amphion clamat: sed Paeon contrahit arcum.
Extulit ergo greges natorum ipsumque parentem,
Dum sibi nobilior Latonae gente videtur
Atque eadem scrofa Niohe fecundior alba.
Quae tanti gravitas, quae forma, ut se tibi semper
Imputet? Huius enim rari summique voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta superbo
Plus aloes, quam mellis habet. Quis deditus autem
Usque adeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat inque die septenis oderit horis?

Quaedam parva quidem, sed non toleranda maritis
Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla

Formosam, nisi quae de Tusca Graecula facta est?
 De Sulmonensi mera Cecropis? Omnia Graece,
 Quum sit turpe magis nostris nescire Latine.
 Hoc sermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
 Hoc cuncta effundunt animi secreta. Quid ultra?
 Concumbunt Graece. Dones tamen ista puellis:
 Tunc etiam, quam sextus et octogesimus annus
 Pulsat, adhuc Graece? Non est hic sermo pudicus
 In vetula. Quoties lascivum intervenit illud
 ΖΩΗ ΚΑΙ ΨΥΧΗ? Modo sub Iodice relictis
 Uteris in turba. Quod enim non excitet inguen
 Vox blanda et nequam? digitos habet. Ut tamen omnes
 Subsident pennae, dicas haec mollius Haemo
 Quamquam et Carpophoro; facies tua computat annos,
 Si tibi legitimis pactam iunctamque tabellis
 Non es amaturus, ducendi nulla videtur
 Causa; nec est, quare coenam et mustacea perdas,
 Labente officio, crudis donanda; nec illud,
 Quod prima pro nocte datur, quum lance beata
 Dacicus et scripto radiat Germanicus auro.
 Si tibi simplicitas uxoria, deditus uni
 Est animus; submitte caput cervice parata
 Ferre iugum: nullam invenies, quae parcat amanti.
 Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amanti
 Et spoliis. Igitur longe minus utilis illi
 Uxor, quisquis erit bonus optandusque maritus.
 Nil umquam invita donabis coniuge: vendes
 Hac obstante nihil: nihil, haec si nolet, emetur.
 Haec dabit affectus: ille excludetur amicus
 Iam senior, cuius barbam tua ianua vidit.
 Testandi quum sit lenonibus atque lanistis
 Libertas et iuris idem contingat arenae;
 Non unus tibi rivalis dictabitur heres.
 Pone crucem servo. Meruit quo crimine servus
 Supplicium? quis testis adest? quis detulit? Audi,
 Nulla umquam de morte hominis cunctatio longa est.

O demens, ita servus homo est? nil fecerit, esto.
Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.

Imperat ergo viro; sed mox haec regna relinquit,
Permutatque domos et flamma conterit: inde
Advolat et spreti repetit vestigia lecti.
Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
Vela domus et adhuc virides in limine ramos.
Sic crescit numerus; sic fiunt octo mariti
Quinque per auctumnos: titulo res digna sepulcri.

Desperanda tibi salva concordia socru.
Illa docet spoliis nudi gaudere mariti;
Illa docet, missis a corruptore tabellis,
Nil rude nec simplex rescribere: decipit illa
Custodes aut aere domat: tunc corpore sano
Advocat Archigenen onerosaque pallia iactat.
Abditus interea latet et secretus adulter,
Impatiensque morae pavet et praeputia ducit.
Scilicet exspectas, ut tradat mater honestos
Atque alios mores, quam quos habet? utile porro
Filiolam turpi vetulae producere turpem.

Nulla fere causa est, in qua non femina litem
Moverit. Accusat Maunilia, si rea non est.
Componunt ipsae per se formantque libellos,
Principium atque locos Celso dictare paratae.

Endromidas Tyrias et femineum ceroma
Quis nescit? vel quis non vidit vulnera pali?
Quem cavat adsiduis sudibus scutoque lacessit,
Atque omnes implet numeros, dignissima prorsus
Florali matrona tuba; nisi si quid in illo
Pectore plus agitat veraeque paratur arenae.
Quem praestare potest mulier galeata pudorem,
Quae fugit a sexu? vires amat. Haec tamen ipsa
Vir nollet fieri. nam quantula nostra voluptas?
Quale decus rerum, si coniugis auctio fiat?
Balteus et manicae et cristae crurisque sinistri
Dimidium tegimen; vel, si diversa movebit

Proelia, tu felix, ocreas vendente puella.
 Hæ sunt, quæ tenni sudant in cyclade, quarum
 Delicias et panniculus bombycinus urit.
 Adspice, quo fremitu monstratos perferat ictus
 Et quanto galeae curvetur pondere, quanta
 Poplitibus sedeat, quam denso fascia libro,
 Et ride, scaphium positis quum sumitur armis.
 Dicite vos neptes Lepidi caecive Metelli,
 Gurgitis aut Fabii, quæ ludia sumserit umquam
 Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Asyli?

Semper habet lites alternaque iurgia lectus,
 In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.
 Tunc gravis illa viro, tunc orba tigride peior.
 Quum simulat gemitus occulti conscia facti,
 Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
 Uberibus semper lacrumis semperque paratis
 In statione sua atque exspectantibus illam,
 Quo iubeat manare modo: tu credis amorem,
 Tu tibi tunc curruca places fletumque labellis
 Exsorbes, quæ scripta et quot lecture tabellas,
 Si tibi zelotypæ retegantur scrinia moechæ!
 Sed iacet in servi complexibus aut equitis. Dic,
 Dic aliquem, sodes, hic, Quintiliane, colorem:
 Haeremus. dic ipsa. Olim convenerat, inquit,
 Ut faceres tu, quod velles, nec non ego possem
 Indulgere mihi: clames licet et mare coelo
 Confundas, homo sum. Nihil est audacius illis
 Deprensus: iram atque animos a crimine sumunt.
 Unde hæc monstra tamen vel quo de fonte, requiris?
 Praestabat castas humilis fortuna Latinas
 Quondam, nec vitiis contingi parva sinebant
 Tecta labor somnique breves et vellere Tusco
 Vexatae duræque manus ac proximus Urbi
 Hannibal et stantes Collina turre mariti.
 Nunc patimur longæ pacis mala. Saevior armis
 Luxuria incubuit victumque ulciscitur orbem.

Nullum crimen abest facinusque libidinis, ex quo
Panpertas Romana perit. Hinc fluxit ad istos
Et Sybaris colles, hinc et Rhodos et Miletos
Atque coronatum et petulans madidumque Tarentum.
Prima peregrinos obscoena Pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt saecula luxu
Divitiae molles. Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis et capitis quae sint discrimina, nescit,
Grandia quae mediis iam noctibus ostrea mordet,
Quum perfusa mero spumant unguenta Falerno,
Quum bibitur concha, quum iam vertigine tectum
Ambulat et geminis exsurgit mensa lucernis.
Inunc et dubita, qua sorbeat aera sanna
Maura, Pudicitiae veterem quum praeterit aram,
Tullia quid dicat notae collectea Maurae.
Noctibus hic ponunt lecticas, micturiunt hic
Effigiemque Deae longis siphonibus implent,
Inque vices equitant ac luna teste moventur.
Inde domos abeunt: tu calcas luce reversa
Coniugis urinam magnos visurus amicos.
Nota Bonae secerta Deae, quum tibia lumbos
Incitat et cornu pariter vinoque feruntur
Adtonitae crinemque rotant ululantque Priapi
Maenades. O quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus! quae vox saltante libidine! quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens!
Lenonum ancillas posita Lausfella corona
Provocat et tollit pendentis praemia coxae.
Ipsa Medullinae fluctum crissantis adorat:
Palmam inter dominas virtus natalibus aequat.
Nil ibi per ludum simulabitur: omnia fient
Ad verum, quibus incendi iam frigidus aevo
Laomedontiades et Nestoris hernia possit.
Tunc prurigo morae impatiens, tunc femina simplex
Et toto pariter repetitus clamor ab antro:
Iam fas est; admitte viros! Iam dormit adulter,

Illa iubet sumto iuvenem properare cucullo.
Si nihil est, servis incurritur. Abstuleris spem
Servorum, veniet conductus aquarius. Hic si
Quaeritur et desunt homines; mora nulla per ipsam,
Quo minus imposito clunem submittat asello.
Atque utinam ritus veteres et publica saltem
His intacta malis agerentur sacra: sed omnes
Noverunt Mauri atque Indi, quae psalteria penem
Maiorem, quam sunt duo Caesaris Anticatones,
Illuc, testiculi sibi consocius unde fugit mus,
Intulerit, ubi velari pictura iubetur,
Quaecumque alterius sexus imitata figuram est.
Et quis tunc hominum contemtor numinis? aut quis
Simpuvium ridere Numae nigrumque catinum
Et Vaticano fragiles de monte patellas
Ansus erat? Sed nunc ad quas non Clodius aras?

Audio, quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram; cohibe. Sed quis custodiet ipsos
Custodes? Cauta est et ab illis incipit uxor.
Iamque eadem summis pariter minimisque libido,
Nec melior, silicem pedibus quae conterit atrum,
Quam quae longorum vehitur cervice Syrorum.
Ut spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, cervical, amicas,
Nutricem et flavam, cui det mandata, puellam.
Haec tamen argenti superest quodcumque paterni
Levibus athleticis ac vasa novissima donat.
Multis res angusta domi: sed nulla pudorem
Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
Quem dedit haec posuitque modum. Tamen utile
quid sit

Prospiciunt aliquando viri, frigusque famemque
Formica tandem quidam expavere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem femina censum
Ac, velut exhausta recidivus pullulet arca
Numus et e pleno semper tollatur acervo,

Non unquam reputat, quanti sibi gaudia constant.

Sunt, quas eunuchi imbelles ac mollia semper

Oscula delectent et desperatio barbae,

Et quod abortivo non est opus. Illa voluptas

Summa tamen, quod iam calida matura iuventa

Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro.

Ergo spectatos ac iussos crescere primum

Testiculos, postquam coeperunt esse bilibres,

Tonsoris damno tantum rapit Heliodorus.

Conspicuis longe cunctisque notabilis intrat

Balnea, nec dubie custodem vitis et horti

Provocat, a domina factus spado. Dormiat ille

Cum domina: sed tu iam durum, Postume, iamque

Tondendum eunucho Bromium committere noli.

Si gaudet cantu; nullius fibula durat

Vocem vendentis praetoribus: organa semper

In manibus: densi radiant testudine tota

Sardonyches: crispo numerantur pectine chordae,

Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet, hoc se

Solatur gratoque indulget basina plectro.

Quaedam de numero Lamiarum ac nominis alti

Cum farre et vino Ianum Vestamque rogabat,

An Capitolinam deberet Pollio quercum

Sperare et fidibus promittere. Quid faceret plus

Aegrotante viro? medicis quid tristibus erga

Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit

Pro cithara velare caput; dictataque verba

Pertulit, ut mos est, et aperta palluit agna.

Dic mihi nunc, quaeso, dic, antiquissime Divum,

Respondes his, Iane pater? Magna otia coeli:

Non est, ut video, non est, quod agatur apud vos.

Haec de comoedis te consulit; illa tragoedum

Commendare volet: varicosus fiet haruspex.

Sed cantet potius, quam totam pervolet urbem

Audax, et coetus possit quam ferre virorum

Cumque paludatis ducibus praesente marito

Ipsa loqui recta facie strictisque mamillis.
 Haec eadem novit, quid toto fiat in orbe;
 Quid Seres, quid Thraces agant: secreta novercae
 Et pueri: quis amet, quis diripiatur adulter.
 Dicet, quis viduam praegnantem fecerit et quo
 Mense, quibus verbis concumbat quaeque, modis quod
 Instantem regi Armenio Parthoque cometen
 Prima videt; famam rumoresque illa recentes
 Excipit ad portas: quosdam facit. Isse Niphatem
 In populos magnoque illic cuncta arva teneri
 Diluvio, nutare urbes, subsidere terras,
 Quocumque in trivio, cuicumque est obvia, narrat.

Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam quod
 Vicinos humiles rapere et concidere loris
 Exorata solet. Nam si latratibus alti
 Rumpuntur somni; fustes huc ocius, inquit,
 Afferre, atque illis dominum iubet ante feriri,
 Deinde canem. Gravis occursum, teterrima vultu
 Balnea nocte subit; conchas et castra moveri
 Nocte iubet; magno gaudet sudare tumultu,
 Quum lassata gravi ceciderunt brachia massa
 Callidus et cristae digitos impressit aliptes.
 Ac summum dominae femur exclamare coegit.
 Convivae miseri interea somnoque fameque
 Urgentur. Tandem illa venit rubicundula, totum
 Oenophorum sitiens, plena quod tenditur urna
 Admotum pedibus, de quo sextarius alter
 Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim.
 Dum redit et loto terram ferit intestino,
 Marmoribus rivi properant, aut lata Falernum
 Pelvis olet: nam sic, tamquam alta in dolia longus
 Deciderit serpens, bibit et vomit. Ergo maritus
 Nauseat atque oculis bilem substringit opertis.

Illa tamen gravior, quae, quum discumbere coepit,
 Laudat Virgilium, periturae ignoscit Elissae,
 Committit vates et comparat; inde Maronem

LXXX.

F

Atque alia parte in trutina suspendit Homerum.
Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet; nec causidicus, nec praeco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis,
Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas.
Pulsari. Iam nemo tubas, nemo aera fatiget:
Una laboranti poterit succurrere lunae.

Imponit finem sapiens et rebus honestis.
Nam quae docta nimis cupit et facunda videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Caedere Silvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi quae iuncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthyrema, nec historias sciat omnes:
Sed quaedam ex libris et non intelligat. Odi
Hanc ego, quae repetit volvitque Palaemonis artem,
Servata semper lege et ratione loquendi,
Ignotosque mihi tenet antiquaria versus,
Nec curanda viris opicae castigat amicae
Verba. Soloecismum liceat fecisse marito.

Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
Quum virides gemmas collo circumdedit et quum
Auribus extensis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est, quam femina dives.

Interea foeda aspectu ridendaque multo
Pane tumet facies, aut pingua Poppaeanae
Spirat, et hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad moechum veniet lota cute. Quando videri
Vult formosa domi? moechis foliata parantur.
His emitur, quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum et tectoria prima reponit:
Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod secum comites educit asellas,
Exsul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quae mutatis inducitur atque fovetur

Tot medicaminibus coctaeque siliginis offas
Accipit et madidae, facies dicetur, an ulcus?
Est pretium curae, penitus cognoscere, toto
Quid faciant agentque die. Si nocte maritus
Aversus iacuit; periit libraria, ponunt
Cosmetae tunicas, tarde venisse Liburnus
Dicitur et poenas alieni pendere somni
Cogitur: hic frangit ferulas, rubet ille. flagellis,
Hic scutica: sunt, quae tortoribus annua praestent.
Verberat atque obiter faciem linat; audit amicas
Aut latum pictae vestis considerat aurum,
Et caedit; longi relegit transversa diurni,
Et caedit, donec lassus caedentibus EXI
Intonet horrendum, iam cognitione peracta.

Praefectura domus Sicula non mitior aula.
Nam si constituit solitoque decentius optat
Ornari et properat iamque expectatur in hortis
Aut apud Isiacae potius sacraria lenae;
Disponit crinem laceratis ipsa capillis
Nuda humero Pseas infelix nudisque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuo flexi crimen facinusque capilli.
Quid Pseas admisit? quanam est hic culpa puellae;
Si tibi displicuit nasus tuus? Altera laevum
Extendit pectusque comas et volvit in orbem.
Est in consilio matrona admotaque lanis
Emerita quae cessat acu: sententia prima
Huius erit; post hanc aetate atque arte minores
Censebunt, tamquam famae discrimen agatur
Aut animae: tanta est quaerendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Aedificat caput. Andromachen a fronte videbis:
Post minor est: credas aliam. Cedo, si breve parvi
Sortita est lateris spatium breviorque videtur
Virgine Pygmaea, nullis adiuta cothurnia,
Et levis erecta consurgit ad oscula planta?

Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum: vivit tamquam vicina marito.
Hoc solo propior, quod amicos coniugis odit
Et servos, gravis est rationibus. Ecce furentis
Bellonae matrisque Deum chorus intrat et ingens
Semivir, obscoeno facies reverenda minori,
Mollia qui rupta secuit genitalia testa
Iam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia et Phrygia vestitur bucca tiara.
Grande sonat metrique iubet Septembris et Austri
Adventum, nisi se centum lustraverit ovis
Ut xerampelinas veteres donaverit ipsi,
Ut, quidquid subiti et magni discriminis instat,
In tunicas eat et totum semel expiet annum.
Hibernum fracta glacie descendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, et ipsis
Vorticibus tumidum caput abluet: inde Superbi
Totum regis agrum nuda ac tremebunda cruentis
Erepet genibus. Si candida iusserit Io,
Ibit ad Aegypti finem calidaque petitas
A Meroe portabit aquas, ut spargat in aedem
Isidis, antiquo quae proxima surgit ovili.
Credidit enim ipsius dominae se voce moneri.
En animam et mentem, cum qua Di nocte loquantur!
Ergo hic praecipuum summumque meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus et grege calvo
Plangentis populi currit derisor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor
Concubitu sacris observandisque diebus;
Magnaque debetur violato poena cadurco.
Et movisse caput visa est argentea serpens:
Illius lacrumae meditataque murmura praestant,
Ut veniam culpa non abnuat, ansere magno
Scilicet et tenui popano corruptus, Osiris.
Quum dedit ille locum; cophino foenoque relicto
Arcanam Iudaea tremens mendicat in aurem,

Interpres legum Solymarum et magna sacerdos
Arboris ac summi fide internuntia coeli.
Implet et illa manum, sed parcius: aere minuto
Qualiacumque voles Iudaei somnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum vel divitis orbi
Testamentum ingens, calidae pulmone columbae
Tractato, Armenius vel Commagenus haruspex;
Pectora pullorum rimatur et exta catelli,
Interdum et pueri: faciet, quod deferat ipse.

Chaldaeis sed maior erit fiducia: quidquid
Dixerit Astrologus, credenda fonte relatum
Hammonis; quoniam Delphis oracula cessant
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Praecipuus tamen est horum, qui saepius exsul,
Cuius amicitia conducendaque tabella
Magnus civis obit et formidatus Othoni.
Inde fides arti, sonuit si dextera ferro
Laevaue, si longo castrorum in carcere mansit.
Nemo mathematicus genium indemnatus habebit:
Sed qui paene perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit et parva tandem caruisse Seripho.
Consulit ictericae lento de funere matris,
Ante tamen de te, Tanaquil tua: quando sororem
Efferat et patruos; an sit victurus adulter
Post ipsam? quid enim maius dare numina possunt?

Haec tamen ignorat, quid sidus triste minetur
Saturni, quo laeta Venus se proferat astro,
Qui mensis damnis, quae dentur tempora lucro.
Illius occursus etiam vitare memento,
In cuius manibus, ceu pingua succina, tritas
Cernis ephemeridas; quae nullum consulit, et iam
Consulitur: quae, castra viro patriamve petente,
Non ibit pariter numeris revocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari quum placet, hora
Sumitur ex libro: si prurit frictus ocelli
Angulus, inspecta genesi collyria poscit.

Aegra licet iaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.

Si mediocris erit; spatium lustrabit utrimque
Metarum et sortes ducet frontemque manumque
Praebeat vati crebrum poppysma roganti.
Divitibus responsa dabunt Phryx augur et Indus
Conductus, dabit astrorum mundique peritus
Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.
Plebeinum in circo positum est et in aggere fatum.
Quae nullis longum ostendit cervicibus aurum,
Consultit ante phalas delphinorumque columnas,
An saga vendenti nubat caupone relicto.

Hae tamen et partus subeunt discrimen et omnes
Nutricis tolerant fortuna urgente labores;
Sed iacet aurato vix ulla puerpera lecto.
Tantum artes huius, tantum medicamina possunt,
Quae steriles facit atque homines in ventre necandos
Conducit. Gande, infelix, atque ipse bibendum
Porrige, quidquid erit: nam si distendere vellet
Et vexare uterum pueris salientibus, esses
Aethiopis fortasse pater; mox decolor heres
Impleret tabulas, numquam tibi mane videndus.

Transeo suppositos et gaudia votaue saepe
Ad spurco, decepta lacus atque inde petitos
Pontifices, Satios, Scaurorum nomina falso
Corpore saturos. Stat Fortuna improba noctu,
Arridet nudis infantibus. Hos fovet omnes
Involvitque sinu: domibus tunc porrigit altis
Secretumque sibi mimum parat. Hos amat, his se
Ingerit utque suos ridens producit alumnos.

Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit
Philtrā, quibus valeat mentem vexare mariti
Et solea pulsare nates. Quod desipis, inde est;
Inde animi caligo et magna oblivio rerum,
Quas modo gessisti. Tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronia,

Cui totam tremuli frontem Caesonia pulli
 Infudit. Quae non faciet, quod Principis uxor?
 Ardebant cuncta et fracta compage ruebant,
 Non aliter, quam si fecisset Iuno maritum
 Insanum. Minus ergo nocens erit Agrippinae
 Boletus: siquidem unius praecordia pressit
 Ille senis tremulumque caput descendere iussit
 In coelum et longam manantia labra salivam.
 Haec poscit ferrum atque ignes, haec potio torquet:
 Haec lacerat mixtos Equitum cum sanguine Patres.
 Tanti partus equae! quanti una venefica constat?

Oderunt natos de pellice; nemo repugnet,
 Nemo vetet: iam iam privignum occidere fas est.
 Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
 Custodite animas et nulli credite mensae.
 Livida materno fervent adipata veneno.
 Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,
 Quae peperit: timidus praegustet pocula pappas.
 Fingimus haec, altum Satira sumente cothurnum
 Scilicet, et finem egressi legemque priorum
 Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
 Montibus ignotum Rutulis coeloque Latino.
 Nos utinam vani! sed clamat Pontia, Feci,
 Confiteor puerisque meis aconita paravi,
 Quae deprensa patent: facinus tamen ipsa peregi.
 Tune duos una saevissima vipera coena?
 Tune duos? Septem, si septem forte fuissent.
 Credamus tragicis, quidquid de Colchide torva
 Dicitur et Procne: nil contra conor. et illae
 Grandia monstra suis audebant temporibus; sed
 Non propter numos. Minor admiratio summis
 Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
 Hunc sexum et rabie iecur incendente ferantur
 Praecipites; ut saxa ingis abrupta, quibus mons
 Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.
 Illam ego non tulerim, quae computat et scelus ingens

Sana facit. Spectant subeuntem fata mariti
Alcestim et, similis si permutatio detur,
Morte viri cupiant animam servare catellae.
Occurrent multae tibi Belides atque Eriphylae
Mane: Clytaemnestram nullus non vicus habebit.
Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Insulsam et fatuam dextra laevaue tenebat.
At nunc res agitur tenui pulmone rubetae;
Sed tamen et ferro, si praegustabit Atrides
Pontica ter victi cautus medicamina Regis.

~~~~~

D. IVNII IVVENALIS
AQVINATIS
S A T I R A R V M
LIBER TERTIVS.

S A T I R A VII.

ARGVMENTVM.

Artes et studia foveantur tantum a Caesare, a reliquis vero proceribus ita contemnuntur, ut iam doctissimi celeberrimique viri ad vilia quaeque ministeria paupertate adigantur. v. 1 — 29. Nobiles enim divitesque Romani poetas admirantur tantum ac laudant, vel carmen sibi oblatum carmine rependunt et ruinosas quidem recitantibus aedes, non vero subsellia quoque aliasque impensas suppeditant. 30 — 47. Nihilò secius multi ad versus faciendos gloriae cupiditate impelluntur, quum tamen mens, nisi expers sit curarum, non facile numine quasi afflari sensusque excelsiores concipere, neque praestantissimi poetae, si desint Maecenates, vitam sustentare possint. 48 — 97. Non fructuosior nunc est labor historicorum, etsi plus temporis, olei ac chartae poscat. 98 — 105. Neque maiora ex ingenti vocis laterumque contentio-

ne praemia ac commoda redundant in caudicos, patronos cansarum et iureconsultos, qui praeterea, ut plebem, hominum ingenia ex cultu et magnificentia aestimantem, alliciant, se divites esse simulant ac nobiles, et ita aere alieno obruuntur. 106—149. Omnium tamen ingrattissimus est labor et merces vilissima rhetorum atque grammaticorum. Illi enim continuis puerorum eadem recinentium declamationibus excarnificantur et, si pueri iuvenesque obtusi ingenii nihil in literis proficiunt, soli in culpa esse dicuntur, nec, ut olim praeceptores, a discipulis coli atque amari, sed derideri vel adeo caedi solent, a parentibus vero, qui magnam vulgo in aedificia et epulas impensam et nullam fere in educationem institutionemque liberorum faciunt, exiguam laboris molestissimi mercedem capiunt: unde perrarum est locupletis rhetoris, qualis Quintilianus fuit, exemplum. 150 — 214. Hi vero, grammatici, a quibus non multiplex tantum et perfecta eruditio, sed summa quoque discipulorum cura exigitur, non tantum nihilo plus praemii ferunt, sed etiam parte mercedulae fraudantur eamque vis sine lite obtinent. 215 — 243.

Et spes et ratio studiorum in Caesare tantum:
 Solus enim tristes hac tempestate Camenas
 Respexit, quum iam celebres notique poetae
 Balneolum Gabiis, Romae conducere furnos
 Tentarent, nec foedum alii, nec turpe putarent
 Praecones fieri, quum, desertis Aganippes
 Vallibus, esuriens migraret in atria Clio.
 Nam si Pieria quadrans tibi nullus in umbra
 Ostendatur, ames nomen victumque Machaerae
 Et vendas potius, commissa quod auctio vendit
 Stantibus, oenophorum, tripodas, armaria, cistas,

Alcyonem Pacci, Thebas et Terea Fausti.
Hoc satius, quam si dicas sub indice, Vidi,
Quod non vidisti. Faciant equites Asiani,
Quamquam et Cappadoces faciant equitesque Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.

Nemo tamen studiis indignum ferre laborem
Cogetur posthac, nectit quicumque canoris
Eloquium vocale modis laurumque momordit.
Hoc agite, o iuvenes: circumspicit et stimulat vos
Materiamque sibi Ducis indulgentia quaerit.

Si qua aliunde putas rerum expectanda tuarum
Praesidia, atque ideo croceae membrana tabellae
Impletur; lignorum aliquid posce ocus et, quae
Componis, dona Veneris, Thelesine, marito,
Aut claudae et positos tinea pertunde libellos.

Frangere miser calamos vigilataque proelia dele,
Qui facis in parva sublimia carmina cella,
Ut dignus venias hederis et imagine macra.
Spes nulla ulterior: didicit iam dives avarus
Tantum admirari, tantum laudare disertos,
Ut pueri Iunonis avem. Sed defluit aetas
Et pelagi patiens et cassidis atque ligonis.

Taedia tunc subeunt animos, tunc seque suamque
Terpsichoren odit facunda et nuda senectus.

Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iste,
Quem colis, et Musarum et Apollinis aede relictæ.
Ipse facit versus atque ubi cedit Homero
Propter mille annos, aut, si dulcedine famae
Succensus recites, maculosas commodat aedes.
Haec longe ferrata domus servire iubetur,
In qua sollicitas imitatur ianua portas.
Scit dare libertos extrema in parte sedentes
Ordinis et magnas comitum disponere voces.
Nemo dabit regum, quanti subsellia constant
Et quae conducto pendent anabathra tigillo,
Quaeque reportandis posita est orchestra cathedra.

Nos tamen hoc agimus tennique in pulvere sulcos
Ducimus et litus sterili versamus aratro.
Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali: tenet insanabile multos
Scribendi cacoethes et aegro in corde senescit.
Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta,
Hunc, qualem nequeo monstrare et sentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus silvarum aptusque bibendis
Fontibus Aonidum. Neque enim cantare sub antro
Pierio thyrsumve potest contingere sana
Paupertas atque aeris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: satur est, quum dicit Horatius, Enoe!
Quis locus ingenio, nisi quum se carmine solo
Vexant et dominis Cirrhae Nysaeque feruntur
Pectora nostra, duas non admittentia curas?
Magnae mentis opus nec de Iodice paranda
Adtonitae, currus et equos faciesque Deorum
Adspicere, et qualis Rutulum confundat Erinys.
Nam si Virgilio puer et tolerabile deesset
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri:
Surda nihil gemeret grave buccina. Poscimus, ut sit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cuius et alveolos et laenam pignerat Atreus.
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico:
Quintillae quod donet, habet; nec defuit illi,
Unde emeret multa pascendum carne leonem
Iam domitum: constat leviori bellua sumtu
Nimirum, et capiunt plus intestina poetae.
Contentus fama iaceat Lucanus in hortis
Marmoreis: at Serrano tenuique Saleio
Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est?
Curritur ad vocem iucundam et carmen amicae
Thebaidos, laetam fecit quum Statius urbem

Promisitque diem. tanta dulcedine captos
 Afficit ille animos, tantaque libidine vulgi
 Auditur; sed, quum fregit subsellia versu,
 Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.
 Ille et militiae multis largitur honorem,
 Semestri vatum digitos circumligat auro.
 Quod non dant procures, dabit hustrio. tu Camerinos
 Et Bareas, tu nobilium magna atria curas?
 Praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
 Haud tamen invideas vati, quem pulpita pascunt.
 Quis tibi Maecenas? quis nunc erit aut Proculius,
 Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
 Tunc par ingenio pretium: tunc utile multis,
 Pallere et vinum toto nescire Decembri.

Vester porro labor fecundior, historiarum
 Scriptores: petit hic plus temporis atque olei plus;
 Namque oblita modi millesima pagina surgit
 Omnibus et multa crescit damnosa papyro.
 Sic ingens rerum numerus iubet atque operum lex.
 Quae tamen inde seges? terrae quis fructus apertae?
 Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
 Sed genus ignavum, quod lecto gaudet et umbra.

Dic igitur, quid causidicis civilia praestent
 Officia et magno comites in fasce libelli?
 Ipsi magna sonant, sed tunc, quum creditor audit,
 Praecipue, vel si tetigit latus acrior illo,
 Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen.
 Tunc immensa cavi spirant mendacia folles
 Conspuiturque sinus. Veram comprehendere messem
 Si libet; hinc centum patrimonia causidicorum,
 Parte alia solum russati pone Lacernae.
 Consedere Duces: surgis tu pallidus Aiax
 Dicturus dubia pro libertate bubulco
 Indice. Rumpere miser tensum iecur, ut tibi lasso
 Figantur virides, scalarum gloria, palmae. •
 Quod vocis pretium? siccus petasunculus, et vas

Pelamydum, aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi,
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenae.

Si quater egisti, si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes ex foedere pragmaticorum.
Aemilio dabitur, quantum licet, et melius nos
Egimus: huius enim stat currus aeneus, alti
Quadriiuges in vestibulis, atque ipse feroci
Bellatore sedens curvatum hastile minatur
Eminus et statua meditatur proelia lusca.
Sic Pedito conturbat, Matho deficit: exitus hic est
Tongilhi, magno cum rhinocerote lavari
Qui solet et vexat lutulenta balnea turba,
Perque forum iuvenes longo premit assere Medos
Emturus pueros, argentum, murrhina, villas.
Spundet enim Tyrio stalaria purpura filo.
Et tamen est, illis hoc utile: purpura vendit
Causidicum, vendunt amethystina: convenit illis
Et strepitu, et facie maioris vivere census.
Sed finem impensae non servat prodiga Roma.
Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit numos, nisi fulserit annulus ingens.
Respicit haec primum, qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, an post te sella, togati
Ante pedes. Ideo conducta Paulus agebat
Sardonyche atque ideo pluris, quam Cossus agebat,
Quam Basilus. Rara in tenui facundia panno.
Quando licet Basilo flentem producere matrem?
Quis bene dicentem Basilum ferat? Accipiat te
Gallia vel potius nutricula causidicorum
Africa, si placuit mercedem ponere linguae.
Declamare doces? O ferrea pectora Vecti,
Quum perimit saevos classis numerosa tyrannos!
Nam quaecumque sedens modo legerat, haec eadem
stans

Proferet atque eadem cantabit versibus isdem.
Occidit miseros crambe repetita magistros.

Quis color et quod sit causae genus atque ubi summa
Quaestio, quae veniant diversae forte sagittae,
Nosse velint omnes, mercedem solvere nemo.
Mercedem appellas? quid enim scio? Culpa docentis
Scilicet arguitur, quod laeva in parte mamillae
Nil salit Arcadico iuveni, cuius mihi sexta
Quaque die miserum dirus caput Hannibal implet;
Quidquid id est, de quo deliberat, an petat Urbem
A Cannis, an post nimbos et fulmina cautus
Circumagat madidas a tempestate cohortes.
Quantum vis stipulare, et protenus accipe, quod do,
Ut toties illum pater audiat. Haec alii sex
Vel plures uno conclamant ore Sophistae,
Et veras agitant lites, raptore relicto;
Fusa venena silent, malus ingratusque maritus,
Et quae iam veteres sanant mortaria caecos.
Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
Consilia, et vitae diversum iter ingreditur,
Ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra,
Summula ne pereat, qua vilis tessera venit
Frumenti: quippe haec merces lautissima. Tenta,
Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem scindens Theodori.
Balnea sexcentis et pluris porticus, in qua
Gestetur dominus, quoties pluit. Anne serenum
Exspectet spargatque luto iumenta recenti?
Hic potius: namque hic mundaе nitet ungula mulae.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat et argentem rapiat coenatio solem.
Quanticumque domus, veniet, qui fercula docte
Componat; veniet, qui pulmentaria condat.
Hos inter sumtus sestertia Quintiliano,
Ut multum, duo sufficient. Res nulla minoris
Constabit patri, quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet saltus? Exempla novorum
Fatorum transi: felix et pulcer et acer;

Felix et sapiens et nobilis et generosus
 Appositam nigrae lunam subtextit alutae:
 Felix, orator quoque maximus et iaculator;
 Et, si perfrixit, cantat bene. Distat enim, quae
 Sidera te excipiant modo primos incipientem
 Edere vagitus et adhuc a matre rubentem.
 Si Fortuna volet, fies de rhetore consul:
 Si volet haec eadem, fies de consule rhetor.
 Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud, quam
 Sidus et occulti miranda potentia fati?
 Servis regna dabunt, captivis Fata triumphos.
 Felix ille tamen corvo quoque rarior albo.
 Pocnuit multos vanae sterilisque cathedrae,
 Sicut Thrasy machi probat exitus atque Secundi
 Carrinatis: et hunc inopem vidistis, Athenae,
 Nil praeter gelidas ausae conferre cicitas.
 Di, maiorum umbris tenuem et sine pondere terram
 Spirantesque crocos et in urna perpetuum ver,
 Qui praeceptorem sancti voluere parentis
 Esse loco. Metuens virgae iam grandis Achilles
 Cantabat patriis in montibus: et cui non tunc
 Eliceret risum citharoedi cauda magistri?
 Sed Rufum atque alios caedit sua quaeque inventus,
 Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
 Quis gremio Enceladi doctique Palaemonis affert,
 Quantum grammaticus meruit labor? et tamen ex hoc.
 Quodcumque est, (minus est autem, quam rhetoris aera)
 Discipuli custos praemordet Acoenonoëtus
 Et, qui dispensat, franget sibi. Cede, Palaemon,
 Et patere iude aliquid decrescere, non aliter, quam
 Institor hibernae tegetis niveique cadurci,
 Dummodo non pereat, mediae quod noctis ab hora
 Sedisti, qua nemo faber, qua nemo sederet,
 Qui docet obliquo lanam deducere ferro;
 Dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas,
 Quot stabant pueri, quum totus decolor esset

Flaccus et haereret nigro fuligo Maroni.
 Rara tamen merces, quae cognitione tribuni
 Non egeat. Sed vos saevas imponite leges,
 Ut praeceptori verborum regula constet,
 Ut legat historias, auctores noverit omnes,
 Tamquam unguis digitosque suos; ut forte rogatus,
 Dum petit aut thermas aut Phoebi balnea, dicat
 Nutricem Anchisae, nomen patriamque novercae
 Anchemoli; dicat, quot Acestes vixerit annos,
 Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
 Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
 Ut si quis cera vultum facit: exigite, ut sit
 Et pater ipsius coetus, ne turpia ludant,
 Ne faciant vicibus. Non est leve, tot puerorum
 Observare manus oculosque in fine trementes.
 Haec, inquit, cures, et, quum se verterit annus,
 Accipe, victori populus quod postulat, aurum.

S A T I R A VIII.

ARGUMENTVM.

*Quid refert, nobilem esse et originem a sum-
 mis ducere viris, si male vivitur noctisque tempus
 extrahitur alea et epulis? v. 1 — 12. Quo iure ma-
 iorum gloria insolentius se iactat, qui avaritia et
 mollitie labem ei adspersit? 13 — 18. Sola nobi-
 litas est virtus; et qui animi bonis morumque pro-
 bitate excellit, vir patriae utilis, is profecto, quod-
 cumque illi sit nomen ac genus, dignus est, qui in
 nobilium referatur numerum et de quo, tamquam
 raro cive, rei publicae gratulemur. 19 — 30. Qui ve-
 ro praeter titulos nihil habet, quo gloriari possit,
 non re vera generosus est, quamvis speciosum fe-
 rat nomen, quod turpibus quoque rebus eoque indi-
 gnis per ludum nonnumquam et iocum damus. 30—*

IUVEN.

G

38. Nemo potius stolidior eo, qui, quum nihil ipse praeclari fecerit, cur vere nobilis sit censendus, natalium splendore inflatur hominesque obscuro loco ortos campano supercilio despicit. 39 — 46. Horum enim multi sunt utilissimi rei publicae cives, qui ve de iure respondent ipsasque indocti nobilis causas agunt, vel operam in re militari praestant: at ille, qua est ignavia et stupiditate, a trunco seu statua non differt, nisi quod vivit et spirat. 46 — 55. In brutis quoque animalibus nunc genus spectatur, sed virtus, et generosus appellatur equus, qui alios cursu superat; qui vero degener est et ignavus, vili pretio redariis venditur aut molitoribus. 56 — 67. Quodsi igitur admiratione et laude nostra dignus videri cupis, operam da, ut ipse egregiis eam facinoribus merearis, neque omnia debeas maioribus, vel totus ex eorum gloria pendeas, similis tecto, quod subductis columnis corruit, vel viti, quae, nisi ulmo alligatur, humi iacet et marcescit. 68 — 78. Esto bonus miles, tutor, iudex; et, si vel tyrannus tormentorum metu falsum tibi testimonium extorquere conabitur, cave ne vitam praeferas virtuti bonaeque conscientiae, quibus amissis ne dignus quidem es, qui vivas. 79 — 86. Provinciam si aliquando obtinueris, cogita, quaeeso, quae praemia te maneant, si bene, quae poenae, si male eam administraveris, neque avaros imitare praesides, qui provincialibus olim omne, quo abundabant, aurum, argentum, ebur et marmor per vim eripuerunt et nunc ne viliores quidem res atque ad vitam sustentandam necessarias iis relinquunt. 87 — 112. Impune quidem diripies imbelles et luxu effeminatas gentes; sed cave saltem, ne magnam bellicosae iniuriam facias, quibus auro argentoque spoliatis arma certe supersunt. 113 — 126. Si neque tu ipse, neque uxor et comites tui quidquam rapiunt vel

pecunia corrumpuntur, facile patiat, te originem tuam, a quocumque velis, repetere: si vero libidine socios et crudeliter tractas, eo notiora omnibus et manifestiora sunt flagitia tua, quo illustriore loco natus es. 127 — 141. Quare vero nobilitatem tuam praedicas, si sceleribus eam polluis? 142 — 145. Lateranus, quum consul esset, noctu et summo magistratu deposito medio die aurigabat frequentabatque popinas, ubi ab unguentariis, cauponibus et scortis blande excipiebatur, versabaturque cum sicariis, nautis, latronibus, carnificibus et fabris: quae flagitia pueris et adolescentibus condonanda sunt, non viris, nedum summo loco natis; qui, tamen id sibi licere putant, vel adeo laudi ducunt, quod in vilissimae conditionis hominibus damnant poenaeque dignum censent. 145 — 182. Turpiora etiam his committunt nobiles et, consumptis per luxum opibus, alii operam scenae addicunt mimerumque agunt partes, alii ad ipsas gladiatorum artes descendunt, et nunc quidem sponte, non, ut olim, coacti a Nerone, citharoedo. 183 — 199. Quin eo impudentiae progrediuntur, ut in arena ab omnibus cognosci cupiant et hinc Retiarii esse velint, qui soli ex gladiatoribus nudo vultu pugnant. 200 — 210. Vera nobilitas a virtute, non a titulis et generosa stirpe pendet, nec quisquam dubitabit, Senecam, virum ignobilem, sed bonum, praeferre Neroni Imperatori, qui matrem, uxores, sororem, fratrem aliosque propinquos occidit, in theatris cantavit et Troica scripsit. 211 — 230. Catilina et Cethegus nobilissimi fuere viri, sed patriae perdendae consilium inierunt, quam interitu vindicavit Cicero consul, novus homo, qui pacis artibus plus gloriae, quam Octavius victoria Actiaca et Philippica, adeptus est primusque decreto Senatus Patris patriae cognomen accepit. 231 —

244. *Marius, alius Arpinas, qui mercenarius olim arator alieni agri et miles gregarius fuit, vicit Cimbro praesensque a re publica periculum propulsavit, adiuvante quidem Catulo, viro nobilissimo, qui tamen non triumphasset, nisi ignobilis collega, duobus sibi oblatis triumphis, uno contentus fuisset.* 245 — 253. *Decii, plebei et humili familia geniti homines, pro patria se devoverunt, et haec piacula, propter personarum dignitatem, averruncandae Deorum irae suffecere.* 254 — 258. *Servius, captiva natus, regnum adeptus est et bonorum regum ultimus fuit.* 259 — 260. *Filii contra Bruti, primi consulis, cum aliis adolescentibus nobilibus de patria eiectis regibus prodenda coniuraverunt, et servus rem ad Patres detulit.* 261 — 268. *Praestat itaque humili loco natum esse et virtutibus excellere, quam maiorum gloriam vitiiis flagitiisque contaminare.* 269 — 271. *Quicumque vero vel antiquissima stirpe orti sunt, ab ignobilibus certe aut sceleratis adeo hominibus genus ducunt.* 272 — 275.

Stemmata quid faciunt, quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri pictosque ostendere vultus
Maiorum et stantes in curribus Aemilianos
Et Curios iam dimidios humerosque minorem
Corvinum et Galbam auriculis nasoque carentem?
Quis fructus generis tabula iactare capaci
Corvinum, posthac multa contingere virga
Fumosos Equitum cum Dictatore magistros,
Si coram Lepidis male vivitur? Effigies quo
Tot bellatorum, si luditur alea pernox
Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
Luciferi, quo signa duces et castra movebant?
Cur Allobrogicis et magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius lare, si cupidus, si

Vanus et Euganea quantumvis mollior agna:
Si tenerum adritus Catinensi pumice lumbum
Squalentes traducit avos emtorque veneni
Frangenda miseram funestat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique cerae
Atria, nobilitas sola est atque unica virtus.
Paulus vel Cossus vel Drusus moribus esto:
Hos ante effigies maiorum pone tuorum:
Praecedant ipsas illi te Consule virgas.
Prima mihi debes animi bona. Sanctus haberi
Institiaeque tenax factis dictisque mereris?
Agnosco procerem. Salve, Gaetulice, seu tu
Silanus, quocumque alio de sanguine! rarus
Civis et egregius patriae contingis ovanti.
Exclamare libet, populus quod clamat, Osiri
Invento. Quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere et praeclaro nomine tantum
Insignis? Nanum cuiusdam Atlanta vocamus,
Aethiopem cycnum, pravam extortamque puellam
Europen: canibus pigris scabieque vetusta
Levibus et siccae lambentibus ora lucernae
Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est,
Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis
Et metues, ne tu sis Creticus aut Camerinus.
His ego quem monui? tecum est mihi sermo, Rubelli
Blande. Tumes alto Drusorum stemmate, tamquam
Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,
Ut te conceperet, quae sanguine fulget Iuli,
Non quae ventoso conducta sub aggere textit.
Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima nostri,
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis;
Ast ego Cecropides. Viras et originis huius
Gaudia longa feras; tamen ima plebe Quiritem
Facundum invenies: solet hic defendere causas
Nobilis indocti. Veniet de plebe togata,
Qui iuris nodos et legum aenigmata solvat.

Hic petit Euphraten iuvenis domitique Batavi
 Custodes aquilas, armis industrius; at tu
 Nil nisi Cecropides truncoque simillimus Hermae.
 Nullo quippe alio vincis discrimine, quam quod
 Illi marmoreum caput est, tua vivit imago.
 Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
 Quis generosa putet, nisi fortia? nempe volucrem
 Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
 Fervet et exsultat rauco victoria Circo.
 Nobilis hic, quocumque venit de gramine, cuius
 Clara fuga ante alios et primus in aequore pulvis:
 Sed venale pecus Corythae posteritas et
 Hirpini, si rara iugo Victoria sedit.
 Nil ibi maiorum respectus, gratia nulla
 Umbrarum: dominos pretiis mutare iubentur
 Exiguus tritoque trahunt epiredia collo
 Segnipedes dignique molam versare Nepotis.
 Ergo ut miremur te, non tua, primum aliquid da,
 Quod possim titulis incidere praeter honores,
 Quos illis damus et dedimus, quibus omnia debes.
 Haec satis ad iuvenem, quem nobis fama superbum
 Tradit et inflatum plenumque Nerone propinquo.
 Rarus enim ferme sensus communis in illa
 Fortuna. Sed te censi laude tuorum,
 Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futurae
 Laudis agas. Miserum est aliorum incumbere famae,
 Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
 Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
 Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
 Integer. Ambiguae si quando citabere testis
 Incertaeque rei; Phalaris licet imperet, ut sis
 Falsus, et admoto dictet periuria tauro,
 Summum crede nefas animam praeferre pudori
 Et propter vitam vivendi perdere causas.
 Dignus morte perit, coenet licet ostrea centum
 Gaurana et Cosmi toto mergatur aeno.

Exspectata diu tandem provincia quum te
Rectorem accipiet, pone irae frena modumque,
Pone et avaritiae; miserere inopum sociorum.
Ossa vides regum vacuis exsucta medullis.
Respice, quid moneant leges, quid curia mandet,
Praemia quanta bonos maneant, quam fulmine iusto
Et Capito et Numitor ruerint, damnante senatu,
Piratae Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Quum Pansa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?
Praeconem, Chaerippe, tuis circumspice panuis,
Iamque tace. Furor est, post omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim neque vulnus erat par
Damnorum, sociis florentibus et modo victis.
Plena domus tunc omnis et ingens stabat acervus
Numorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhasii tabulis signisque Myronis
Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti
Multus ubique labor: rarae sine Mentore mensae.
Inde Dolabella est atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres. referebant navibus altis
Occulta spolia et plures de pace triumphos.
Nunc sociis iuga pauca bouum, grex parvus equarum
Et pater armenti capto eripiat agello;
Ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,
Si quis in aedicula Deus unicus. Haec etenim sunt
Pro summis: nam sunt haec maxima. Despicias tu
Forsitan imbelles Rhodios unctamque Corinthon:
Despicias merito. Quid resinata iuventus
Cruraque totius facient tibi levia gentis?
Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis
Illyricumque latus: parce et messoribus illis,
Qui saturant urbem Circo scenaeque vacantem.
Quanta autem inde feres tam dirae praemia culpaе,
Quum tenues nuper Marius discinxerit Afros?
Curandum in primis, ne magna iniuria fiat
Fortibus et miscriis. Tollas licet omne, quod usquam est

Auri atque argenti; scutum gladiumque relinques
Et iacula et galeam: spoliatis arma supersunt.
Quod modo proposui, non est sententia: verum
Credite me vobis folium recitare Sibyllae.
Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit Acersecomes, si nullum in coniuge crimen,
Nec per conventus et cuncta per oppida curvis
Unguibus ire parat numos raptura Celaeno:
Tunc licet a Pico numeres genus, altaque si te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter maiores ipsumque Promethea ponas:
De quocumque voles proavum tibi sumito libro.
Quod si praecipitem rapit ambitio atque libido,
Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures;
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas claramque facem praeferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto maior, qui peccat, habetur.
Quo mihi te solitum falsas signare tabellas
In templis, quae fecit avus, statuamque parentis
Ante triumphalem? quo, si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?
Praeter maiorum cineres atque ossa volucris
Carpento rapitur pinguis Damasippus et ipse,
Ipse rotam adstringit multo sufflamine Consul:
Nocte quidem; sed luna videt, sed sidera testes
Intendunt oculos. Finitum tempus honoris.
Quum fuerit, clara Damasippus luce flagellum.
Sumet et occursum numquam trepidabit amici
Iam senis, ac virga prior adnuet atque manipulos
Solvat et infundet iumentis hordea lassis.
Interea, dum lanatas torvumque iuvenum
More Numae caedit Iovis ante altaria, iurat
Solam Eponam et facies olida ad praeseptum pictas.
Sed quum pervigiles placet instaurare popinas;

Obvius adsiduo Syrophoenix nudus amomo
Currit, Idumaeae Syrophoenix incola portae,
Hospitis affectu Dominum Regemque salutat,
Et cum venali Cyane succincta lagena.

Defensor culpaē dicet mihi, fecimus et nos
Haec iuvenes. Esto. Desisti nempe, nec ultra
Fovisti errorem. Breve sit, quod turpiter audes.
Quaedam cum prima reacentur crimina barba.
Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices inscriptaque liutea vadit,
Maturus bello, Armeniae Syrisque tuendis
Amnibus et Rheno atque Istro. Praestare Neronem
Securum valet haec aetas. Mitte Ostia, Caesar,
Mitte; sed in magna legatum quaera popina.
Invenies aliquo cum percussore iacentem,
Permixtum nautis et furibus ac fugitivis,
Inter carnifices et fabros sandapilarum
Et resupinati cessantia tympana Galli.

Aequa ibi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
Quid faciat talem sortitus, Pontice, servum?
Nempe in Lucanos aut Tuscan ergastula mittas.
At vos, Troiugenae, vobis ignoscitis, et, quae
Turpia cerdoni, Volesos Brutumque decebunt.
Quid, si nunquam adeo foedis adeoque pudendis
Utimur exemplis, ut non peiora superaint?
Consumtis opibus vocem, Damasippe, locasti
Sipario, clamosum ageres, ut Phasma Catulli.
Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Iudice me dignus vera cruce. Nec tamen ipsi
Ignoscas populo; populi frons durior huius,
Qui sedet et spectat triscurria patriciorum,
Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant,
Quid refert? Vendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant calsi praetoris vendere ludis.

Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone:
 Quid satius? Mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
 Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
 Res haud mira tamen, citharoedo Principe, mimus
 Nobilis. Haec ultra, quid erit nisi ludus? Et illud
 Dedecus Urbis habes: nec mirmillonis in armis,
 Nec clypeo Gracchum pugnantem aut falce supina;
 (Damnatur enim tales habitus; sed damnatur et odit)
 Nec galea frontem abscondit: movet ecce tridentem,
 Postquam librata pendentia retia dextra
 Nequidquam effudit, nudum ad spectacula vultum
 Erigit et tota fugit agnoscendus arena.
 Credamus tunicae, de faucibus aurea quum se
 Porrigat et longo iactetur spira galero.
 Ergo ignominiam graviolem pertulit omni
 Vulnere cum Graccho iussus pugnare secutor.
 Libera si dentur populo suffragia, quis tam
 Perditus, ut dubitet Senecam praeferre Neroni;
 Cuius supplicio non debuit una parari
 Simia nec serpens unus nec culens unus?
 Par Agamemnonidae crimen; sed causa facit rem
 Dissimilem. Quippe ille Deis auctoribus ultor
 Patris erat caesi media inter pocula; sed nec
 Electrae iugulo se polluit aut Spartani
 Sanguine coniugii, nullis aconita propinquis
 Miscuit, in scena numquam cantavit Orestes,
 Troica non scripsit. Quid enim Verginius armis
 Debuit ulcisci magis, aut cum Vindice Galba?
 Quid Nero tam saeva crudaque tyrannide fecit?
 Haec opera atque hae sunt generosi Principis artes,
 Gaudentis foedo peregrina ad pulpita saltu
 Prostitui Graiaeque apium meruisse coronae.
 Maiorum effigies habeant insignia vocis:
 Ante pedes Domiti longum tu pone Thyestae
 Syrma vel Antigones seu personam Menalippes,
 Et de marmoreo citharam suspende colosso.

Quid, Catilina, tuis natalibus atque Cethegi
Inveniet quisquam sublimius? Arma tamen vos
Nocturna et flammās domibus templisque parastis,
Ut Bracatorum pueri Senonumque minores,
Ansi, quod liceat tunica punire molesta.
Sed vigilat Consul vexillaque vestra coercet.
Hic novus Arpinas, ignobilis et modo Romae
Municipalis Eques, galeatum ponit ubique
Praesidium adtonitis et in omni gente laborat: ●
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis et tituli, quantum non Lencade, quantum
Thessaliae campis Octavius abstulit udo
Caedibus adsiduis gladio. Sed Roma parentem,
Roma patrem patriae Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volscorum in monte solebat
Poscere mercedes alieno lassus aratro,
Nodosam post haec frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret castra dolabra.
Hic tamen et Cimbros et summa pericula rerum
Excipit, et solus trepidantem protegit Urbem.
Atque ideo, postquam ad Cimbros stragemque volabant,
Qui numquam attigerant maiora cadavera, corvi,
Nobilis ornatur lauro collega secunda.
Plebeiae Deciornū animae, plebeia fuerunt
Nomina: pro totis legionibus hi tamen et pro
Omnibus auxiliis atque omni pube Latina
Sufficiunt Dis infernis Terraeque parenti:
Pluris enim Decii, quam quae servantur ab illis.
Ancilla natus trabeam et diadema Quirini
Et fascēs meruit regum ultimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum claustra tyrannis
Exsulibus invenes ipsius Consulis et quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mucius, et quae
Imperii fines Tiberinum virgo natavit.
Occulta ad Patres produxit crimina servus

Matronis lugendus: at illos verbera iustis
Afficiunt poenis et legum prima securis.

Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Aeacidae similis Vulcaniaque arma capessas,
Quam te Thersitae similem producat Achilles.
Et tamen, ut longe repetas longeque revolvās
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Maiorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit aut illud, quod dicere nolo.

S A T I R A I X.

ARGVMENTVM.

Naevolum paediconem tristi vultu obvium poeta percontatur, quae sit moestitiae ipsius, rugarum ac maciei causa, et utrum vitae genus mutaverit. v. 1 — 26. Ille respondet, se vero, praeter tenuia quaedam munera, nihil inde fructus percepisse, quod et necessitati durissimae fati tribuendum sit, et avaritiae Virronis aliorumque divitum cinaedorum, qui levissima quaeque dona ac beneficia, in draucos collata, iis exprobrent, et gratis operam sibi ab illis cupiant praestari, quamvis deformes sint et hisce clientibus suis omnem coniugii felicitatem et iura parentum legatorumque capiendorum debeant. 27 — 90. Poeta miseratur sortem Naevoli, isque rogat, ut occulta ipsi credita reticeat, quoniam pathici odio prosequantur eum, a quo timeant libidines suas evulgari, et vel necem illi machinentur. 90 — 101. Iuvenalis contra monet, ab eo, qui plures servos habeat, nihil, ne noctu quidem, clam posse perpetrari, et recte vivendum esse, cum alias ob causas, tum praecipue, ut contemnere liceat linguam mancipiorum, quae quidem pessima eorum pars sit. 102 — 122. Hoc consilium salutare qui-

dem esse fatetur Naevolus, sed nunc rationibus suis parum conducere post consumtum iam aetatis robur et spes deceptas. 123 — 129. Poeta eum meliora sperare iubet, quum stante Roma numquam defuturi sint homines molles ac cinaedi. 130 — 134. At Naevolus spem, inde concipiendam, felicibus tantum propositam esse dicit, non sibi, quem Fatum velit tenui victu contentum esse, et in cuius vota Fortuna sit surda. 135 — 150.

Scire velim, quare toties mihi, Naevole, tristis
 Occurras fronte obducta, ceu Marsya victus.
 Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
 Ravola, dum Rhodopes uda terit inguina barba?
 Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.
 Non erat hac facie miserabilior Crepereius
 Pollio, qui triplicem usuram praestare paratus
 Circuit et fatuos non invenit. Unde repente
 Tot rugae? certe modico contentus agebas
 Vernam equitem, conviva ioco mordente facetus
 Et salibus vehemens intra pomoeria natis.
 Omnia nunc contra: vultus gravis, horrida siccae
 Silva comae, nullus tota nitor in cute, qualem
 Bruttia praestabat calidi tibi fascia visci:
 Sed fruticante pilo neglecta et squalida crura.
 Quid macies aegri veteris, quem tempore longo
 Torret quarta dies olimque domestica febris?
 Deprendas animi tormenta latentis in aegro
 Corpore, deprendas et gaudia: sumit utrumque
 Inde habitum facies. Igitur flexisse videris
 Propositum et vitae contrarius ire priori.
 Nuper enim, ut repeto, fanum Isidis et Ganymeden,
 Pacis et advectae secreta palatia Matris
 Et Cererem (nam quo non prostat femina templo?)
 Notior Ausilio moechus celebrare solebas,

Quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.
 Utile et hoc multis vitae genus: at mihi nullum
 Inde operae pretium. Pingues aliquando laccernas,
 Munimenta togae, duri crassique coloris,
 Et male percussas textoris pectine Galli
 Accipimus, tenue argentum venaeque secundae.
 Fata regunt homines: fatum est et partibus illis,
 Quas sinus abscondit. Nam si tibi sidera cessant,
 Nil faciet longi mensura incognita nervi,
 Quamvis te nudum spumanti Virro labellō
 Viderit, et blandae assidue densaeque tabellae
 Sollicitent: *Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίτριδος.*
 Quod tamen ulterius monstrum, quam mollis avarus?
 Haec tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti.
 Computat ac cevet. Ponatur calculus, adsint
 Cum tabula pueri: numera sestertia quinque
 Omnibus in rebus; numerentur deinde labores.
 An facile et pronum est agere intra viscera penem
 Legitimum atque illic hesternae occurrere coenae?
 Servus erit minus ille miser, qui foderit agrum,
 Quam dominum. Sed tu sane tenerum et puerum te
 Et pulcrum et dignum cyatho cocloque putabas.
 Vos humili adseculae, vos indulgebitis umquam
 Cultori, iam nec morbo donare parati?
 En, cui tu viridem umbellam, cui succina mittas
 Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
 Incipit et strata positus longaeque cathedra
 Munera femineis tractat secreta Calendis.
 Dic, passer, cui tot montes, tot praedia servas
 Appula, tot milvos intra tua pascua lassos?
 Te Trifolius ager secundis vitibus implet
 Suspectumque iugum Cumis et Gaurus inanis.
 Nam quis plura linit victuro dolia musto?
 Quantum erat exhausti lumbos donare clienti,
 Iugeribus paucis? meliusne hic rusticus infans,
 Cum matre et casulis et collusore catello,

Cymbala pulsantis legatum fiet amici?
Improbus es, quum poscis, ais: sed pensio clamat,
Posce; sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam sollers evasit Ulixes.
Alter emendus erit; namque hic non sufficit: ambo
Pascendi. Quid agam bruma? spirante quid, oro,
Quid dicam scapulis puerorum Aquilone Decembri
Et pedibus? durate atque expectate cicadas?
Verum, ut dissimules, ut mittas cetera, quanto
Metiris pretio, quod, ni tibi deditus essem
Devotusque cliens, uxor tua virgo maneret?
Scis certe, quibus ista modis, quam saepe rogaris
Et quae pollicitus. Fugientem saepe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, et iam.
Signabat. Tota vix hoc ego nocte redemi,
Te plorante foris. Testis mihi lectulus et tu,
Ad quem pervenit lecti sonus et dominae vox.
Instabile ac dirimi coeptum et iam paene solutum
Coniugium in multis domibus servavit adulter!
Quo te circumagas, quae prima aut ultima ponas;
Num ergo meritum est, ingrate ac perfide, nullum.
Quod tibi filiulus, quod filia nascitur ex me?
Tollis enim et libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri. Foribus suspende coronas,
Iam pater es: dedimus, quod famae opponere possis:
Iura parentis habes, propter me scriberis heres,
Legatum omne capis nec non et dulce caducum.
Commoda praeterea iungentur multa caducis,
Si numerum, si tres implevero. Iusta doloris,
Naevole, causa tui. Contra tamen ille quid averti?
Negligit atque alium bipedem sibi quaerit asellum.
Haec soli commissa tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.
Nam res mortifera est inimicus pumice levis.
Qui modo secretum commiserat, ardet et odit,
Tamquam prodiderim, quidquid scio. Sumere ferrum,

Fuste aperire caput, candelam apponere valvis
 Non dubitat. Nec contemnas aut despicias, quod
 His opibus numquam cara est annona veneni.
 Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.
 O Corydon, Corydon, secretum divitis ullum
 Esse putas? Servi ut taceant; iumenta loquuntur
 Et canis et postes et marmora. Claude fenestras,
 Vela tegant rimas, iunge ostia, tollito lumen
 E medio; clamant omnes. Prope nemo recumbat:
 Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
 Proximus ante diem caupo sciet; audiet et, quae
 Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
 Carptores. Quod enim dubitant componere crimen
 In dominos, quoties rumoribus ulciscuntur
 Baltea? Nec deerit, qui te per compita quaerat
 Nolentem, et miseram vinosus inebriet aurem.
 Illos ergo roges, quidquid paulo ante petebas
 A nobis. Taceant illi: sed prodere malunt
 Arcanum, quam subrepti potare Falerni,
 Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.
 Vivendum recte est, cum propter plurima, tunc his
 Praecipue causis, ut linguas mancipiorum
 Contemnas: nam lingua mali pars pessima servi.
 Deterior tamen hic, qui liber non erit illis,
 Quorum animas et farre suo custodit et aere.

Idcirco ut possim linguam contemnere servi,
 Utile consilium modo, sed commune, dedisti:
 Nunc mihi quid suades post damnum temporis et spes
 Deceptas? Festinat enim decurrere velox
 Flosculus angustae miseraeque brevissima vitae
 Portio: dum bibimus, dum sarta, unguenta, puellae
 Poscimus, obrepit non intellecta senectus.
 Ne trepida: numquam pathicus tibi deerit amicus,
 Stantibus et salvis his collibus; undique ad illos
 Convenient et carpentis et navibus omnes,
 Qui digito scalpunt uno caput. Altera maior

Spes superest: tu tantum erucis imprime dentem.
Haec exempla para felicibus: at mea Clotho
Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
O parvi nostrique Lares, quos thure minuto
Aut farre et tenui soleo exorare corona,
Quando ego figam aliquid, quo sit mihi tuta senectus
À tegete et baculo? viginti millia fenus
Pigueribus positis, argenti vascula puri,
Sed quae Fabricius censor notet, et duo fortes
De grege Moesorum, qui me cervice locata
Securum iubeant clamoso insistere Circo.
Sit mihi praeterea curvus caelator et alter,
Qui multas facies pingat cito. Sufficiunt haec,
Quando ego pauper ero. Votum miserabile, nec spes
His saltem: nam, quum pro me Fortuna rogatur,
Affigit ceras illa de nave petitas,
Quae Siculos cantus effugit remige surdo.

~~~~~

D. IVNII IVVENALIS
AQVINATIS
S A T I R A R V M
LIBER QVARTVS.

S A T I R A X.

ARGVMENTVM.

Homines ubiuis fere terrarum vera ignorant bona et opinata omnibus plerumque votis expetunt, in primis divitias, honores, eloquentiam, militarem gloriam, senectutem, pulcritudinem et robur corporis, quae tamen vel supervacua, vel etiam perniciofa sunt optantibus. v. 1 — 11. Divitias qui possident, iis verendum est, ne iussu tyrannorum, ut Cassius Longinus et Seneca, vel manu latronum, vel veneno necentur. 12 — 27. Non mirum itaque, stultitiam hominum semper Heraclito fletum movisse et risum contra Democrito, qui multo magis risisset, si nostris vixisset temporibus, quibus longe maior est luxus ac fastus. 28 — 55. Maxima potentia summique honores, ad quos nonnulli adspirant, magnam iis invidiam, perniciem ruinamque parant, nec nisi a mobili plebis animo et Fortunae favore pendent, quo mutato is, quē

paulo ante adorabatur a vulgo, ab eodem male tractatur et ad scalas Gemonias indeque in Tiberim unco trahitur; quod suo damno experti sunt Seianus, (56 — 107.) et iam ante eum Crassi, Pompeius, Caesar et alii: nam pauci fuere reges vel principes civitatis et tyranni, qui non violentam passi sint mortem. 108 — 113. Eloquentia summis nonnumquam oratoribus, ut Ciceroni ac Demostheni, mortis causa fuit. 114 — 132. Gloria bellica cum vana brevisque est, tum maximis saepe imperatoribus exitiosa, ut olim Hannibali, Alexandro et Xerxi. 133 — 187. Longa vita multis obnoxia est incommodis ac malis; quippe senes plerumque deformes, rugosi, infirmi, tremuli, calvi, mucidi, edentuli, uxori, liberis, sibi ipsisque captatoribus graves, expertes gustus, ad rem Veneream inhabiles, surdi, caeci, manci, obliviosi. 188 — 232. Quodsi vero corpore etiam ac mente valent in senectute homines, sentiunt tamen ac lugent alia eaque maiora mala, vel publica vel privata ac propria, qualia passi sunt Nestor, Peleus, Priamus, Hecuba, Mithridates, Croesus, Marius, Pompeius, quibus feliciores, fuere Lentulus, Cethegus et Catilina. 240 — 288. Pulcritudo denique raro pudicitiam tuetur, multisque insidiis, iniuriis ac periculis subiecta est; quod docent exempla Lucretiae, Virginiae, Hippolyti, Bellerophontis et C. Sillii. 289 — 345. Quae quum ita sint, Diis potius iudicium de eo, quod vere nobis conducatur, permitendum, aut, si optandum aliquid, orandum est, ut mens sit sana in corpore sano, ut ea sit fortis, carens terrore mortis, laborum patiens et experta acrium affectuum cupiditatumque: ita enim tranquillam atque beatam agemus vitam, quae a sola virtute ac sapientia, non a Fortuna, pendet. 346 — 366.

Omnibus in terris, quae sunt a Gadibus usque
Auroram et Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera bona atque illis multum diversa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatus non poeniteat votique peracti?
Evertere domos totas optantibus ipsis
Dî faciles. Nocitura toga, nocitura petuntur
Militia. Torrens dicendi copia multis
Et sua mortifera est facundia. Viribus ille
Confusus periit admirandisque lacertis.
Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat et cuncta exsuperans patrimonium census,
Quanto delphinis balæna Britannica maior.
Temporibus diris igitur iussuque Neronis
Longinum et magnos Senecae praedivitis hortos
Clausit et egregias Lateranorum obsidet aedes
Tota cohors. rarus venit in coenacula miles.
Pauca licet portas argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus gladium contumque timebis,
Et motae ad lunam trepidabis arundinis umbram:
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Prima fere vota et cunctis notissima templis
Divitiae; crescant ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus. Tunc illa time, quum pocula sumes
Gemmata et lato Setinum ardebit in auro.
Iamne igitur laudas, quod de sapientibus alter
Ridebat, quoties de limine moverat unum
Protuleratque pedem; flebat contrarius auctor?
Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quamquam non essent urbibus illis
Praetexta et trabeae, fascēs, lectica, tribunal.
Quid, si vidisset Praetorem curribus altis

Exstantem et medio sublimem in pulvere Circi
 In tunica Iovis et pictae Sarrana ferentem
 Ex humeris aulaea togae magnaeque coronae
 Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?
 Quippe tenet sudans hanc publicus, et, sibi Consul
 Ne placeat, curru servus portatur eodem.
 Da nunc et volucrem, sceptro quae surgit eburno,
 Illinc cornicines, hinc praecedentia longi
 Agminis officia et niveos ad frena Quirites,
 Defossa in oculis quos sportula fecit amicos.
 Tunc quoque materiam risus invenit ad omnes
 Occursus hominum, cuius prudentia monstrat,
 Summos posse viros et magna exempla daturus
 Vervicum in patria crassoque sub aere nasci.
 Ridebat curas, nec non et gaudia vulgi,
 Interdum et lacrimas, quum Fortunae ipse minaci
 Mandaret laqueum mediumque ostenderet unguem.
 Ergo supervacua aut perniciose petuntur,
 Propter quae fas est, genua lacerare Deorum.
 Quosdam praecipitat subiecta potentia magnae
 Invidiae; mergit longa atque insignis honorum
 Pagina; descendunt statuae restemque sequuntur.
 Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
 Caedit, et immeritis franguntur crura caballis.
 Iam stridunt ignes, iam folliibus atque caminis
 Ardet adoratum populo caput et crepat ingens
 Seianus: deinde ex facie toto orbe secunda
 Fiunt urceoli, pelves, sartago, patellae.
 Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum
 Cretatumque bovem: Seianus ducitur unco
 Spectandus: gaudent omnes. Quae labra? quis illi
 Vultus erat? numquam, si quid mihi credis, amavi
 Hunc hominem. Sed quo cecidit sub crimine? quisnam
 Delator? quibus indiciis? quo teste probavit?
 Nil horum: verbosa et grandis epistola venit
 A Capreis. Bene habet; nil plus interrogo. Sed quid

Turba Remi? Sequitur Fortunam, ut semper, et odit
 Damnatos. Idem populus, si Nursia Tusco
 Favisset, si oppressa foret secunda senectus
 Principis, hac ipsa Seianum diceret hora
 Augustum. Iam pridem, ex quo suffragia nulli
 Vendimus, effudit curas. Nam qui dabat olim
 Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
 Continet atque duas tantum res anxius optat,
 Panem et Circenses. Perituros audio multos.
 Nil dubium; magna est fornacula: pallidulus mi
 Brutidius meus ad Martis fuit obviarius.
 Quam timeo, victus ne poenas exeat Ajax,
 Ut male defensus! Curramus praecipites et,
 Dum iacet in ripa, calcemus Caesaris hostem.
 Sed videant servi, ne quis neget et pavidum in ius
 Cervicis obstricta dominum trahat. Hi sermones
 Tunc de Seiano, secreta haec murmura vulgi.
 Visne salutari, sicut Seianus? habere
 Tantumdem, atque illi summas donare curules?
 Illum exercitibus praeponere? tutor haberi
 Principis angusta Caprearum in rupe sedentis
 Cum grege Chaldaeo? Vis certe pila, cohortes,
 Egregios equites et castra domestica? Quidni
 Haec cupias? et, qui nolunt occidere quemquam,
 Posse volunt. Sed quae praeclara et prospera tanti,
 Ut rebus laetis par sit mensura malorum?
 Huius, qui trahitur, praetextam sumere mavis,
 An Fidenarum Gabiorumque esse potestas
 Et de mensura ius dicere, vasa minora
 Frangere pannosus vacuis Aedilis Ulubris?
 Ergo quid optandum foret, ignorasse fateris
 Seianum: nam qui nimios optabat honores
 Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
 Excelsae turris tabulata, unde altior esset
 Casus et impulsae praeceps immane ruinae.
 Quid Crassos, quid Pompeios evertit? et illum,

Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus
Magnaue numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris sine caede et vulnere pauci
Descendunt reges et sicca morte tyranni.

Eloquium ac famam Demosthenis aut Ciceronis

Incipit optare et totis Quinquatribus optat,
Quisquis adhuc uno partam colit asse Minervam,
Quem sequitur custos angustae vernula capsae.

Eloquio sed uterque perit orator: utrumque
Largus et exundans leto dedit ingenii fons.

Ingenio manus est et cervix caesa; nec umquam
Sanguine cauidici maduerunt rostra pusilli.

O fortunatam natam me consule Romam!

Antoni gladios potuit contemnere, si sic

Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,

Quam te conspicuae, divina Philippica, famae,

Volueris a prima quae proxima. Saevus et illum

Exitus eripuit, quem mirabantur Athenae

Torrentem et pleni moderantem frena theatri.

Dis ille adversis genitus fatoque sinistro,

Quem pater ardentis massae fuligine lippus

A carbone et forcipibus gladiosque parante

Incude et luteo Vulcano ad rhetora misit.

Bellorum exuviae, truncis affixa tropaeis

Lorica et fracta de casside buccula pendens

Et curtum temone iugum victaeque triremis

Aplustre et summo tristis captivus in arcu

Humanis maiora bonis creduntur: ad haec se

Romanus Graiusque ac barbarus endoperator

Erexit; causas discriminis atque laboris

Inde habuit. Tanto maior famae sitis est, quam

Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam,

Praemia si tollas? Patriam tamen obruit olim

Gloria paucorum et laudis tituli que cupido

Haesuri saxis cinerum custodibus; ad quae

Discutienda valent sterilis mala robora ficus:
 Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
 Expende Hannibalem: quot libras in duce summo
 Invenies? hic est, quem non capit Africa Mauro
 Percussa Oceano Niloque admota tepenti,
Rursus ad Aethiopum populos altosque elephantos.
 Additur imperiis Hispania: Pyrenaeum
 Transsilit. Opposuit natura Alpemque nivemque:
 Diducit scopulos et montem rumpit aceto.
 Iam tenet Italiam: tamen ultra pergere tendit.
 Actum, inquit, nihil est, nisi Poeno milite portas
 Frangimus et media vexillum pono Subura.
 O qualis facies et quali digna tabella,
 Quum Gaetula ducem portaret belua luscum!
 Exitus ergo quis est? o gloria! vincitur idem
 Nempe et in exsilium praeceps fugit atque ibi magnus
 Mirandusque cliens sedet ad praetoria regis,
 Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
 Finem animae, quae res humanas miscuit olim,
 Non gladii, non saxa dabunt nec tela, sed ille
 Cannarum vindex ac tanti sanguinis ultor,
 Annulus. I, demens, et saevas curre per Alpes
 Ut pueris placeas et declamatio fias!
 Unus Pellaeo inveni non sufficit orbis:
 Aestuat infelix angusto limite mundi,
 Ut Gyrae clausus scopulis parvaque Seripho.
 Quum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
 Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur,
 Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
 Velificatus Athos et quidquid Graecia mendax
 Audet in historia: constratum classibus isdem
 Suppositumque rotis solidum mare: credimus altos
 Defecisse amnes epotaque flumina Medo
 Prudente, et madidis cantat quae Sostratus alis.
 Ille tamen qualis rediit Salamine relicta,
 In Corum atque Eurum solitus saevire flagellis

Barbarus, Aeolio numquam hoc in carcere passos,
Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigaeum?
Mitius id sane, quod non et stigmate dignum
Credidit. Huic quisquam vellet servire Deorum?
Sed qualis rediit? nempe una nave, cruentis
Fluctibus ac tarda per densa cadavera prora.
Has toties optata exegit gloria poenas.

Da spatium vitae, multos da, Iupiter, annos!
Hoc recto vultu solum, hoc et pallidus optas.
Sed quam continuis et quantis longa senectus
Plena malis? Deformem et tetrum ante omnia vultum
Dissimilemque sui, deformem pro cute pellem
Pendientesque genas et tales adspice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit iam mater simia bucca.
Plurima sunt iuvenum discrimina: pulcrior ille
Hoc, atque ille alio; multum hic robustior illo.
Una senum facies, cum voce trementia membra
Et iam leve caput madidique infantia nasi.
Frangendus misero gingiva panis inermi:
Usque adeo gravis uxori natisque sibi,
Ut captatori moveat fastidia Cosso.
Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
Gaudia: nam coitus iam longa oblivio; vel si
Coneris, iacet exiguus cum ramice nervus
Et, quamvis tota palpetur nocte, iacebit.
Anne aliquid sperare potest haec inguinis aegri
Canities? quid, quod merito suspecta libido est,
Quae Venerem adfectat sine viribus. Adspice partis
Nunc damnnum alterius: nam quae cantante voluptas,
Sit licet eximius citharoedus sitve Seleucus,
Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiat atque tubarum
Concentus? clamore opus est, ut sentiat auris,
Quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.

Praeterea minimus gelido iam corpore sanguis
Febre calet sola; circumsiluit agmine facto
Morborum omne genus: quorum si nomina quaeras,
Promptius expediam, quot amaverit Hippia moechos,
Quot Themison aegros auctumno occiderit uno,
Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos, quot longa viros exsorbeat uno
Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus;
Percurram citius, quot villas possideat nunc,
Quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat,
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos et luscis invidet: huius
Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.
Ipse ad conspectum coenae diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater ieiuna. Sed omni
Membrorum damno maior dementia, quae nec
Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
Cum quo praeterita coenavit nocte; nec illos,
Quos genuit, quos eduxit. Nam codice saevo
Heredes vetat esse suos; bona tota feruntur
Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris,
Quod steterat multis in carcere fornicis annis.
Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera natorum, rogi adspiciendus amatae
Coniugis et fratris, plenaque sororibus urnae.
Haec data poena diu viventibus, ut, renovata
Semper clade domus, multis in luctibus inque
Perpetuo moerore et nigra veste senescant.
Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
Exemplum vitae fuit a cornice secundae.
Felix nimirum, qui tot per saecula mortem
Distulit atque suos iam dextra computat annos
Quique novum toties mustum bibit. Oro, parumper
Attendas, quantum de legibus ipse queratur
Fatorum et nimio de stamine, quum videt acris

Antilochi harbam ardentem, quum quaerit ab omni,
Quisquis adest socius, cur haec in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiserit aeo?
Haec eadem Peleus, raptum quum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troia Priamus venisset ad umbras
Assaraci magnis solennibus, Hectore funus
Portante ac reliquis fratrum cervicibus inter
Iliadum lacrimas, ut primos edere planctus
Cassandra inciperet scissaque Polyxena palla,
Si foret extinctus diverso tempore, quo non
Cooperat audaces Paris aedificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
Eversa, et flammis Asiam ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara
Et ruit ante aram summi Iovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue et miserabile collum
Praebet, ab ingrato iam fastiditus aratro.
Exitus ille utcumque hominis: sed torva canino
Latravit rictu, quae post hunc vixerat, uxor.
Festino ad nostros, et regem transeo Ponti
Et Croesum, quem vox insti facunda Solonis
Respicere ad longae iussit spatia ultima vitae.
Exsilium et carcer Minturnarumque paludes
Et mendicatus victa Carthagine panis
Hinc causas habuere. Quid illo cive tulisset
Natura in terris, quid Roma beatius umquam,
Si circumducto captivorum agmine et omni
Bellorum pompa animam exhalasset opimam,
Quum de Teutonico vellet descendere curru?
Provida Pompeio dederat Campania febres
Optandas: sed multae urbes et publica vota
Vicerunt. Igitur Fortuna ipsius et Urbis
Servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac poena caruit ceciditque Cethegus
Integer, et iacuit Catilina cadavere toto.

Formam optat modico pueris, maiore puellis
Murmure, quum Veneris fanum videt anxia mater,
Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias? Pulcra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit: cuperet Rutilae Virginia gibbum
Accipere atque suam Rutilae dare. Filius autem
Corporis egregii miseros trepidosque parentes
Semper habet. Rara est adeo concordia formae
Atque pudicitiae. Sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus ac veteres imitata Sabinos,
Praeterea castum ingenium vultumque modesto
Sanguine ferventem tribuat natura benigna.
Larga manu; (quid enim puero conferre potest plus
Custode et cura natura potentior omni?)
Non licet esse viris: nam prodiga corruptoris
Improbis ipsos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia! Nullus ephebum
Deformem saeva castravit in arce tyrannus;
Nec praetextatum rapuit Nero loripedem vel
Strumosum atque utero pariter gibboque tumentem.
I nunc et iuvenis specie laetare tui! quem
Maiora expectant discrimina? fiet adulter
Publicus et poenas metuet, quascunque mariti
Exigere irati; nec erit felicior astro
Martis, ut in laqueos numquam incidat. Exigit autem
Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori
Concessit. Necat hic ferro, secat ille cruentis
Verberibus, quosdam moechos et mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectae fiet adulter
Matronae: mox quum dederit Servilia numos,
Fiet et illius, quam non amat: exuet omnem
Corporis ornatum. Quid enim ulla negaverit udis
Inguinibus, sive est haec Oppia sive Catulla?
Deterior totos habet illic femina mores.
Sed casto quid forma nocet? quid profuit inamo

Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe haec, cen fastidita, repulsa.
Nec Stheneboea minus, quam Cressa, excanduit et se
Concussere ambae. Mulier saevissima tunc est,
Quum stimulos odio pudor admovet. Elige, quidnam
Suadendum esse putes, cui nubere Caesaris uxor
Destinat? Optimus hic et formosissimus idem
Gentis patriciae rapitur miser exstinguendus
Messalinae oculis: dudum sedet illa parato
Flameolo, Tyriusque palam genialis in hortis
Sternitur et ritu decies centena dabuntur
Antiquo; veniet cum signatoribus auspex.
Haec tu secreta et paucis commissa putabas?
Non, nisi legitime, vult nubere. Quid placeat, dic:
Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas:
Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res
Nota Urbi et populo contingat Principis aures.
Dedecus ille domus sciet ultimus: interea tu
Obsequere imperio; sit tanti vita dierum
Paucorum. Quidquid melius leviusque putaris,
Praebenda est gladio pulcra haec et candida cervix.
Nil ergo optabunt homines? Si consilium vis,
Permites ipsis expendere nummibus, quid
Conveniat nobis rebusque sit utile nostris.
Nam pro iucundis aptissima quaeque dabunt Di.
Carior est illis homo, quam sibi. Nos animorum
Impulsu et caeca magnaue cupidine ducti
Coniugium petimus partumque uxoris: at illis
Notum, qui pueri qualisque futura sit uxor.
Ut tamen et poscas aliquid voveasque sacellis
Exta et candiduli divina tomacula porci;
Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum, mortis terrore carentem,
Qui spatium vitae extremum inter munera ponat
Naturae, qui ferre queat quoscumque labores,
Nesciat irasci, cupiat nihil et potiores

Herculis aerumnas credat saevosque labores
 Et Venere, et coenis, et pluma Sardanapali.
 Monstro, quod ipse tibi possis dare: semita certe
 Tranquillae per virtutem patet unica vitae.
 Nullum numen habes, si sit prudentia: nos te,
 Nos facimus, Fortuna, Deam coeloque locamus.

S A T I R A X I.

ARGUMENTVM.

Iuvenalis ad frugalem coenam Persicum, amicum suum, invitaturus primum perstringit stultitiam eorum, qui lautiores parent epulas, quam facultatum suarum modus ferat, donec absumto omni patrimonio redigantur ad mendicitatem, quae vel vitam ac potissimum senectutem ipsa morte graviores efficiat, vel eos cogat patria cedere, ne a creditoribus saepe elusis comprehendantur. v. 1 — 55. Quibus praemissis fercula a se parata, una cum suppellectile ac ministris, recenset. Cibus dicit esse inemptos et in villa Tiburtina natos, hœdulum, gallinam, ova, asparagos, uvas, pira et mala, quae olim luxuriosa fuerit coena Senatorum clarissimorumque Romanae gentis nominum, Curii, Fabiorum, Catonis, Scaurorum, Fabriciorum aliorumque; (56 — 92.) suppellectilem non magnificam, testudineam, argenteam, auream, citream vel eburneam, sed simplicem, aeream, ligneam, fictilem, osseam, mensas nuceas et domi natas; (94 — 135.) servos, non perite opsonia scindentes, nec peregrinos et care emptos, vel bene comtos, ornatos et doctos, sed rudes et Italos, pastoris et bubulci filios, indutos crasso eodemque vestitu, nec nisi nunc propter convivium pexos, at ingenui vultus ac pudoris, castos et libidinis ignaros, qui viles cali-

ces et vina patria porrecturi sint. 136 — 161. Praeterea non lascivas saltationes et cantilenas Gaditanarum puellarum, sed honestiora Persico promittit acroamata, recitationes carminum Homeri et altisoni Maronis. 163 — 180. Denique ab amico petit, ut omnibus dimissis curis hilari animo et, dum omnis Roma ad ludos Megalesiacos spectandos in Circum effusa sit, iam sexta hora veniat. quod sine pudore fieri posse monet, quum nonnumquam fas sit genio indulgere, et rariori usu voluptates commendentur. 181 — 208.

Atticus eximie si coenat, lautus habetur;
 Si Rutilus, demens. Quid enim maiore cachiuno
 Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? Omnis
 Convictus, thermae, stationes, omne theatrum
 De Rutilo. Nam dum valida ac iuvenilia membra
 Sufficiunt galeae dumque ardent sanguine, fertur,
 Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
 Scripturus leges et regia verba lanistae.
 Multos porro vides, quos saepe elusus ad ipsum
 Creditor introitum solet expectare macelli
 Et quibus in solo vivendi causa palato est.
 Egregius coenat meliusque miserrimus horum
 Et cito casurus iam perlucante ruina.
 Interea gustus elementa per omnia quaerunt,
 Numquam animo pretiis obstantibus. Interius si
 Attendas, magis illa iuvant, quae pluris emuntur.
 Ergo haud difficile est, perituram arcessere summan
 Lancibus oppositis vel matris imagine fracta,
 Et quadringentis numis condire gulosum
 Fictile: sic veniunt ad miscellanea lud.
 Refert ergo, quis haec eadem paret: in Rutilo nam
 Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
 Sumit et a censu famam trahit. Illum ego iure

Despiciam, qui scit, quanto sublimior Atlas
 Omnibus in Libya sit montibus; hic tamen idem
 Ignoret, quantum ferrata distet ab arca
 Sacculus. E coelo descendit *Ἰνῶθι σεαυρόν*,
 Figendum et memori tractandum pectore, sive
 Coniugium quaeras, vel sacri in parte Senatus
 Esse velis: nec enim lorica poscit Achillis
 Thersites, in qua se transducebat Ulixes.
 Ancipitem seu tu magno discrimine causam
 Protegere affectas; te consule, dic tibi, qui sis,
 Orator vehemens, an Curtius et Matho buccae.
 Noscenda est mensura sui spectandaque rebus
 In summis minimisque, etiam quum piscis emetur,
 Ne mullum cupias, quum sit tibi gobio tantum
 In loculis. Quis enim te, deficiente crumena
 Et crescente gula, manet exitus, aere paterno
 Ac rebus mersis in ventrem, feneris atque
 Argenti gravis et pecorum agrorumque capacem?
 Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
 Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.
 Non praematuri cineres, nec funus acerbum
 Luxuriae; sed morte magis metuenda senectus.
 Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romae
 Et coram dominis consumitur: inde ubi paulum,
 Nescio quid, superest et pallet feneris auctor,
 Qui vertere solum, Baias et ad ostrea currunt.
 Cedere namque foro iam non est deterius, quam
 Esquilias a ferventi migrare Subura.
 Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
 Moestitia est, caruisse anno Circensibus uno.
 Sanguinis in facie non haeret gutta: morantur
 Pauci ridiculum effugientem ex Urbe pudorem.
 Experiere hodie, numquid pulcherrima dictu,
 Persice, non praestem vita vel moribus et re;
 Sed laudem siliquas occultus ganeo; pultes
 Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.

Nam quum sis conviva mihi promissus, habebis
Evandrum, venies Tirynthius aut minor illo
Hospes et ipse tamen contingens sanguine coelum;
Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguis ager
Haedulus et toto grege mollior, inscius herbae
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
Qui plus lactis habet, quam sanguinis; et montani
Asparagi, posito quos legit villica fuso.
Grandia praeterea tortoque calentia foeno
Ova adsunt ipsis cum matribus et servatae
Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvae:
Signinum Syriumque pyrum, de corbis isdem
Aemula Picenis et odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
Auctumnum et crudi posuere pericula suci.
Haec olim nostri iam luxuriosa Senatus
Coena fuit. Curius, parvo quae legerat horto,
Ipse focus brevibus ponebat oluscula, quae nunc
Squalidus in magna fastidit compede fossor,
Qui meminit, calidae sapiat quid vulva popinae.
Sicci terga suis, rara pendentia erate,
Moris erat quondam festis servare diebus
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente nova, si quam dabat hostia, carne.
Cognatorum aliquis, titulo ter Consulis atque
Castrorum imperiis et Dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturus ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Quum tremarent autem Fabios durumque Catonem
Et Scauros et Fabricios, postremo severos
Censoris mores etiam collega timeret;
Nemo inter curas et seria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
Clarum Troingenis factura ac mobile fulcrum:
IUVEN. I

Sed nudo latere et parvis frons aerea lectis
Vile coronati caput ostendebat aselli,
Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus atque supellex.
Tunc rudis et Graias mirari nescius artes,
Urbibus eversis, praedarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, caelataque cassis
Romuleae simulacra ferae mansuescere iussae
Imperii fato, geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo venientis et hasta
Pendentisque Dei perituro ostenderet hosti.
Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tusco farrata catino.
Omnia tunc, quibus invidetas, si lividulus sis.
Templorum quoque maiestas praesentior et vox
Nocte fere media mediamque audita per Urbem,
Litore ab Oceani Gallis venientibus et Dis
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latii curam praestare solebat
Fictilis et nullo violatus Iupiter auro.
Illa domi natas nostraque ex arbore mensas
Tempora viderunt; hos lignum stabat in usus,
Annosam si forte nucem deiecerat Eurys.
At nunc divitibus coenandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit: putere videntur
Unguenta atque rosae, latos nisi sustinet orbes
Grande ebur et magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes
Et Mauri celeres et Mauro obscurior Indus,
Et quos deposuit Nabataeo belua saltu,
Iam nimios capitique graves. Hinc surgit orexis,
Hinc stomacho bilis: nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo superbam
Convivam caveo, qui me sibi comparat et res
Despicit exiguas. Adeo nulla uncia nobis

Est eboris nec tessellae nec calculus ex hac
 Materia: quin ipsa manubria cultellorum
 Ossea. Non tamen his ulla umquam opsonia sunt
 Rancidula, aut ideo peior gallina secatur.
 Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis
 Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
 Sumine cum magno lepus atque aper et pygargus
 Et Scythicae volucres et phoenicopterus ingens
 Et Gaetulus oryx, hebeti lautissima ferro
 Caeditur et tota sonat ulmea coena Subura.
 Nec frustum capreae subducere, nec latus Afrae
 Novit avis noster tirunculus ac rudis omni
 Tempore et exiguae furtis imbutus ofellae.
 Plebeios calices et paucis assibus emtos
 Porriget incultus puer atque a frigore tutus:
 Non Phryx aut Lycius, non a mangone petitus
 Quisquam erit et magno. Quum posces, posce Latine.
 Idem habitus cunctis, tonsi rectique capilli
 Atque hodie tantum propter convivia pexi.
 Pastoris duri hic est filius, ille bubulci.
 Suspirat longo non visam tempore matrem
 Et casulam et notos tristis desiderat haedos
 Ingenui vultus puer ingenuique pudoris,
 Quales esse decet, quos ardens purpura vestit;
 Nec pugillares defert in balnea rancus
 Testiculos, nec vellendas iam praebuit alas.
 Crassa nec opposito pavidus tegit inguina gutto.
 Hic tibi vina dabit, diffusa in montibus illis,
 A quibus ipse venit, quorum sub vertice luit:
 Namque una atque eadem est vini patria atque ministræ.
 Forsitan exspectes, ut Gaditana canoro
 Incipiat prurire choro plausuque probatae
 Ad terram tremulo descendant clune puellae,
 Irritamentum Veneris languentis et acres
 Divitis urticae. Maior tamen ista voluptas
 Alterius sexus: magis ille extenditur, et mox

Auribus atque oculis concepta urina movetur.
 Non capit has nugas humilis domus. Audiat ille
 Testarum crepitus cum verbis, nudum olido stans
 Fornice mancipium quibus abstinet; ille fruatur
 Vocibus obscœnis omnique libidinis arte,
 Qui Lacedaemonium pytismate lubricat orbem :
 Namque ibi Fortunae veniam damus. Alea turpia,
 Turpe et adulterium mediocribus. Haec eadem illi
 Omnia quum faciant, hilares nitidique vocantur.
 Nostra dabunt alios hodie convivia ludos:
 Conditor Iliados cantabitur atque Maronis
 Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
 Quid refert, tales versus qua voce legantur?

Sed nunc dilatis averte negotia curis
 Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
 Per totam cessare diem: non feneris ulla
 Mentio, nec, prima si luce egressa, reverti
 Nocte solet, tacito bilem tibi contrahat uxor,
 Humida suspectis referens multicia rugis
 Vexatasque comas et vultum auremque calentem.
 Protenus ante meum, quidquid dolet, exue limen:
 Pone domum et servos et quidquid frangitur illis
 Aut perit: ingratos ante omnia pone sodales.

Interea Megalesiacae spectacula mappae
 Idaeum solenne colunt, similisque triumpho
 Praeda caballorum Praetor sedet ac, mihi pace
 Immensae nimiaeque licet si dicere plebis,
 Totam hodie Romam circus capit et fragor aurem
 Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
 Nam si deficeret, moestam attonitamque videres
 Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
 Consulibus. Spectent iuvenes, quos clamor et audax
 Sponsio, quos cultae decet adsedisae puellae;
 Spectent hoc nuptae iuxta recubante marito,
 Quod pudeat narrasse aliquem praesentibus ipsia.
 Nostra bibat vernum contracta cuticula solem

Effugiatque togam. Iam nunc in balnea, salva
 Fronte, licet vadas, quamquam solida hora supersit
 Ad sextam. Facere hoc non possis quinque diebus
 Continuis, quia sunt talis quoque taedia vitae
 Magna. Voluptates commendat rarior usus.

S A T I R A X I I.

ARGVMENTVM.

Iuvenalis scribit Corvino, se ob reditum Catulli, amici sui, ex periculosa navigatione vota Diis persoluturum esse. v. 1 — 16. Tum describit saevissimam tempestatem, qua coorta arserint vela et amicus, ut praesentissimum effugeret periculum, pretiosam supellectilem in mare abicere malumque amputare coactus sit, donec tandem, tranquilla coeli serenitate ac sole cum spo vitae redeunte, lacera navis portum Ostiensem tenuerit. 17 — 82. Itaque poeta prae gaudio vix sui compos servos sequi ipsum ad festam huius diei laetitiam et sacra Diis, tum maioribus tum domesticis, facienda excitat. 83 — 99. Ne vero quis suspicetur, haec ad hereditatem Catulli captandam spectare, monet, ei tres esse liberos et Novii aut Pacuvii aliorumque heredipetarum, his similibus, mores ingeniumque ita ferre, ut patribus ne aegram quidem gallinam aut coturnicem impendant, at pro salute orbis divitumque, Gallitae et Paccii, si vel primum levemque febris sentiant aestum, non modo hecatomben Diis voveant, sed etiam elephantos, si haec animalia in Italiae coelo gignerentur, et servos vel adeo liberos suos, si liceret per leges, immolarent, quum iucundam, etsi incertam, alant spem, fore, ut, si aegri ex morbo convalescant, ipsi, testamentis mutatis, heredes es

asse scribantur. 93 — 127. Hinc indignatione accensus Iuvenalis eiusmodi captatoribus vitam Nestoris et auri montes precatur, sed ea lege, ut nec ament quemquam nec amentur ab ullo. 128 — 130.

Natali, Corvine, die mihi dulcior haec lux,
Qua festus promissa Deis animalia cespes
Exspectat. Niveam Reginae ducimus aguam:
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.
Sed procul extensum petulans quatit hostia funem,
Tarpeio servata Iovi, frontemque coruscat:
Quippe ferox vitulus, templis maturus et arae
Spargendusque mero, quem iam pudet ubera matris
Ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
Si res ampla domi similisque affectibus esset,
Pinguior Hispulla traheretur taurus et ipsa
Molc piger nec finitima nutritus in herba,
Laeta sed ostendens Clitumni pascua sanguis
Iret et a grandi cervix ferienda ministro
Ob reditum trepidantis adhuc horrendaque passi
Nuper et incolumem sese mirantis amici.
Nam praeter pelagi casus et fulguris ictum
Evasi densae coelum abscondere tenebrae
Nube una subitusque antennas impulit ignis,
Quum se quisque illo percussum crederet et mox
Attonitus nullum conferri posse putaret
Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
Talia, tam graviter, si quando poetica surgit
Tempestas. Genus ecce aliud discriminis: audi
Et misere iterum, quamquam sint cetera sortis
Eiusdem: pars dira quidem, sed cognita multis
Et quam votiva testantur fana tabella
Plurima. Pictores quis nescit ab Iside pasci?
Accidit et nostro similis fortuna Catullo.
Quum plenus fluctu medius foret alveus et iam,

Alternum puppis latus evertentibus undis
 Arboris incertae, nullam prudentia cani
 Rectoris conferret opem; deidere iactu
 Coepit cum ventis, imitatus castora, qui se
 Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno
 Testiculi: adeo medicatum intelligit inguen.
 Fundite, quae mea sunt, dicebat, cuncta, Catullus,
 Praecipitare volens etiam pulcerrima, vestem
 Purpuream, teneris quoque Maecenatibus aptam,
 Atque alias, quarum generosi graminis ipsum
 Infecit natura pecus, sed et egregius fons
 Viribus occultis et Baeticus adiuvat aer.
 Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
 Parthenio factas, urnae cratera capacem
 Et dignum sitiente Pholo vel coniuge Fuscii.
 Adde et bascaudas et mille escaria, multum
 Caelati, biberat quo callidus emtor Olynthi.
 Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
 Argento praeferre caput rebusque salutem?
 Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
 Sed vitio caeci propter patrimonia vivunt.
 Iactatur rerum utilium pars maxima: sed nec
 Damna levant. Tunc, adversis urgentibus, illuc
 Recidit, ut malum ferro submitteret, ac se
 Explicat angustum. Discriminis ultima, quando
 Praesidia afferimus, navem factura minorem.
 I nunc et ventis animam committe, dolato
 Confusus ligno, digitis a morte remotus
 Quatuor aut septem, si sit latissima taeda!
 Mox cum reticulis et pane et ventre lagenae
 Adspice sumendas in tempestate secures.
 Sed postquam iacuit planum mare tempora postquam
 Prospera vectoris fatumque valentius Euro
 Et pelago, postquam Parcae meliora benigna
 Pensa manu ducunt hilares et staminis albi
 Lanificac, modica nec multum fortior aura

Ventus adest: inopi miserabilis arte cucurrit
 Vestibus extentis et, quod superaverat unum,
 Velo prora suo. Iam deficientibus Austris,
 Spes vitae cum sole redit: tum gratus Iulo,
 Atque novercali sedes praelata Lavino,
 Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
 Scrofa dedit, laetis Phrygibus mirabile sumen
 Et numquam visis triginta clara mamillis.
 Tandem intrat positas inclusa per aequora moles
 Tyrrhenamque Pharon porrectaque brachia rursum,
 Quae pelago occurrunt medio longeque relinquunt
 Italiam. Non sic igitur mirabere portus,
 Quos natura dedit. Sed trunca puppe magister
 Interiora petit Baianae pervia cymbae
 Tuti stagna sinus. Gaudent ibi vertice raso
 Garrula securi narrare pericula nautae.
 Ite igitur, pueri, linguis animisque faventes
 Sertaque delubris et farra imponite cultris,
 Ac molles ornatu focos glebamque virentem:
 Iam sequar et sacro, quod praestat, rite peracto,
 Inde domum repetam, graciles ubi parya coronas
 Accipiunt fragili simulacra nitentia cera.
 Hic nostrum placabo Iovem Laribusque paternis
 Thura dabo atque omnes violae iactabo colores.
 Cuncta nitent: longos erexit ianua ramos
 Et matutinis operatur festa lucernis.

Nec suspecta tibi sint haec, Corvine. Catullus,
 Pro cuius reditu tot pono altaria, parvos
 Tres habet heredes. Libet expectare, quis aegram
 Et claudentem oculos gallinam impendat amico
 Tam sterili. Verum haec nimia est impensa: coturnix
 Nulla umquam pro patre cadet. Sentire calorem
 Si coepit locuples Gallita et Paccius orbi,
 Legitime fixis vestitur tota tabellis
 Porticus: existunt, qui promittant hecatomben,
 Quatenus hic non sunt nec venales elephanti,

Nec Latio, aut usquam nostro sub sidere talis
Belua concipitur; sed furva gente petita
Arboribus flutulis et Turni pascitur agro,
Caesaris armentum, nulli servire paratum
Privato: siquidem Tyrio parere solebant
Hannibali et nostris ducibus regique Molosso.
Horum maiores ac dorso ferre cohortes,
Partem aliquam belli et euntem in proelia turrim.
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Histrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras
Et cadat ante lares Gallitae, victima sola
Tantis digna Deis et captatoribus horum.
Alter enim, si concedas mactare, vovebit
De grege servorum magna aut pulcerrima quaeque
Corpora; vel pueris et frontibus ancillarum
Imponet vittas et, si qua est nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etsi
Non sperat tragicæ furtiva piacula cervæ.
Laudo meum civem, nec comparo testamento
Mille rates: nam si Libitinam exaserit aeger,
Delebit tabulas, inclusus carcere nassæ,
Post meritum sane mirandum, atque omnia soli
Forsan Pacuvio breviter dabit. Ille superbus
Incedet victis rivalibus. Ergo vides, quam
Grande operæ pretium faciat ingulata Mycenæ.
Vivat Pacuvius, quaeso, vel Nestora totum:
Possident, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exaequet; nec amet quemquam, nec ametur ab ullo!

~~~~~

D. IVNII IVVENALIS
AQVINATIS
S A T I R A R V M
LIBER QVINTVS.

S A T I R A XIII.

ARGVMENTVM

Calvinum, cum gemitu et luctu querentem de perfidia amici, qui depositum (decem sestertia) abnegaverat, consolaturus poeta, ipso statim principio, v. 1 — 12, breviter recenset inculcatque solatia, quae deinde (v. 13 — 249.) uberius planiusque persequitur, docens, α) non tenuem Calvino censum, adeoque damnum, quod passus sit, mediocre esse et aequè ferendum animo; (v. 7. 8. 13 — 16.) β) tale flagitium non rarum esse inde ab Saturni aevo, neque viro iam sexagenario longoque rerum usu imbuto miraculo debere esse, his praesertim temporibus, quibus multo graviora quotidie committantur, et egregius sanctusve homo monstro portentoque similis sit; (v. 16 — 74. et 120 — 173.) hanc vero improbitatem summamque, qua nunc peieretur, audaciam minime miram videri propter perversas de Diis opiniones ineptamque theologi-

*am, quae contemptum gignat divini numinis effici-
atque, ut alii omnino negent Deos esse, qui rea
humanas curent, alii poenas iis solvere malint,
quam periuriorum flagitiorumque fructu carere,
alii denique spem impunitatis inde concipiant,
quod lenta Deorum ira ipsique exorabiles sint et
quod ille crucem pretium sceleris tulerit, hic dia-
dema; (v. 75 — 119.) γ) damna et iniurias suppli-
ciis improborum vel ira ac vindicta non sarciri, et
ultionem minuti atque infirmi animi, ideoque ma-
xime feminarum, non virorum, minimeque philoso-
phorum, voluptatem esse; (v. 174 — 193.) δ) impro-
bos mala conscientia, quae poena sit omnium gra-
vissima, cruciari et nocte dieque suum ge-
stare in pectore testem; hinc iis cibum in-
ter dentes crescere, vina displicere vetera, somnos
breves ac turbidos esse, minima tonitrua fulgura-
que pavorem incutere et quemcumque morbum ab
infesto Numine immissum videri; (v. 193 — 235.)
ε) malos homines, libidini indulgentes, sensim ad-
discere consuetudinem peccandi et sic plerumque
serius aut citius poenas dare. (v. 236 — 249.)*

Exemplo quodcumque malo committitur, ipsi
Displicet auctori. Prima est haec ultio, quod se
Iudice nemo nocens absolvitur, improba quamvis
Gratia fallaci Praetoris vicerit urna.
Quid sentire putas omnes, Calvine, recenti
De scelere et fidei violatae crimine? Sed nec
Tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
lacturae te mergat onus; nec rara videmus,
Quae pateris. Casus multis hic cognitus ac iam
Tritus et e medio Fortunae ductus acervo.
Ponamus nimios gemitus: flagrantior aequo
Non debet dolor esse viri, nec vulnere maior.

Tu quamvis levium minimam exiguamque malorum
Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
Visceribus, sacrum tibi quod non reddat amicus
Depositum. Stupet haec, qui iam post terga reliquit
Sexaginta annos, Fonteio Consule natus?
An nihil in melius tot rerum proficis usu?
Magna quidem, sacris quae dat praecepta libellis
Victrix Fortunae Sapientia. Ducinus autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitae,
Nec iactare iugum, vita didicere magistra.
Quae tam festa dies, ut cesset prodere furem,
Perfidiam, fraudes atque omni ex crimine lucrum
Quaesitum et partos gladio vel pyxide numos?
Rari quippe boni: numerus vix est totidem, quot
Thebarum portae vel divitis ostia Nili.
Nona aetas agitur peioraque saecula ferri
Temporibus, quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen et a nullo posuit Natura metallo.
Nos hominum Divumque fidem clamore ciemus,
Quanto Faesidium laudat vocalis agentem
Sportula. Dic senior bulla dignissime, nescis,
Quas habeat Veneris aliena pecunia? nescis,
Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, quum
Exigis a quoquam, ne peieret et putet ullis
Esse aliquod numen templis araeque rubenti?
Quondam hoc indigenae vivebant more, prius quam
Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens; tunc, quum virguncula Iuno
Et privatus adhuc Idaeis Iupiter antris.
Nulla super nubes convivia Coelicolarum,
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos et iam siccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparaea nigra taberna.
Prandebat sibi quisque Deus, nec turba Deorum
Talis, ut est hodie, contentaque sidera paucis
Numinibus miserum urgebant Atlanta minori

Pondere. Nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium aut Sricula torvus cum coniuge Pluton.
Nec rota, nec Furiae, nec saxum, aut vulturis atris
Poena; sed infernis hilares sine regibus umbrae.
Improbilas illo fuit admirabilis aevo.

Credebant hoc grande nefas et morte piamdum,
Si iuvenis vetulo non adsurrexerat et si
Barbato cuicumque puer, licet ipse videret
Plura domi fraga et maiores glandis acervos.
Tam venerabile erat, praecedere quatuor annis,
Primaque par adeo sacrae lauugo senectae!
Nunc, si depositum non infitietur amicus,
Si reddat veterem cum tota aerugine follem,
Prodigiosa fides et Tuscis digna libellis,
Quaeque coronata lustrari debeat agna.
Egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
Hoc monstrum puero aut miranti sub aratro
Piscibus inventis et fetae comparo mnlac,
Sollicitus, tamquam lapides effuderit imber,
Examenve apium longa consederit uva
Culmine delubri, tamquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris et lactis vortice torrens.

Intercepta decem quereris sestertia fraude
Sacrilega? Quid si bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? maiorem tertius illa
Summam, quam patulae vix ceperat angulus arcae?
Tam facile et pronum est, superos contemnere
testes,

Si mortalis idem nemo sciat! Adspice, quanta
Voce neget? quae sit ficti constantia vultus?
Per Solis radios Tarpeiaque fulmina iurat
Et Martis frameam et Cirrhaci spicula vatis,
Per calamos venatricis pharetramque Puellae,
Perque tuum, pater Aegaei Neptune, tridentem;
Addit et Herculeos arcus hastamque Minervae,
Quidquid habent telorum armamentaria coeli.

Si vero et pater est: Comedam, inquit, flebile nati
Sinciput elixi Pharioque madentis aceto.

Sunt, in Fortunae qui casibus omnia ponant
Et nullo credant mundum rectore moveri,
Natura volvente vices et lucis et anni;
Atque ideo intrepidi quaecumque altaria tangunt.
Est alius, metuens ne crimen poena sequatur:
Hic putat esse Deos et peierat, atque ita secum:
Decernat, quodcumque volet, de corpore nostro
Isis et irato feriat mea lumina sistro,
Dummodo vel caecus teneam, quos abnego, numos.
Et phthisis et vomicae putres et dimidium crus
Sunt tanti? Pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas, si non eget Anticyra, nec
Archigene. Quid enim velocis gloria plantae
Praestat et esuriens Pisacae ramus olivae?
Ut sit magna, tamen certe lenta ira Deorum est.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? sed et exorabile Numen
Fortasse experiar: solet his ignoscere, multi
Committunt eadem diverso crimina fato:
Ille crucem secleris pretium tulit, hic diadema.
Sic animum dirae trepidum formidine culpae
Confirmant. Tunc te sacra ad delubra vocantem
Praecedit, trahere immo ultro ac, vexare paratus.
Nam quum magna malae superest audacia causae,
Creditor a multis fiducia. Mimum agit ille,
Urbani qualem fugitivus scurra Catulli:
Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
Vel potius, quantum Gradivus Homericus: Audis,
Iupiter, haec, nec labra moves, quum mittere vocem
Debueras vel marmoreus vel aeneus? aut cur
In carbone tuo charta pia thura soluta
Ponimus et sectum vituli iecur albaque porci
Omenta? Ut video, nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras statnamque Vagelli.

Accipe, quae contra valeat solatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica distantia, non Epicurum
Suspicit exigui laetum plantaribus horti.
Curentur dubii medicis maioribus aegri;
Tu venam vel discipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam detestabile factum
Ostendis, taceo; nec pugnis caedere pectus
Te veto, nec plana faciem contundere palma,
Quandoquidem accepto claudenda est ianua damno
Et maiore domus gemitu, maiore tumultu
Planguntur numi, quam funera. Nemo dolorem
Fingit in hoc casu, vestem deducere summam
Contentus, vexare oculos humore coacto.
Ploratur lacrimis amissa pecunia veris.
Sed si cuncta vides simili fora plena querela,
Si, decies lectis diversa parte tabellis,
Vana supervacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipsorum quos litera gemmaque princeps
Sardonychus, oculis quae custoditur eburnis:
Ten', o delicias! extra communia censes
Ponendum? Qui tu gallinae filius albae,
Nos viles pulli nati infelicibus ovis?
Rem pateris modicam et mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos maiora ad crimina. Confer
Conductum latronem, incendia sulphure coepta
Atque dolo, primos quum ianua colligit ignes;
Confer et hos, veteris qui tollunt grandia templa
Pocula adorandae robiginis et populorum
Dona vel antiquo positas a rege coronas.
Haec ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis et faciem ipsam
Neptuni; qui bracteolam de Castore ducat.
An dubitet, solitus totum conflare Tonantem?
Confer et artifices mercatoremque veneni
Et deducendum corio bovis in mare, cum quo

Clauditur adversis innoxia simia fatia.
 Haec quota pars scelerum, quae custos Gallicus Urbis
 Usque a lucifero, donec lux occidat, audit?
 Humani generis mores tibi nosse volenti
 Sufficit una domus. Paucos consume dies, et
 Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
 Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
 In Meroe crasso maiorem infante mamillam?
 Caerula quis stupuit Germani lumina, flavam
 Caesariem et madido torquentem cornua cirro?
 Nempe quod haec illis natura est omnibus una.
 Ad subitas Thracum volucres nubemque sonoram
 Pygmaeus parvis currit bellator in armis:
 Mox impar hosti raptusque per aera curvis
 Unguibus a saeva fertur grue. Si videas hoc
 Gentibus in nostris; risu quatiare: sed illic,
 Quamquam eadem assidue spectentur proelia, ridet
 Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.

Nullane periuri capitis fraudisque nefandae
 Poena erit? Abreptum crede hunc graviore catena
 Protenus et nostro (quid plus velit ira?) necari
 Arbitrio: manet illa tamen iactura, nec umquam
 Depositum tibi sospes erit. Sed corpore trunco
 Invidiosa dabit minimus solatia sanguis:
 At vindicta bonum vita iucundius ipsa.
 Nempe hoc indocti, quorum praecordia nullis
 Interdum aut levibus videas flagrantia causis.
 Quantulacumque adeo est occasio, sufficit irae.
 Chrysippus non dicet idem nec mite Thaletis
 Ingenium dulcique senex vicinus Hymetto,
 Qui partem acceptae saeva inter vincla cicutae
 Accusatori nolle dare. Plurima felix
 Paulatim vitia atque errores exiit omnes,
 Prima docet rectum Sapientia: quippe minuti
 Semper et infirmi est animi exiguique voluptas
 Ultio. Continuo sic collige, quod vindicta

Nemo magis gaudet, quam femina. Cur tamen hos tu
Evasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos et surdo verbere caedit
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Poena autem vehemens ac multo saevior illis,
Quas et Caedicius gravis invenit et Rhadamanthus,
Nocte dieque suum gestare in pectore testem.
Spartano cuidam respondit Pythia vates:
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depositum retinere et fraudem iure tueri
Iurando. Quaerebat enim, quae numinis esset
Mens et an hoc illi facinus suaderet Apollo?
Reddidit ergo metu, non moribus; et tamen omnem
Vocem adyti dignam templo veramque probavit
Exstinctus tota pariter cum prole domoque
Et, quamvis longa deductis gente, propinquis.
Has patitur poenas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. Cedo, si conata peregit?
Perpetua anxietas nec mensae tempore cessat,
Faucibus ut morbo siccis interque molares
Difficili crescente cibo: sed vina misellus
Exspuit; Albani veteris pretiosa senectus
Displicet. Ostendas melius, densissima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem si forte indulsit cura soporem
Et toto versata toro iam membra quiescunt;
Continuo templum et violati numinis aras
Et, quod praecipuis mentem sudoribus urguet,
Te videt in somnis: tua sacra et maior imago
Humana turbat pavidum cogitque fateri.
Hi sunt, qui trepidant et ad omnia fulgura pallent,
Quum tonat, exanimes primo quoque murmure coeli;
Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
Iratas cadat in terras et iudicet ignis.
Nulla nihil nocuit, cura graviore timetur

IUVEN.

Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.
 Praeterea, lateris vigili cum febre dolorem
 Si coepere pati, missum ad sua corpora morbum
 Infesto credunt a numine: saxa Deorum
 Haec et tela putant. Pecudem spondere sacello
 Balantem et Laribus cristam promittere galli
 Non audent: quid enim sperare nocentibus aegris
 Concessum? vel quae non dignior hostia vita?
 Mobilis et varia est ferme natura malorum.
 Quum scelus admittunt, superest constantia. Quid fas
 Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
 Criminibus. Tamen ad mores natura recurrit
 Damnatos, fixa et mutari nescia. Nam quis
 Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
 Eiectum semel adtrita de fronte ruborem?
 Quisnam hominum est, quem tu contentum videris
 uno
 Flagitio? Dabit in laqueum vestigia noster
 Perfidus, et nigri patietur carceris uncum
 Aut maris Aegaei rupem scopulosque frequentes
 Exsulis magnis. Poena gaudebis amara
 Nominis invisi tandemque fatebere laetus,
 Nec surdum, nec Tiresiam quemquam esse Deorum.

S A T I R A XIV.

ARGVMENTVM.

Plurima sunt turpia, quae parentes tam exemplis, quam institutione ac praeceptis liberos docent. v. 1 — 3. Si illi oblectantur alea vel delicate et molliter vivunt vel servos inhumane tractant, etiam hi mature discunt ludere, epulari ac saevire. 4 — 25. Filia adulterae iisdem, quibus mater, amoribus indulget. 25 — 30. Nec mirum: natura enim ita comparatum est, ut in exemplis, praecipue

parentum, maxima sit vis, et animus hominum magis ad vitia, quam ad virtutem inclinet. 31 — 43. Quae quum ita sint, cave ne quidquam inhonesti et obscœni vel dicas vel facias coram liberis. 44—49. Qui si non oris tantum et corporis, sed animi quoque habitu moribusque tibi fuerint similes et exemplo tuo peccaverint, tuorum tibi conscius vitiorum eos castigare et punire non audebis. 50—58. Amicis ad coenam invitatis omni opera eniteris, ut supellex lauta sit atque magnifica; illud vero non curas, ut filii domum a culpa quasi flagitiisque vacuam et probos mores, tamquam speculum, intueantur. 59—69. Bene de patria mereatur, qui liberos ei gignit, modo curet, ut eidem utiles sint. 70—72. Plurimum vero interest, quibus illi moribus artibusque instituantur et quales sint parentes, quoniam ab his exempla sumunt et, quae a teneris unguiculis discuntur, mentibus infixæ haerent, quod vel animalium exempla probant: nam ciconiae, vulturis et aquilae pulli eandem, quam parentes, victus consuetudinem per totam vitam servant. 73—85. Similiter aedificatorem filius imitatur, (86—95.) et parvuli Iudaeorum nihil de superstitione, institutis moribusque paternis mutant. 96—106. Ita in reliquis quoque rebus sponte sua liberi vestigia parentum persequuntur: sola pecuniae cupiditate inviti insciique inflammantur, quoniam pater, ut virtutis eos specie fallat, quae avaritia est, parsimoniam appellat tenerasque illorum mentes paulatim huius vitii elementis imbuunt. 107—124. Quae si rite animis imbiberunt, extremas eos sordes docet, defraudans servos demensis suis, famemque sibi explens mucidis panis frustis et opsoniis aestu corruptis, quae vel mendici respuerent. 125—134. Nullum vero vitium stultius est turpiusque avaritia: potestne enim

quidquam esse absurdius, quam misere duriterque vivere, ut dives moriaris? 135—137. *Praeterea avarus, quo plura possidet, eo plura cupit et, quamvis agros agris adiciat, vicinum, si non iure et pretio, certe iniuria et fraudibus pellit, parum sollicitus, utrum bene, an male audiat.* 138—155. *Nec tamen divitiis suis vel corpus vel animum aegritudine levare potest.* 156—160. *Veteres Romani, aetate bellicae laboribus confecti, post tam egregie navatam reipublicae operam, binis iugeribus, praemii loco acceptis, contenti erant et pulte vivebant.* 161—171. *Nunc horti ampliores sunt, quam olim agri, et insatiabilis habendi cupiditas plurima veneficia, caedes et scelera cuiuscumque generis gignit.* 172—178. *Prisci Marsi, Hernici ac Vestini frugalitatem agrique culturam filiis suis commendabant, tenuique victu vitam sustentare solebant.* 178—188. *Nostris contra temporibus et patres et nutrices parvulos omnibus iis artibus, etiam vilissimis, instruunt, e quibus lucrum possint facere, et diligenter iis inculcant illam poetae sententiam: unde habeas, quaerit nemo, sed oportet habere.* 189—209. *Cur vero tantopere urges filium tuum, stultissime parens, ut mature parcus sit et pecuniae avidus? Quam primum enim adoleverit, non est, quod dubites, quin te ipsum avaritia superet, et falsis testimoniis, periuriis uxorisque caede divitiis quaerat.* 210—224. *Horum scelerum ipse auctor es censendus: quicumque enim malis artibus rem familiarem alicui augere permittit et stultum dicit esse, qui amicorum propinquorumque inopiae subveniat, is quoque spoliare, decipere et quovis modo opes sibi acquirere docet ac suadet.* 225—243. *Filium itaque tuum adulta aetate inexplibilis, qua eum incendisti, pecuniae cupiditas in omne scelus rapiet, nec tibi ipsi parcet, si vita ni-*

nis longa votis eius obstiterit. 244—255. Minus profecto iucundum nobis spectaculum praebeant ludis scenici ludicraeque artes, quam labores et pericula, quae lucri causa avarus suscipit. 256—264. Periculosa quidem est ars petauristarum et funambulorum, sed ad vitam sustentandam spectat: avarus contra maiori vitae discrimine omnia percurrit maria, ut divitiis affluat. 265—283. Alii aliis modis insaniant, sed nemo magis eo, qui lucri spe captus ne saeva quidem tempestate deterretur, quo minus se suaeque omnia uni tabulae committat. 284—295. Quo fit persaepe, ut stultus ille homo, qui modo omni, quod usquam est, auro inhiabat, mox stipem colligat eique vix suppetant panni, quibus corpus velare possit. 295—302. Quam misera denique est avari conditio, qui divitias, quas tantis sibi paravit curis periculisque, maiore metu et sollicitudine custodit? Quanto felicior pauper, qui pauca quidem possidet, sed nihil cupit, et prudentiae confidit, non fortunae? 303—316. Quae quum ita sint, auctor tibi sum, ut plura non concupiscas, quam quae ad victum vitaeque usum pertineant: ita enim tibi persuadeas velim, nulla divitiarum magnitudine expleri posse, qui rebus ad vivendum necessariis non sit contentus. 316—331.

Plurima sunt, Fuscine, et fama digna sinistra
 Et nitidis maculam haesuram figentia rebus,
 Quae monstrant ipsi pueris traduntque parentes.
 Si damnosa senem iuvat alea, ludit et heres
 Bullatus parvoque eadem movet arma fritillo.
 Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
 Concedet juvenis, qui radere tubera terrae,
 Boletum condire et eodem iure natantes
 Mergere ficedulas didicit, nebulone parente

Et cana monstrante gula. Quum septimus annus
Transierit puero, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto coenare paratu
Semper et a magna non degenerare culina.
Mitem animum et mores modicis erroribus aequos
Praecipit atque animas servorum et corpora nostra
Materia constare putat paribusque clementis,
An saevire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum strepitu et nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi laris ac Polyphemus,
Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
Uritur ardenti duo propter lintea ferro?
Quid suadet iuveni laetus stridore catenae,
Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer
Rusticus? Exspectas, ut non sit adultera Largae
Filia, quae numquam maternos dicere moechos
Tam cito nec tanto poterit contexere cursu,
Ut non ter decies respiret? Conscia matri
Virgo fuit: ceras nunc hac dictante pusillas
Implet et ad moechos dat eisdem ferre cinaedis.
Sic natura iubet: velocius et citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Quum subeunt animos auctoribus. Unus et alter
Forsitan haec spernant iuvenes, quibus arte benigna
Et meliore luto finxit praecordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpa.
Abstineas igitur damnandis: huius enim vel
Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti; quoniam dociles imitandis
Turpibus ac pravis omnes sumus; et Catilinam
Quocumque in populo videas, quocumque sub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
Nil dictu foedum visuque haec limina tangat,
Lutra quae puer est. Procul hinc, procul inde puellae

Lenonum et cantus pernociantantis parasi.
Maxima debetur puero reverentia. Si quid
Turpe paras, ne tu pueri contemneris annos:
Sed peccaturo obstat tibi filius infans.
Nam si quid dignum Censoris fecerit ira
Quandoque, et similem tibi se non corpore tantum
Nec vultu dederit, morum quoque filius et qui
Omnia deterius tua per vestigia peccat,
Corripies nimirum et castigabis acerbo
Clamore ac post haec tabulas mutare parabis.
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Quum facias peiora senex vacuumque cerebro
Iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quaerat?
Hospite venturo, cessabit nemo tuorum.
Verre pavementum, nitidas ostende columnas,
Arida cum tota descendat aranea tela,
Hic leve argentum, vasa aspera tergeat alter;
Vox domini furit instantis virgamque tenentis.
Ergo miser trepidas, ne stercore foeda canino
Atria displiceant oculis venientis amici,
Ne perfusa luto sit porticus; et tamen uno
Semodio scobis haec emundat servulus unus.
Illud non agitas, ut sanctam filius omni
Adspiciat sine labe domum vitioque carentem?
Gratum est, quod patriae civem populoque dedisti,
Si facis, ut patriae sit idoneus, utilis agris,
Utilis et bellorum et pacis rebus agendis.
Plurimum enim iutererit, quibus artibus et quibus
hunc tu
Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit et inventa per devia rura lacerta:
Illi eadem sumtis quaerunt animalia pinnis.
Vultur, iumento et canibus crucibusque relictis.
Ad fetus properat partemque cadaveris affert.
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis et se
Pascentis, propria quum iam facit arbore nidos.

Sed leporem aut capream famulae Iovis et generosae
In saltu venantur aves: hinc praeda cubili
Ponitur: inde autem, quum se matura levarit
Progenies, stimulante fame, festinat ad illam,
Quam primum praedam rupto gustaverat ovo.

Aedificator erat Cetronius et modo curvo
Litore Caietae, summa nunc Tiburis arce,
Nunc Praenestinis in montibus alta parabat
Culmina villarum Graecis longeque petitis
Marmoribus, vinceus Fortunae atque Herculis aedem,
Ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.
Dum sic ergo habitat Cetronius, imminuit rem,
Fregit opes; nec parva tamen mensura relictæ
Partis erat: totam hanc turbavit filius amens,
Dum meliore novas attollit marmore villas.

Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,
Nil præter nubes et coeli numen adorant,
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit; mox et præputia ponunt:
Romanas autem soliti contemnere leges,
Iudaicum ediscunt et servant ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcumque volumine Moses.
Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti;
Quaesitum ad fontem solos deducere verpos.
Sed pater in causa, cui septima quæque fuit lux
Ignava et partem vitae non attigit ullam.

Spoute tamen iuvenes imitantur cetera. solam
Inviti quoque avaritiam exercere iubentur.
Fallit enim vitium specie virtutis et umbra,
Quum sit triste habitu vultuque et veste severum.
Nec dubie tamquam frugi laudatur avarus,
Tamquam parcus homo et rerum tutela suarum
Certa magis, quam si fortunas servet easdem
Hesperidum serpens aut Ponticus. Adde quod hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat acquirendi
Artificem: quippe his crescunt patrimonia fabris.

Sed crescunt quocumque modo, maioraque fiunt
 Incude adsidua semperque ardente camino.
 Et pater ergo animi felices credit avaros,
 Qui miratur opes, qui nulla exempla beati
 Pauperis esse putat: iuvenis hortatur, ut illam
 Ire viam pergaut et eidem incumbere sectae.
 Sunt quaedam vitiorum elementa: his protenus illos
 Imbuit et cogit minimas ediscere sordes.
 Mox acquirendi docet insatiabile votum.
 Servorum ventres modio castigat iniquo,
 Ipse quoque esuriens: neque enim omnia sustinet un-
 quam

Mucida caerulei panis consumere frusta,
 Hesternum solitus medio servare minutal
 Septembri: nec non differre in tempora coenae
 Alterius conchem aestivam cum parte lacerti
 Signatam vel dimidio putrique siluro,
 Filaeque sectivi numerata includere porri.
 Invitatus ad haec aliquis de ponte negabit.
 Sed quo divitias haec per tormenta coactas,
 Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phre-
 nesis,

Ut locuples moriarius, egentis vivere fato?
 Interea pleno quum targeat sacculus ore,
 Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crevit;
 Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur
 Altera villa tibi, quum rus non sufficit unum,
 Et proferre libet fines; maiorque videtur
 Et melior vicina seges: mercaris et hanc et
 Arbusta et densa montem qui canet oliva.
 Quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
 Nocte boves macri lassoque famelica collo
 Iumenta ad virides huius mittentur aristas;
 Nec prius inde domum, quam tota novalia sacros
 In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
 Dicere vix possis, quam multi talia plorent

Et quot venales iniuria fecerit agros.
Sed qui sermones? quam foedae buccina famae?
Quid nocet hoc? inquit. Tunicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet vicinia pago
Exigui ruris paucissima farra secantem.
Scilicet et morbis et debilitate carebis
Et luctum et curam effugies, et tempora vitae
Longa tibi post haec fato meliore dabuntur,
Si tantum culti solus possederis agri,
Quantum sub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractis aetate ac Punica passis
Proelia vel Pyrrhum immanem gladiosque Molossos
Tandem pro multis vix iugera bina dabantur
Vulneribus. Merces ea sanguinis atque laboris
Nullis visa umquam meritis minor, aut ingratae
Curta fides patriae. Saturabat glebula talis
Patrem ipsum turbamque casae, qua feta iacebat
Uxor et infantes ludebant quatuor, unus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum
A scrobe vel sulco redeuntibus altera coena
Amplior et grandes fumabant pultibus ollae.
Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
Inde fere scelerum causae, nec plura venena
Miscuit aut ferro grassatur saepius ullum
Humanae mentis vitium, quam saeva cupido
Indomiti census: nam dives qui fieri vult,
Et cito vult fieri. Sed quae reverentia legum,
Quis metus aut pudor est umquam properantis avari?
Vivite contenti casulis et collibus istis,
O pueri, Marsus dicebat et Hernicus olim
Vestinusque senex; panem quaeramus aratro,
Qui satis est mensis: laudant hoc numina ruris,
Quorum ope et auxilio, gratae post munus aristae,
Contingunt homini veteris fastidia quercus.
Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi; qui submovet Euros

Pellibus inversis. Peregrina ignotaque nobis
Ad scelus atque nefas, quaecumque est, purpura ducit.

Haec illi veteres praecepta minoribus: at nunc

Post finem auctumni media de nocte supinum

Clamosus iuvenem pater excitat: Accipe ceras,

Scribe, puer, vigila, causas age, perlege rubras

Maiorum leges aut vitem posce libello.

Sed caput intactum buxo naresque pilosas

Adnotet et grandes miretur Laelius alas.

Dirne Maurorum attegias, castella Brigantum,

Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus

Afferat; aut, longos castrorum ferre labores

Si piget et trepidum solvunt tibi cornua ventrem

Cum lituis audita, pares, quod vendere possis

Pluris dimidio, nec te fastidia mercis

Ullius subeant ablegandae Tiberim ultra:

Neu credas ponendum aliquid discriminis inter

Unguenta et corium. Lucri bonus est odor ex re

Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore

Versetur, Dis atque ipso Iove digna, poetae:

Unde habeas, quaerit nemo; sed oportet habere.

Hoc monstrant vetulae pueris repentibus assae:

Hoc discunt omnes ante alpha et beta puellae.

Talibus instantem monitis quemcumque parentem

Sic possem affari: Dic, o vanissime, quis te

Festinare iubet? meliorem praesto magistro

Discipulum. securus abi: vinceris, ut Ajax

Praeteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.

Parcendum teneris: nondum implevere medullas

Maturnae mala nequitiae. Quum pectere barbam

Coeperit et longi mucronem admittere cultri,

Falsus erit testis, vendet periuria summa

Exigua et Cereris tangens aramque pedemque.

Elatam iam crede nurum, si limina vestra

Mortifera cum dote subit. Quibus illa premetur

Per somnum digitis! nam quae terraque marique

Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
Nullus enim magui sceleris labor. Haec ego numquam.
Mandavi, dices olim, nec talia suasi.
Mentis causa malae tamen est et origo penes te.
Nam quisquis magni census praecepit amorem,
Et laevo monitu pueros producit avaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem et totas effundit habenas
Curriculo: quem si revoces, subsistere nescit
Et te contempto rapitur metisque relictis.
Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeo indulgent sibi latius ipsi.
Quum dicis iuveni, stultum, qui donet amico,
Qui paupertatem levet attollatque propinqui;
Et spoliare doces, et circumscribere, et omni
Crimine divitias acquirere, quarum amor in te,
Quantus erat patriae Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas, si Graecia vera, Menoecus:
In quorum sulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis nascuntur et horrida bella capessunt
Continuo, tamquam et tubicen surrexerit una.
Ergo ignem, cuius scintillas ipse dedisti,
Flagrantem late et rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero, trepidumque magistrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis genesis tua: sed grave tardas
Expectare colus. Morieris stamine nondum
Abrupto. Iam nunc obstat et vota moraris:
Iam torquet invenem longa et cervina senectus.
Ocius Archigenen quaere atque erue, quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere ficum
Atque alias tractare rosas. Medicamen habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat et pater et rex.
Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla aequare queas Praetoris pulpita lauti,
Si spectes, quanto capitis discrimine constent

Incrementa domus, aerata multus in arca
 Fiscus et ad vigilem ponendi Castora numi,
 Ex quo Mars Ultor galeam quòque perdidit et res
 Non potuit servare suas. Ergo omnia Florae
 Et Cereris licet et Cybeles aulaea relinquas :
 Tanto maiores humana negotia ludi.

An magis oblectant animum iactata petauro
 Corpora, quippe solet rectum descendere funem,
 Quam tu, Corycia semper qui puppe moraris
 Atque habitas, Coro semper tollendus et Austro,
 Perditus ac vilis sacci mercator olentis ;
 Qui gaudes pingue antiquae de litore Cretae
 Passum et municipes Iovis advexisse lagenas?
 Hic tamen incipiti figens vestigia planta
 Victum illa mercede parat, brumamque famemque
 Illa reste cavet: tu propter mille talenta
 Et centum villas temerarius. Adspice portus
 Et plenum magnis trabibus mare; plus hominum est
 iam

In pelago: veniet classis, quocumque vocarit
 Spes lucri, nec Carpathium Gaetulaque tantum
 Aequora transiliet, sed, longe Calpe relictæ,
 Audiet Herculeo stridentem gurgite solem.
 Grande operæ pretium est, ut tenso folle reverti
 Inde domum possis tumidaque superbus aluta
 Oceani monstra et iuvenes vidisse marinos.
 Non unus mentes agitat furor. Ille sororis
 In manibus vultu Eumenidum terretur et igni:
 Hic bove percusso mugire Agamemnona credit
 Aut Ithacum. Parcat tunicis licet atque lacernis,
 Curatoris eget, qui navem mercibus implet
 Ad summum latus et tabula distinguitur unda;
 Quum sit causa mali tanti et discriminis huius
 Concisum argentum in titulos faciesque minutas.
 Occurrunt nubes et fulgura. Solvite funem,
 Frumenti dominus clamat piperisque coeuti,

Nil color hic coeli, nil fascia nigra minatur;
 Aestivum tonat. Infelix hac forsitan ipsa
 Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
 Obrutus et zonam laeva morsuque tenebit.
 Sed cuius votis modo non suffecerat aurum,
 Quod Tagus et rutila volvit Pactolus arena,
 Frigida sufficient velantes inguina panni
 Exiguusque cibus, mersa rate naufragus assens
 Dum rogat et picta se tempestate tuetur.
 Tantis parta malis cura maiore metuque
 Servantur. Misera est magni custodia census.

Dispositis praedives hamis vigilare cohortem
 Servorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
 Electro signisque suis Phrygiaque columna
 Atque ebore et lata testudine. Dolia nudi
 Non ardent Cynici: si fregeris, altera fiet
 Cras domus, aut eadem plumbo commissa manebit.
 Sensit Alexander, testa quum vidit in illa
 Magnum habitatorem, quando felicior hic, qui
 Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,
 Passurus gestis aequanda pericula rebus.
 Nullum numen habes, si sit prudentia: nos te,
 Nos facimus, Fortuna, Deam. Mensura tamen quae
 Sufficiat census, si quis me consulat, edam:
 In quantum sitis atque fames et frigora poscunt,
 Quantum, Epicure, tibi parvis sufficit in hortis,
 Quantum Socratici ceperunt ante penates.
 Numquam aliud Natura, aliud Sapientia dicit.
 Acribus exemplis videor te claudere. misce
 Ergo aliquid nostris de moribus: effice summam,
 Bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.
 Haec quoque si rugam trahit extenditque labellum;
 Sume duos Equites, fac tertia quadringenta.
 Si nondum implevi gremium, si panditur ultra:
 Nec Croesi fortuna umquam, nec Persica regna
 Sufficiant animo, nec divitiae Narcissi,

Indulsit Caesar cui Claudius omnia, cuius
Paruit imperiis, uxorem occidere iussus.

S A T I R A X V.

ARGUMENTVM.

In hac Satira, ad Volusium Bithynicum scripta, Iuvenalis gravissima invehitur in religiosam Aegyptiorum dementiam, qui non modo monstra Deorum, animalia et olera, sed etiam alii alia huiusmodi numina colant, et ob hanc religionis diversitatem tanto se invicem odio prosequantur, ut caeco nonnumquam furore instincti eos, qui aliis utantur sacris, devorare non dubitent. (v. 1—13.) Quae ne quis fabulosa esse censeat et similia iis, quae Ulysses Alcinoos super coenam de Laestrygonum Cyclopumque immanitate et ἀνθρωποφάγῃ narraverit, (13-26.) exemplum memorat efferatissimae huius crudelitatis, quod sua aetas viderit, et refert, finitima oppida, Tentyra et Coptum, antiqua simultate, nullam aliam ob causam, quam quod diversa coluerint numina, ita arsisse, ut nuper Coptitae cum Tentyritis, diem festum agentibus et larga meri potione oneratis, quo facilius victoria esset, iurgio contendendi occasionem inde ceperint, utque rixa primum conviciis ac clamore, deinde percussione capitum vulneribusque, pugnis et lapidibus inflictis, transacta, mox armis sumtis in praelium exarserit, in quo fugatis Coptitis, unus eorum, qui nimia formidine cursum praecipitans procubuerit, captus a Tentyritis et non modo in plurima sectus frustra et particulas, ut multis sufficeret, sed crudus etiam ac totus corrosis ossibus tanta aviditate devoratus sit, ut qui ex hostibus novissimi venerint, absumto iam toto corpore, ductis per terram digitis aliquid de

sanguine eius gustaverint. (97—99.) Tanta inhumanitate nullum umquam populum saeviusse dicit: non Calaguritinos in Vasconum finibus, qui, longa demum obsidione ad diram redacti famem et ignari adhuc Stoicorum philosophiae, vitam inhumanissimo modo, humanorum scilicet corporum dapibus, protraxerint; (93—114.) non Tauros, qui homines tantum immolaverint Dianae, non etiam comederint; (115—119.) non Cimbros nec Britannos aut Sauromatas et Agathyrsos. (119—128.) Tum poeta acerbe increpat inimicitiam et odium, quod ferae non nisi in dispar genus, homines autem in se ipsos gerant, quodque prorsus contrarium sit naturae, quae humano generi mollissima dederit corda, et ceteris animalibus

*Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus
ut nos*

*Affectus petere auxilium et praestare iuberet.
(129—174.)*

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars haec: illa pavet saturam serpentibus ibin.
Effigies sacri nitet aurea cercoopithecii,
Dimidio magicae resonant ubi Memnone chordae
Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.
Illic caeruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum et caepe nefas violare et frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus haec nascuntur in hortis
Numina! Lanatis animalibus abstinere omnis
Mensa. Nefas illic fetum iugulare capellae:
Carnibus humanis vesci licet. Attonito quum
Tale super coenam facinus narraret Ulixes
Alcinoo, bilem aut risum fortasse quibusdam

Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
 Hunc abicit, saeva dignum veraque Charybdi,
 Fingentem immanes Laestrygonas atque Cyclopos?
 Nam citius Scyllam vel concurrentia saxa
 Cyaneas plenos et tempestatibus utres
 Crediderim, aut tenni percussum verberare Circes
 Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
 Tam vacui capitis populum Phaeaca putavit?
 Sic aliquis merito nondum ebrius et minimi qui
 De Corcyrae temetum duxerat urna:
 Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.
 Nos miranda quidem, sed nuper Consule Iunio
 Gesta super calidae referemus moenia Copti;
 Nos vulgi scelus et cunctis graviora cothurnis.
 Nam scelus a Pyrrha, quamquam omnia syrmata vol-

vas,

Nullus apud tragicos populus facit. Accipe, nostro
 Dira quod exemplum feritas produxerit aevo.

Inter finitimos vetus atque antiqua simulas,
 Immortale odium et numquam sanabile vulnus
 Ardet adhuc Coptos et Tentyra. Summus utrimque
 Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
 Odit uterque locus, quum solos credat habendos
 Esse Deos, quos ipse colit. Sed tempore festo
 Alterius populi rapienda occasio cunctis
 Visa inimicorum primoribus ac ducibus, ne
 Laetum hilaremque diem, ne magnae gaudia coenae
 Sentirent, positis ad templa et compita mensis
 Pervigilique toro, quem nocte ac luce iacentem
 Septimus interdum sol invenit. Horrida sane
 Aegyptus: sed luxuria, quantum ipse notavi,
 Barbara famoso non cedit turba Canopo.
 Adde, quod et facilis victoria de madidis et
 Blaeis atque mero titubantibus. Inde virorum
 Saltatus nigro tibicine, qualiacumque
 Unguenta et flores multasque in fronte coronae:

IUVEN.

L

Hinc ieiunum odium. Sed iurgia prima sonare
 Incipiunt animis ardentibus: haec tuba rixae.
 Dein clamore pari concurritur, et vice telli
 Saevit nuda manus: paucae sine vulnere malae:
 Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus
 Integer. Adspiceres iam cuncta per agmina vultus
 Dimidios, alias facies et hiantia ruptis
 Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnatos.
 Ludere se credunt ipsi tamen et pueriles
 Exercere acies, quod nulla cadavera calcent.
 Et sane quo tot rixantis millia turbae,
 Si xivunt omnes? Ergo acrior impetus, et iam
 Saxa inclinatis per humum quaesita lacertis
 Incipiunt torquere, domestica seditioni
 Tela; nec hunc lapidem, quales et Turnus et Aiax,
 Vel quo Tydides percussit pondere coxam
 Aeneae; sed quem valeant emittere dextrae
 Illis dissimiles et nostro tempore natae.
 Nam genus hoc vivo iam decrescebat Homero.
 Terra malos homines nunc educat atque pusillos
 Ergo Deus, quicumque adspexit, ridet et odit.

A deverticulo repetatur fabula. Postquam
 Subsidiis aucti, pars altera promere ferrum
 Audet et infestis pugnant instaurare sagittis;
 Terga fugae celeri praestantibus omnibus, instant,
 Qui vicina colunt umbrosae Tentyra palinae.
 Labitur hinc quidam, nimia formidine cursum
 Praecipitans, capiturque: ast illum in plurima sectum
 Frusta et particulas, ut multis mortuus unus
 Sufficeret, totum corrosis ossibus edit
 Victrix turba: nec ardenti decoxit aeno
 Aut verubus; longum usque adeo tardumque putavit
 Exspectare focos, contenta cadavere crudo.
 Hic gaudere libet, quod non violaverit ignem,
 Quem summa coeli raptum de parte Prometheus
 Donavit terris. Elemento gratulor et te

Exsultare reor. Sed qui mordere cadaver
 Sustinuit, nil umquam hac carne libentius edit.
 Nam scelere in tanto ne quaeras et dubites, an
 Prima voluptatem gula senserit. Ultimus autem,
 Qui stetit absumto iam toto corpore, ductis
 Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
 Vascones, haec fama est, alimentis talibus olim
 Produxere animas: sed res diversa, sed illic
 Fortunae invidia est bellorumque ultima, casus
 Extremi, longae dira obsidionis egestas.
 Huius enim, quod nunc agitur, miserabile debet
 Exemplum esse cibi; sicut modo dicta mihi gens
 Post omnes herbas, post cuncta animalia, quidquid
 Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
 Pallorem ac maciem et tenues miserantibus artus,
 Membra aliena fame lacerabant, esse parati
 Et sua. Quisnam hominum veniam dare, quisve Deo-
 rum

Viribus abnuerit dira atque immania passis,
 Et quibus illorum poterant ignoscere manes,
 Quorum corporibus vescebantur? Melius nos
 Zenonis praecepta monent: nec enim omnia, quaedam
 Pro vita facienda putat. Sed Cantaber unde
 Stoicus, antiqui praesertim aetate Metelli?
 Nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas.
 Gallia cauidicos docuit facunda Britannos:
 De conducendo loquitur iam rhetore Thule.
 Nobilis ille tamen populus, quem diximus; et par
 Virtute atque fide, sed maior clade Saguntus
 Tale quid excusat, Maeotide saevior ara
 Aegyptus. Quippe illa nefandi Taurica sacri
 Inventrix homines (ut iam, quae carmina tradunt,
 Digna fide credas) tantum immolat, ulterius nil
 Aut gravius cultro timet hostia. Qui modo casus
 Impulit hos? quae tanta fames infestaque vallo
 Arma coegerunt, tam detestabile monstrum

Audere? Anne aliam, terra Memphitide sicca,
 Invidiam facerent nolenti surgere Nilo?
 Qua nec terribiles Cimbri nec Britones nunquam,
 Sauromataeve truces aut immanes Agathyrsi,
 Hac saevit rabie imbelli et inutile vulgus,
 Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis
 Et brevibus pictae remis incumbere testae.
 Nec poenam sceleri invenies, nec digna parabis
 Supplicia his populis, in quorum mente pares sunt
 Et similes ira atque fames. Mollissima corda
 Humano generi dare se Natura fatetur,
 Quae lacrimas dedit: haec nostri pars optima sensus.
 Plorare ergo iubet casum lugentis amici
 Squaloremque rei, pupillum ad iura vocantem
 Circumscriptorem, cuius manantia fletu
 Ora puellares faciunt incerta capilli.
 Naturae imperio gemimus, quum funus adultae
 Virginis occurrit, vel terra clauditur infans
 Et minor igne rogi. Quis enim bonus et face dignus
 Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
 Ulla aliena sibi credat mala? Separat hoc nos
 A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
 Sortiti ingenium, divinorumque capaces
 Atque exercendis capiendisque artibus apti
 Sensum a coelesti demissum traximus arce,
 Cuius egent prona et terram spectantia. Mundi
 Principio indulsit communis conditor illis
 Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut
 nos

Affectus petere auxilium et praestare iuberet,
 Dispersos trahere in populum, migrare vetusto
 De nemore et proavis habitatas linquere silvas;
 Aedificare domos, Laribus coniungere nostris
 Tectum aliud, tutos vicino limine somnos
 Ut collata daret fiducia; protegere armis
 Lapsam aut iugenti nutantem vulnere civem,

Communi dare signa tuba, defendier isdem
 Turribus atque una portarum clave teneri.
 Sed iam serpentum maior concordia. Parcit
 Cognatis maculis similis fera. Quando leoni
 Fortior eripuit vitam leo? quo nemore umquam
 Expiravit aper maioris dentibus apri?
 Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
 Perpetuam: saevis inter se convenit ursis.
 Ast homini ferrum letale incude nefanda
 Produxisse parum est; quum rastra et sarcula tantum
 Adsueti coquere et martis ac vomere lassi
 Nescierint primi gladios extundere fabri.
 Adspicimus populos, quorum non sufficit irae
 Occidisse aliquem; sed pectora, brachia, vultum
 Crediderint genus esse cibi. Quid diceret ergo,
 Vel quo non fugeret, si nunc haec monstra videret
 Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui
 Tamquam homine, et ventri indulsit non omne legu-
 men?

S A T I R A XVI.

ARGVMENTVM.

Conditionem militum multis partibus meliorem, quam paganorum, esse ostenditur, (v. 1—6.) α) quod illi ab his non facile ullam accipiant iniuriam eamque impune iis inferre possint, quum proprios habeant iudices, et lege Camilli extra vallum litigare vetentur, commilitones autem non modo reum per fas ac nefas tueantur, sed damnatum quoque vindicent; (7—34.) β) quod confestim iis, et quoties lubeat, ius dicatur, et neque initium, neque finis litium in longinquum differatur tempus; (35—50.) γ) quod peculium iis sit castrense, et hinc ius testandi vivo adhuc patre; (51—56.) δ) quod phaleras, torques aliaque virtutis praemia conse-

quantur, quum ipsius ducis referat, et honorari milites et locupletari. (56—60.)

Quis numerare queat felicitis praemia, Calle,
Militiae? Nam si subeuntur prospera castra,
Me pavidum excipiat tironem porta secundo
Sidere. Plus etenim fati valet hora benigni,
Quam si nos Veneris commendet epistola Marti
Et Samia genitrix quae delectatur arena.

Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat; immo, etsi pulsetur, dissimulet, nec
Audeat excussos Praetori ostendere dentes
Et nigram in facie tumidis livoribus offam
Atque oculum medico nil promittente relictum.
Bardaicus iudex datur haec punire volenti
Calceus et grandes magna ad subsellia surae,
Legibus antiquis castrorum et more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra
Et procul a signis. Iustissima Centurionum
Cognitio est igitur de milite; nec mihi deerit
Ultio, si iustae defertur causa querelae.
Tota cohors tamen est inimica, omnesque manipuli
Consensu magno efficiunt, curabilis ut sit
Vindicta et gravior, quam iniuria. Dignum erit ergo
Declamatoris mulino corde Vagelli,
Quum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot
Millia clavorum. Quis tam procul absit ab Urbe?
Praeterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
Ut veniat? Lacrumae siccentur protenus, et se
Excusaturos non sollicitemus amicos.
Da testem, iudex quum dixerit: audeat ille,
Nescio quis, pugnos qui vidit, dicere, Vidi?
Et credam dignum barba dignumque capillis
Maiorum. Citius falsum producere testem

Contra paganum possis, quam vera loquentem
Contra fortunam armati contraque pudorem.

Praemia nunc alia atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. Convallem ruris aviti
Improbis aut campum mihi si vicinus ademitt
Et sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo;
Debitor aut sumptos pergit non reddere numos,
Vana supervacui dicens chirographa ligni:
Exspectandus erit, qui lites inchoet, annus
Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
Taedia, mille morae; toties subsellia tantum
Sternuntur; iam facundo ponente lacernas
Caedicio et Fusco iam micturiente, parati
Digredimur lentaque fori pugnamus arena.
Ast illis, quos arma tegunt et balteus ambit,
Quod placitum est ipsis, praestatur tempus agendi
Nec res atteritur longo sufflamine litis.

Solis praeterea testandi militibus ius
Vivo patre datur: nam, quae sunt parta labore
Militiae, placuit non esse in corpore census,
Omne tenet cuius regimen pater. Ergo Coranum,
Signorum comitem castrorumque aera merentem,
Quamvis iam tremulus, captat pater. Hunc labor ae-
quus

Provehit et pulcro reddit sua dona labori.
Ipsius certe ducis hoc referre videtur,
Ut, qui fortis erit, sit felicissimus idem,
Ut laeti phaleris omnes et torquibus omnes.

21

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

TT, 3~

